

Sorin ALEXANDRESCU / Silviu ANDRIEȘ-TABAC / Radu BALTASIU / Florin BICAN / Petru BOGATU / Andra CHIȚIMUȘ / Alin CIUPALĂ / Ludmila COJOCARU / Luca DINULESCU / Vasile ERNU / Nicoleta ESINENCU / Ion GROSU / Florin HĂLĂLĂU / Cristina ISPAS / Oleg KRASNOV / Vadim LUNGUL / Christina MACOVSKI / Viorel MARDARE / Igor MOCANU / Asis NASSERI / R.E.P. / Doina RUȘTI / Ciprian ȘIULEA / Mădălina Iulia TIMOFTE / Alex TOCILESCU / Cristina TOMA / Alexandru VAKULOVSKI / Mihail VAKULOVSKI / Elena VLĂDĂREANU

Revista
la

Plic

Nr. 4
Iulie 2010

literatură, artă, atitudine
<http://plic.oberliht.com>

Dosar:

PATRIOTISM

EXCERPTS TRANSLATED INTO ENGLISH: pages 32-49

#4 Revista la PLIC

se găsește alături de EXPO și DVD la PLIC și suplimentele: AREA Chicago, bombăbuzunare, Chișinău Underground, Curaj, Human Zone, Oberliht, PLIC Internațional, TIUK! în PLIC.

#4 | Revista la PLIC | iulie 2010 |
literatură, artă, atitudine |
<http://plic.oberliht.com>

coordonator proiect: Vladimir US

coordonator Republica Moldova: Dumitru CRUDU

coordonator România: Andreea TOMA

concept grafic/design: Andrei GAMARȚ

redactori asociați: Ecaterina BARGAN, Ion BUZU, Diana IEPURE,
Natalia GRAUR, Sandu MACRINICI, Silvia MITRICIOAEI, Iulia
MODIGA, Cristiana RADU, Moni STĂNILĂ, Răzvan ȚUPA

fotografii/ilustrații: Diana AROSIO, Helen BRANDT, Iulia MODIGA,
Vlad NANCĂ, Andreea TOMA, Vladimir US

traduceri: Mihai PREDESCU

corector: Silvia MITRICIOAEI

Editor: Asociația Oberliht
Email: plic@oberliht.org.md, andreea@oberliht.org.md
tel/fax: + (373 22) 286317 / +(4) 0744680622
<http://www.oberliht.com>
Adresa poștală: MD-2028, str. Gh. Asachi 53/1, lit. „A”,
mun. Chișinău, Republica Moldova

tipar: Bons Offices
tiraj: 1000 ex.

© A.T.P. Oberliht
Toate materialele aparțin Asociației Oberliht și nu pot fi preluate
fără acordul acesteia. Răspunderea pentru materiale revine integral
autorilor.

Revista apare cu sprijinul Institutului Cultural Român din București.

Întoarcerea patriotismului rătăcitor

Iulia MODIGA

În forma sa elementară, patriotismul poate fi evaluat pe două paliere: unul emoțional, cu referire la atașament și loialitate, iar altul pragmatic, aplicat, asumat prin angajamentul și implicarea civică a unui individ față de țara de origine/locul de naștere/teritoriul unde i-a fost întocmit certificatul de naștere. Fie că lacrimi în fața televizorului vizionând parade organizate cu prilejul zilei naționale și fredonezi parțial sau integral imnul de stat, fie că te autointitulezi „patriot global” și militezi pentru desființarea granițelor și acceptarea și explorarea diferențelor culturale, vei putea recunoaște fără dificultate că patriotismul presupune o relație cu (sau o raportare la) așa-numita Țară-Mamă, de la care se așteaptă împlinirea unor nevoi fundamentale, precum aceea de securitate personală, de asigurare a unei identități pozitive, de facilitare a înțelegerii realității înconjurătoare. Patrioții sunt gazde, întotdeauna vor putea argumenta de ce vinul roșu se servește la temperatura camerei și vor evita să se întrebe pentru ce partid politic ai optat la ultimele alegeri. Construiesc punți de comunicare și însuflă sentimentul de apartenență la un grup sau o națiune în propria sufragerie, dar și dincolo de pragul casei.

Redresarea conștiinței poporului român, afectată de intervențiile agresive ale unui regim comunist persistent s-ar putea realiza prin identificarea voluntară a hărții simbolice de care cei care se autodenumesc ca fiind români aparțin sau se simt atrași. În prezent, dezbaterile privind „corectitudinea” opțiunilor de manifestare a patriotismului („orb”, afectiv, rigid, lipsit de viziune critică, respectiv „constructiv”, analitic și flexibil) străbat sfera personală, intimă și se propagă în spațiul public, printr-o paletă generoasă de instrumente. Un exemplu pertinent în acest sens ar fi cel al prezenței panourilor „publicitare” din Chișinău care îndeamnă trecătorii (să nu uităm că există însă și o artă de a vedea fără să vezi) să își iubească plaiul natal, limba, țara, să își aprecieze orașul drept cel mai frumos de pe Planetă, să investească în copii, în calitate de reprezentanți ai viitorului sau să nu piardă din vedere date relevante din istorie, precum 9 mai (nu este necesară precizarea anului, prietenii știu de ce).

Patria poate fi limbă sau drapel, poate fi teritoriu populat cu „de-ai tăi” sau o vulnerabilitate națională, poate fi poezie sau subiect de editorial, valențele ei subliniază valori, practici și profiluri diverse, elemente generatoare de realitate ca proiect social. Al fiecăruia dintre noi.

POSTBOX magazine is published both in Romanian and English and you can find excerpts translated into english on pages 32-49. Feel free to contribute to the POSTBOX magazine and send us your english texts at andreea@oberliht.org.md

Dosar

PATRIOTISM

Atunci când lumea aude vorbindu-se de patriotism cam strîmbă din nas, întrebarea însă e: doar cuvîntul patriotism e învechit sau și realitatea pe care o desemnează? Dacă-l înlocuim, să zicem, prin responsabilitate civică (sau civism sau un alt cuvînt de acest tip), se schimbă și atitudinea auditorului față de realitatea pe care o descrie, sau nu? Ajunși aici, se mai impune o întrebare: în ce termeni mai poate fi consemnată atitudinea natului de astăzi față de țara în care locuiește, indiferent că aceasta se cheamă Republica Moldova și România? E vorba de miserism, de a fi globalist sau de-a fi scîrbit de tot ce se întâmplă în jur? Dacă dai dovadă de o responsabilitate civică față de țara în care stai, asta ar însemna automat că ești antioccidental?

Dumitru CRUDU

Ecaterina BARGAN

Vrem să fim occidentali

Atâta ne-au țărâit în creieri ideologii false și umflate despre o patrie perfectă, încât îmi vine să-mi smulg părul din cap. Din păcate, o țeastă pleșuvă în plus nu o să facă străzile mai curate. Fiecare, într-un mod sau altul, a trăit decepția pentru țară, oameni, viață, în general, iar când și-a dat seama că happeningul ăsta se învârtă în jurul nimicului, fie s-a revoltat și a avut de suferit din cauza asta, fie s-a resemnat cuminte cu realitatea-clîșeu.

Acuma, dacă începi să îi vorbești cuiva despre patriotism, omului îi apare prejudecata în față, dincolo de acea noțiune știută ca fiind politically correctness. Și nu mai vrea să asculte. Fiindcă i-au băgat și lui slănina pe gât, la un moment dat, fiindcă i-e silă să aducă în slăvi sau măcar să se exprime pe marginea subiectului. De fapt, nu este o mare incongruență între păreri, dar relaționările diferă, atâta timp cât patriotismul, prin înțelesul său, desemnează niște principii deloc ignorabile.

Vrem să fim occidentali. Ne dorim să ne fi născut în altă parte. În mare parte nu ne pasă de ceea ce se întâmplă în jur, sau ne pasă, dar nu putem face nimic. Dăm vina pe alții că la noi e rău, e greu, e mizer, e vulgar, dar nu îndreptăm întrebările și asupra noastră. Să fii patriot nu înseamnă să îți idolatrizezi patria și tot ce cuprinde ea. Poți să fii patriot în sensul în care să fii un bun cetățean, să îți respecti părinții, să nu ignori suferințele semenilor, să exprimi compasiune, să nu distrugi ceea ce au făcut alții. Nu e o rușine să dai dovadă de responsabilitate civică față de țara ta. ■

Florin BICAN

Este OK dacă ești patriot, este OK și dacă nu ești

Un prieten din Germania îmi povestea că prin anii '80, în preajma Crăciunului, a însoțit prin München un arhitect sovietic. Cunoscând situația materială dificilă a oaspetelui său, s-a simțit obligat să-și ceară scuze pentru elanul consumerist al conaționalilor săi. După ce l-a ascultat criticând vehement materialismul degenerat al occidentalilor, bietul arhitect sovietic l-a criticat la rândul său pe el, reproșându-i surprins: *Du bist kein Patriot!*

O altă prietenă, tot din Germania, de astă dată româncă la origine, respingea vehement orice critici formulate la adresa românilor de către germani. „Știu că-s răi, hoți, leneși și minciñoși – spunea ea – da-s ai mei și nu suport să mi-i vorbească altcineva de rău...”

Este OK dacă ești patriot, este OK și dacă nu ești. Cred că atâta vreme cât rămâne individual (și sincer), patriotismul este laudabil, nepericulos și productiv. La fel și lipsa lui. Problemele încep când grupuri mari de cetățeni aderă în corpore (sau sunt siliți să adere) la modele de patriotism propuse (sau impuse) din exterior. Sau când se ridică programatic împotriva noțiunii de patriotism... ■

Ciprian ȘIULEA

Mers haotic al treburilor publice

Patriotismul este într-adevăr un concept desuet, mergea cel mai bine în epoca marilor mobilizări naționale, acum, mai greu. Din acest punct de vedere, al unui sentiment de identificare cu colectivitatea, patriotismul ar fi ceva destul de diferit de responsabilitatea civică, adică atitudinea pornită de la individ și definită pe norme, care reprezintă ceva mult mai precis decât patria.

Probabil că e și moda de a nu te interesa societatea, modă care e bineînțeles doar o copiere superficială a ceva occidental. Însă există și motive serioase pentru acest dezinteres: patriotismul forțat din timpul comunismului, ca și faptul că avantajele comportamentului civic, care multora li se par atât de evidente, în realitate nu sînt chiar evidente.

Românii recuperează individualismul care le-a fost interzis în timpul comunismului. Înainte de a se preocupa de treburile publice, se ocupă de cele personale: apartament, mașină, familie etc. Asta, într-un fel, e normal, în alt fel, nu e prea bine, pentru că această ecuație „existență privată autistă – mers haotic al treburilor publice” pare a se consolida într-un model care, odată cu trecerea timpului, va fi tot mai greu de schimbat. ■

foto: Iulia Modiga

Ion BUZU

Legitimarea existenței statului

Dacă mă întrebați ce înseamnă pentru mine sentimentul de patriotism, nu cred că aș spune prea multe, probabil aș da din umeri. Sună destul de suspect acest concept și, pentru a-mi demonstra bănuiele, am încercat să fac o conexiune între Foucault, Deleuze și patriotism.

Aș lega acest sentiment al iubirii de patrie de noțiunea de teritorializare, adică un fel de *civilizare* a unui teritoriu, introducerea unor anumitor reguli după care este organizat acest teritoriu și, respectiv, un anumit mod de comportament admisibil în limitele lui. Deci orice loc pe Pământ are anumite reguli, un anumit sistem de funcționare, după principii și legi stabilite, un fel de semnificații marcate pe acest teritoriu. Acesta de fapt ar fi mecanismul statului-națiune, un fel de aparat al capturării, care se extinde *civilizînd* orice *terra incognita*, instituind granițe în interiorul cărora e valabil un mod de funcționare instituit de acest mecanism.

Vorbeam odată cu un prieten american despre modul în care teritoriul influențează comportamentul oamenilor și el mi-a propus o ipoteză, cum că cuvîntul *teritoriu* ar veni de la *a terifia* sau *a teroriza*, un mod de a pune oamenii la locul lor, o modalitate de control și supraveghere, un mecanism al organizării și prevenirii a ceea ce ar fi haotic, sălbatic, *ne-civilizat*. Și, în acest context, patriotismul reprezintă o serie de mituri și legende prin care fiecare om care se află în granițele teritoriului respectiv este motivat să se supună regulilor instituite, să le respecte și să le apere. Adică, un instrument al statului pentru a genera un sentiment personal de atașare față de locul în care este instituit. Simțul datoriei pentru țară este propagat cel mai intens în rîndul armatei, soldații sunt cei care sunt datori să-și dea viața pentru țara lor, adică pentru modul în care este organizată o anumită porțiune de pe glob. Datoria de a proteja ceva mai mare decât tine, fără de care ți-ai pierde identitatea (dreptul de cetățean) reprezintă mitul prin care se justifică existența și funcționarea aparatului de captură al statului-națiune. Ideea că trebuie să protejezi sistemul în care trăiești și care te definește, că orice cetățean (persoană capturată în granițele statului-națiune) e responsabil de securitatea și bunăstarea țării sale reprezintă de fapt, în opinia mea, o legitimare a existenței mecanismului statului, o întărire a ideii statului-națiune.

Nu cred că atașarea față de un loc în care ai trăit momente intense ar trebui să fie în mod necesar iubire față de țara în

foto: Vlad Nancă

care te-ai născut, acest atașament poate fi asociat oricărui loc și nu depinde de statul în componența căruia se află acel loc, care posedă semnificații personale, specifice. Mai mult, acest sentiment nu ar fi ceva manifestat sub formă de patriotism. ■

Doina RUȘTI Cui îi este de folos?

‘Patriotismul este exclus prin educație. Cu multă vreme în urmă, Slavici spunea că „simțământul național” constituie forța unei nații și că acolo unde el se pierde, popoarele se transformă în gloate, în adunătură de indivizi care se risipesc. Și era adevărat. Dar pentru secolul al 19-lea. În momentul de față, există un tip de educație care promovează individul în opoziție cu sistemul. Nu poți să iubești un sistem în stare falimentară, degradat, cârpit, cariat.

Or, ca să ai atitudine civică, înseamnă să ai pretenția că poți repara acest sistem. În toate epocile, au existat nebuni și exaltați. Nu mă îndoiesc, ei există și astăzi. Cu

siguranță, și eu am avut și voi avea momente de exaltare civică. Îmi aduc aminte că prin anii '90 eram mai mult în stradă. O dată scandasem vreo săptămână numele unui protestatar, Dumitru Iuga. Iar într-o seară, dând de-un grup furios care striga pe la Piața Universității, m-am și alăturat imediat pentru că mi s-a părut că strigau numele lui Iuga, și-am pus și eu umărul. După un timp, ciulind urechile, am realizat cu jenă că ăia strigau Iuda, nicidecum Iuga, și se refereau la un lider liberal, pe care eu îl susțineam în momentul ăla. Cam ăsta este riscul stării de revoltă.

Cât privește cealaltă cale, a activismului organizat, e pur și simplu perversă de cele mai multe ori. Organizațiile au interese imediate, deseori dictate de un grup conducător. Nimeni nu-și pierde timpul, adică viața, în numele unor idealuri populare. Iar lumea se prăbușește tocmai din acest motiv. Trăim într-un carusel. Dar, repet, există încă nebuni și exaltați, țări mici, regiuni încă neconectate la sistem, unde descreierații sublimi mai pot schimba încă lumea. Dintre aceștia va veni probabil și un reformator. Știți, obsesia venirii lui Mesia! Periodic s-a întâmplat în situațiile de criză.

Cât despre sentimentul ăla duios al legăturii cu tribul, el se află în codul nostru genetic. Omul trăiește în haită și, ori de câte ori va auzi glasul acesta, se va arunca în luptă. Dar aceasta este altă discuție. Nu foarte departe de subiect, însă. Întrebarea nepusă de Dimitrie, pe care-l

strigă încă o zână, este dacă mai merită să facem ceva pentru ca viața să nu ni se mai pară așa de nasoală. Răspunsul meu este afirmativ.

Bineînțeles, ar fi bine să punem umărul și să reparăm țara. Dar nu merită. Aici trebuie demolat și construit din nou, iar pentru asta e nevoie de timp, mai mult decât are un biet om trecător prin lume. Cine s-ar apuca acum să-și consume toată viața lui scurtă pentru a pune fundamentul unei lumi despre care nu are habar dacă se va construi sau nu? Mai cu seamă acum, în lumea bucuriilor intrate în uz, cum ar fi nu doar plimbarea printr-un mall, cât, de exemplu, vanitatea de a fi autorului unui roman despre care vorbește toată lumea, eventual tradus în n-șpe mi de limbi, dar pe care nu-l citește și nu-l va citi nimeni. Niciodată. O parte a lumii a ajuns la apogeu și, de câtva timp, se risipește peste restul vietăților rămase la poalele piramidei. Sub puhoiul ăsta, al căderilor inevitabile, cui i-ar mai arde de haita lui disperată?

Dar dacă cineva mai crede încă în puterea sângelui românesc, uzbek, albanez ori al tribului Bantu, să-și pună și acea întrebare simplă și cheală de câte mâini au atins-o: Cui îi e de folos? ■

Petru BOGATU

(răspuns cules de Elena BOGUȘ)

*Nici „patriotismul”,
nici „patria” nu sunt cuvinte
sau noțiuni învechite*

Pe scurt, pot să spun că nici „patriotismul”, nici „patria” nu sunt cuvinte sau noțiuni învechite. Ele reflectă niște valori perene, fără de care omul și societatea s-ar degrada iremediabil. În general, tentația de a renunța la instituțiile fundamentale ale societății, la principiile morale pe care s-a centrat civilizația de-a lungul secolelor, obsesia noului prin negarea trecutului reprezintă o morgă stângistă și extremistă foarte periculoasă, e un abuz ideologic devastator.

În mod normal, modernitatea sănătoasă se sprijină pe tradiție, pe înaintași, pe coduri morale consacrate. „Civismul” și „societatea civilă” sunt lucruri bune, dar nu constituie un panaceu. Responsabilitatea civică nu are cum anula, de exemplu, sentimentele naționale. Exemplul Belgiei este cât se poate de grăitor în acest sens. Și mai pe scurt, e o utopie să crezi că ar exista noi soluții miraculoase, care

să înlocuiască vechile modele de conviețuire umană. Și în era informațională, și în condițiile globalizării, se descurcă mai bine societățile care se bazează pe tradiție, continuitate, cunoaștere, invovare și spirit rezonabil.

Voi preciza că a-ți iubi patria nu e un viciu, așa cum nu poate fi un viciu dragostea pentru mamă, pentru strămoși, pentru familie. Dar ce e Patria noastră? Statul trebuie să fie o emanație firească a unei comunități umane. Cu alte cuvinte, el trebuie să aibă o identitate indubitabilă bine conturată.

Problema Republicii Moldova e că identitatea acesteia, definită de părinții ei fondatori – în Declarația de Independență – ca fiind cel de-al doilea stat românesc, este contestată de guvernările ulterioare, mai cu seamă de PCR, care consideră că Republica Moldova este sucesoarea republicii autonome sovietice socialiste din stânga Nistrului și apoi a RSSM. Altminteri, PCR identifică Republica Moldova cu fosta colonie sovietică de pe malurile Prutului și Nistrului, cu niște făcături staliniste care măsluiau, de fapt, ocupația sovietică a Basarabiei.

Atâta timp cât există dihotomia între originile românești și cele sovietice ale Republicii Moldova, va fi imposibil să construim aici o națiune politică. Pentru că trebuie să alegem: ori suntem națiunea lui Mihai Vitezul, Eminescu, Negruzzi, Alexandri, Cuza Vodă, Grigore Vieru sau cea a lui Stalin, Brejnev, Bodiul etc. O națiune politică nu poate rezulta dintr-o mentalitate colonială obedientă. Republica Moldova va fi românească sau nu va fi deloc. Când zic românească nu am în vedere unirea cu România, ci substanța culturală și istorică ce trebuie să stea la baza unei națiuni politice și societăți civile. ■

Cristina TOMA

Patriotism - substantiv neutru

Aflu tema următorului număr al Revistei la PLIC: **patriotismul**. Îmi place și ideea de a scrie despre **patriotism**, îmi place și situl, îmi place și revista. Las să se coacă patriotismul în mine și după vreo trei zile, deschid un document nou, pe care-l salvez cu titlul „**Naționalismul**” și mă pun pe scris :

„Nu știu ce e **naționalismul**. M-am născut într-un oraș unde două etnii încearcă să trăiască în echilibru, chiar și numeric vorbind, Târgu-Mureș-ul fiind singurul oraș din România cu o populație de 50%-50% - sau cel puțin așa

vrem să credem cu toții că e, românii pe partea noastră și maghiarii pe partea noastră. Vin dintr-o familie în care **naționalismul** însuși a pendulat, nu între a exista și a nu exista, ci între a fi mai puternic ungueresc ori românesc. Familie mixtă.”

Mă întâlnesc cu Andreea Dumitru de la care aflasem despre revistă, și îi spun că am să scriu despre **naționalism**.

„Despre **patriotism**”.

Da, zic eu și cuvântul îmi trece pe lângă ureche. Îl auzisem, citisem, văzusem, recitisem și acum îl auzeam din nou, și tot nu-l înregistram ca atare. N-aveam în cap decât că tema este **naționalismul**.

*

* *

Trec pe lângă televiziunea care are sediul pe traseul lui 311 și văd un banner „Îți trebuie curaj să spui România te iubesc”, și atunci îmi dau seama că în mintea mea cei doi termeni, de mai sus, își devorează unul altuia sensul.

Trebuie să-mi iubesc țara, doar pentru că m-am născut sau locuiesc acolo/aici? Așa cum trebuie să îmi iubesc, sau măcar să-mi tolerez cu înțelepciune și detașare rudele? Am voie să nu îmi mai iubesc țara, să îmi treacă pentru o vreme și pe urmă să o recuceresc? Sau ea pe mine?

În 2000 am plecat din țara asta căreia i-am cerut prietenia de vreo câteva ori și poate că tot eu nu am înțeles ce anume avea ea bun de oferit. Am asociat România, prea multă vreme și prea intens cu perioada ceaușistă ca să mai pot face o deosebire între țara mea și țara mea sub un anumit regim politic detestabil, ce nefericește. Și am plecat cu scopul declarat să mă îndrăgostesc de locul în care voi ajunge. Și am făcut-o. Orbește și necondiționat. Și iubesc în continuare Canada, orbește și necondiționat, ca și cum ea e patria mea. Și niciodată nu i-am permis cuiva să mi-o definească precum „exil”, „patrie adoptivă” ori „a doua patrie”.

Și deși am revenit în România și probabil că dacă voi ajunge să îmbătrânesc, aici se va întâmpla, singurele momente în care iubesc România, sunt acelea în care cei din jurul meu afirmă că nu poate fi iubită. Eu iubesc România cu milă, și o apăr atunci când aud că nu se poate face nimic și când cei care nu au plecat niciodată pentru o perioadă lungă, îmi spun că aici nu s-a schimbat nimic. E adevărat că iubesc o Românie pe care acum, după doi ani de la întoarcerea mea definitivă (Definitiv?

Tot definitiv plecasem.) o falsific – spre binele ei și al meu. Îmi iubesc țara selectiv, când vreau eu. Stau puțin pe gânduri și aleg ce să iubesc din ce ne dă țara asta înapoi. Cred că noi suntem cei care dăm primii ceva unei țări și din ce primește ea de la noi, ne întoarce cât și cum poate. Și din acest schimb se naște patria. Și deși nu îi sunt devotată și nu o apăr cu orice preț, și nici n-aș merge la război pentru ea, tot nu mai pot suporta cât de mult lucrăm contra României – contra noastră.

Și un înscris, ca o reclamă, care zice „Îți trebuie curaj să spui România te iubesc”, orice scop subliminal ar avea el – prins cu coada ochiului, din autobuz, nu ajunge neapărat să fie interpretat cu subtilitate ori „pe invers” de prea multă lume. El dă exact ceea ce dă, și omul pleacă mai departe cu 311-le, amărât, dar cu o dilemă rezolvată: dacă așa scrie, așa trebuie să fie: trăim într-o țară greu de iubit. Ne iubim și copilul cu probleme, ne iubim și părinții cu ascuțimea minții tocită de vârstă și nu trebuie să fim bravi pentru asta.

Nici nu îmi trebuie curaj și nici nu mi-e frică, doar că, pur și simplu, iubesc câte ceva dintr-o țară care nu e patria mea iubită. ■

foto: Helen Brandt

foto: Diana Arosio

Mihail VAKULOVSKI

Patrie

am să duc
aceste
borcane
goale
în țara
din care
le-am adus
pline.
când Europa
va fi
o singură țară
n-am să te mai iubesc.
am să iubesc pe alta.

*cântec de leagăn pentru Patrie și
pentru generațiile care au intrat în mintea copiilor
și au rămas serioase bune la suflet și binevoitoare*

când stai ca „Gînditorul”
pe toaleta din casa părintească
și o furnicuță
ți se zbuciumă
cu piciorușele ei toate
și alertată
să traverseze tîmpla
intră pe porțiunea pleoapei
se încîlcește-n sprînceană

ești mare, bătrîne!
ești un mare poet!

A?

toți profesorii de limba și literatura română din țara
noastră
s-au cărat la lucru în străinătate
Anglia Spania Germania, da' merge și Izrael, oriunde.
femeile – îngrijitoare de bătrîni sau copii,
sau d' alea.

ești un d' ăla mi-ai zis cu cîteva
săptămîni în urmă
și pînă-n ziua de azi
mă gîndesc ce-ai avut în vedere.

A? oare ce-a vrut să spună
iubita eului poetic?

Ion GROSU

**Testarea soluției geografice:
Cum de ai rămas în Moldova?**

Eseu despre clișeu (1)

Sunt cîțiva oameni excesiv de inteligenți – la care țin foarte mult, care sunt în stare să gîndească întrebările fundamentale (chiar cînd ele dispar) și să formuleze întrebările simple, relevante, care răstoarnă lumi – care au rămas în Moldova.

Fraza de mai sus o să pară stranie unei minorități. Uimirea față de rămînerea în Moldova e atît de frecventă încît pare legitimă.

– Cum de ai rămas în Moldova?

Posibilitatea întrebării manifestă sedentarismul și claustrofobia moldovenească, atît de admirabil reticente față de mobilitatea în creștere a globalității. În salata moldovenească a închiderii, găsesc și ruralitate și totalitarism sovietic și provincialism și labirinturile

vizelor și micimea țării și darea de samă care ne aseamănă cu un reality-show. Dar și nevoia metafizică de casă, de fundament, de pămînt sub picioare.

Dacă e să căutăm un vis american la noi, el ar fi un *moldovan must*, un „trebuie” moldovenesc: o casă, un copil, un copac/o fîntînă. Moldovenii nu visează, ei trebuie. Toate cele trei elemente care dau sens vieții moldovenești reprezintă legături, limitări, sunt niște simboluri ale sedentarismului.

– Cum de ai rămas în Moldova?

O trăsătură a visului (acel „trebuie” moldovenesc) este acum realizarea lui prin altă parte. Drumul spre casă, copil și fîntînă trece cel mai des prin Rusia, Italia și Portugalia. Dacă nu e continuat firesc prin înălțarea casei-monument (*a propriei vieți*) în satul de baștină sau în Chișinău, el devine labirint. Casa e simbolul realizării.

Încet, încet, între restul Moldovei și Dealul Sorociei dispar diferențele. Casa nu mai e acasă, ci e simbol al realizării, diplomă a umflării în pene.

Continuarea pe <http://pllc.oberliht.com>

foto: Andreea Toma

Moni STĂNILĂ

Țepeș Domnitor

„Întâmplarea a făcut să mă nasc român. În consecință sunt român, dar asta nu înseamnă să mă confund cu poporul român în momentele sale cele mai penibile” (ION MONORAN, 08.02.1993)

Iubesc Tomeștiul, pădurile, munții și toate bălțile în care pot înota fără să îmi spună localnicii că acolo sunt somni de 5 metri. Cred că avem o țară faină și o istorie cât de cât în regulă pentru un popor care nu știe decît ce e umilînța și care nu poate vorbi în fața marilor puteri. Personal cred că Ștefan a fost mai mare decît Napoleon. În concluzie, sunt patriot.

Cred că străbunică-miu a fost genial cînd, după ce inițial a fost pădurar, a renunțat să fie primar, și-a cumpărat oi și a devenit cioban. Am găsit un raport de prin douăzecișiceva în care scria: „În Valea Ursului s-a pătruns ilegal și s-au tăiat 6 bucăți fag uscat cu toporu’ și au pășunat 28 bucăți oaie”. Mi-a plăcut. Am găsit și o scrisoare către Onor. Minister al Agriculturii, trimisă în 1947, pe vremea cînd era primar, prin care sătenii, reprezentați de taica, cereau acceptarea impozitelor în bani și nu în grîne. „Comuna noastră – ziceau – are doar pămînturi pietroase și nu am fost împrumătați, așa cum ni s-a promis, nici după războiul ăsta și nici după primul mare război”. Concluzia era că nu au grîne. Deci ai mei au trăit în aceeași țară de rahat, cu aceeași conducători mincinoși, dar dacă au fost la război înseamnă că au fost patrioți.

Cred că și bunicul meu a fost tare cînd a fugit din regimentul Vînătorilor de munte al regelui Mihai și s-a ascuns într-o peșteră la Luncani. Parcă prin chestia asta el nu a fost patriot. Dar cel puțin a acceptat să intre în partidul comunist ca să nu rămînă pe drumuri cei patru copii născuți de soția sa. Soție care, fatalmente, decedase... Așa că hai la partid cu partidu pentru partid și a scăpat de pușcărie. Pe el se pare că pușcăriu l-a făcut patriot.

Taică-meu a văzut *Rinocerii* lui Ionesco și s-a hotărît: decît rinocer, mai bine bețiv. Așa că nu se știe dacă a fost patriot. Dar l-a iubit și el pe Ștefan cel Mare, a înjurat toți președinții pînă în prezent (chiar dacă numai la birt), iar în armată era să facă pușcărie pentru o iubită franțuzoaică, bănuț fiind de spionaj. S-a ales doar cu cîteva zile de arest și abțință pînă la terminarea armatei.

Mama, în schimb, a votat cu Iliescu și a primit bani că a stat la secția de votări. E mama patrioată? Cred că da. Și în mod sigur își iubește țara. Atît cît o știe. Îl urăște pe Boc și crede în Dumnezeu.

Nu am avut bunici legionari. Părinții mei nu au avut relații strînse

cu Partidul. Ne-au botezat la timp, au mers la biserică și nu au avut de unde să ne dea carne și ciocolată. În familia noastră, pînă de curînd, s-a vorbit doar româna. Eu, mama și sora am predat limba română în școli. O altă soră a renunțat la cetățenie. Suntem o familie de patrioți? Eu spun că da.

E patriotismul ăsta ca și creștinismul: poți să îl iubești pe Dumnezeu și să ai o confesiune fără să te raportezi la toți imbecilii care pretind că reprezintă instituția ca atare/poți să îți iubești țara și să ai o cetățenie fără să te raportezi...

Dar cum să reușești? Tocmai mi s-a tăiat 25% din salariu. Am văzut un tricou pe care scria „I don’t like sex anymore! The Gouvernement fucks me every day”. Era un tricou de bugetar.

Sunt patriot. Am fost șoimul patriei, am fost pionier, acum sunt bugetar. Deci sunt patriot. Imnul patriei mele e „Unde ești tu, Țepeș Doamne?!”

■

Alin CIUPALĂ

Patriotismul. Între înțelesuri și confuzii

Conceptului de „patriotism” i s-au imprimat sensuri diferite în funcție de epocă și de o anumită conjunctură istorică. Perspectiva istorică asupra acestei idei scoate în evidență faptul că patriotismul este, înainte de toate, un produs socio-cultural, impregnat uneori, precum în timpul regimului comunist, cu o puternică nuanță ideologică. Dar să nu anticipăm.

Începuturile pot fi regăsite undeva pe la jumătatea secolului al XVIII-lea, cînd gânditorii politici au încercat să găsească o nouă formulă de realizare a coeziunii corpului social. Ideea de patrie și-a făcut tot mai mult loc în avanscena unui spectacol grandios, în care actorii au schimbat rolurile cu regizorii și scenariștii, și unii și alții, devorați în final de ghilotina necruțătoare a publicului, reală și ascuțită, nu o simplă butaforie.

Spațiul românesc, parte a unei regiuni sud-est europene din ce în ce mai efervescentă, a cunoscut și ea fenomenul, chiar dacă moderat, lipsit de radicalisme și ghilotină. Unii dintre marii boieri români vorbeau la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea despre patrie dintr-o dublă nevoie. Pe de o parte, deoarece își puneau problema propriei identități culturale și spirituale, pe de alta, pentru că doreau să confere un conținut ideologic unui proiect politic, și anume înlăturarea regimului fanariot. Patriotismul lor a fost deschis și declarat, dar în același timp, limitat la nivelul propriei categorii sociale. Patria era ei și doar ei, ceilalți fiind lăsați undeva în afară.

Generația romantică consacrată peste tot în Europa de revoluția pașoptistă a schimbat perspectiva, într-o epocă care, la rîndul ei, se transformase. Tinerii de la 1848 au lărgit înțelesul inițial al ideii de patrie și au înlocuit-o prin aceea de națiune, definită drept o comunitate care trebuia, cel puțin din punct de vedere teoretic, să-i cuprindă pe toți, bogați și săraci, bărbați și femei, inteligenți și ignari etc. Însă construirea practică a unui sistem – statul secolului al XIX-lea – a scos la lumină inadvertențele, eșecurile și limitele inerente. Discriminarea socială a fost înlocuită de aceea bazată pe gen, libertatea individului a trecut pe locul doi în favoarea intereselor statului și altele. Ideologiile noului sistem, liberalismul și naționalismul, ofereau statului mijloacele de protecție a cetățenilor și, în același timp, pe cele de instrumentalizare a atașamentului acestora față de stat.

Dacă în Occident au prevalat elementele de factură liberală, precum suveranitatea națiunii (națiunea și numai națiunea deține puterea absolută, totală), guvernarea reprezentativă (națiunea delegă

exercitarea puterii reprezentanților săi aleși prin vot pe un termen limitat), separarea puterilor (un echilibru între cele trei puteri, executivă, legislativă, judecătorească), în centrul și sud-estul Europei, precumpănitoare au fost cele legate de ideologia privitoare la națiune.

Națiunea română a fost definită prin două valori, ortodoxia și latinitatea. Această perspectivă etnică a făcut ca toți cei care nu se încadrau în această formulă să fie excluși sau, mai bine spus, să aibă doar obligații, nu și drepturi, de exemplu, evreii. Naționalismul a luat locul patriotismului. Caracterul vag al limbii române a determinat în timp un înțeles mai degrabă negativ al termenului, înțeles care nu a existat inițial.

Ce se întîmplă astăzi?

Deși după integrarea României în NATO și Uniunea Europeană am intrat într-o nouă fază istorică, cea postnațională, națiunea română este identificată, cel puțin la nivelul discursului public, prin aceleași valori, amintite deja, ceea ce demonstrează încă odată inadecvarea noastră. Din punct de vedere psihologic, suntem încă undeva pe la jumătatea secolului al XIX-lea. Lipsiște aproape cu desăvârșire încercarea de a defini patriotismul contemporan prin prisma valorilor civice. Dimpotrivă, asistăm la episoade penibile nu doar în domeniul politic (a se vedea votarea ca europarlamentari a unor indivizi xenofobi și ultranaționaliști), cît și în sfera culturală (a se vedea publicitatea susținută făcută unor cărți precum cele semnate de Dan Puric, un talentat actor, mediocru scriitor și palid neofilosof ortodoxo-tradiționalist), și în domeniul public (existența însemnelor religioase ortodoxe în școli, obligativitatea orelor de religie de la clasa I pînă la a XII-a).

Am vrea să fim bine înțeleși. Mândria de a fi români se cultivă prin educație și este necesară, dar nu se poate impune în afara unor realități ale epocii contemporane.

foto: Helen Brandt

Patriotismul în vremea holerei

Florin HĂLĂLĂU

Mie mi s-a băgat patriotismul pe gât din fragedă pruncie. Am fost indoctrinat pe toate canalele posibile, la televizor, la radio, în ziare, la școală. Am crescut cu *Mulțumim din inimă partidului*, cu *Tot înainte*, cu *Partidul, Ceaușescu, România*. Istoria nu fusese decât o lungă pregătire pentru sosirea celui mai iubit fiu al poporului, cu care se încheia de fapt istoria, pentru că Ceaușescu era *forever after*. A spus-o și Mircea Dinescu în interviul dat revistei franceze *Libération*, în martie 1989: - *Ce ați face dacă într-o bună zi Ceaușescu ar dispărea? Așa ceva e imposibil. Nu poate dispărea, deoarece Domnia Sa e nemuritor.*

Freud avea dreptate în teoria lui. Ceea ce ni se întâmplă în copilărie, ne marchează pe viață. Și astăzi am alergat la *Hora Unirii* sau *Trei culori cunosc pe lume*. La *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, la *Apus de soare* sau la *Mamă, țară*. Nu am ca americanii dorința de a arbora steagul la orice sărbătoare cu tangență națională. Eu mi-am iubit țara la plăcuțe și la pas sportiv. Am petrecut o vară întreagă repetând ca momentul ridicării plăcuței să coincidă cu cel al celorlalți mii de roboți din tribunele stadionului *23 August*. Am suportat umilințele tovarășului Coadă pentru ca pasul de defilare pe care îl băteam să fie la înălțimea evenimentului (n-am reușit acest lucru nici în armată), pentru ca în ziua spectacolului să plouă cu

găleata, iar tovarășul să meargă la Polivalentă (planul de rezervă al organizatorilor). Mi-am mai iubit țara la aeroportul Otopeni, dovedindu-le ospitalitatea românească lui Andrei Gromîko, lui Mobutu Sese Seko Nkuku Ngbendu wa Za Banga, precum și mongolului Teledenbal.

Cînd Constantin Noica publica *Sentimentul românesc al ființei*, Emil Cioran îl lua peste picior și se întreba retoric de ce n-ar exista și un sentiment paraguayean al ființei. După mai mult de 30 de ani, Traian Băsescu ne urechează pe cei care nu am fi suficient de patrioți. În *Gîndul*, a avut loc toamna trecută o dezbatere pe această temă. Andrei Pleșu punea punctul pe i și sublinia: *Dacă românii sunt Enescu și Brîncuși, mă bucur să fac parte din aceeași comunitate cu ei. Dar dacă românii sunt Emil Bobu, Aurelian Bondrea, nu sunt prea încântat de vecinătate*. Și eu sunt mîndru că fac parte din același popor cu Andrei Pleșu. Dar nu pot fi patriot și să țin cu toți românii în toate situațiile. Nu pot fi mîndru că sînt român cînd cohorte de cetățeni tilhăresc și cerșesc prin toată Europa cu pașaport românesc. Nu mă simt compatriot cu antimaghiarii de Bărăgan, cu nostalgiei comunismului sau cu populații adoctrinari vopsiți în liberali. Nu mă simt frate cu Ion Iliescu, Corneliu Vadim Tudor sau Elena Udrea. Nu pot ține cu

Dinamo în cupele europene. Nu pot fi de acord cu atitudinea și cu faptele clanului mafiot Becali și consider că influența pe care o au în fotbalul românesc aceste personaje de mahala este o rușine națională. Și ca să revin la Andrei Pleșu: *a spune «sunt mîndru că sunt român» e totuna cu a spune «sunt mîndru că am nasul cărn»*. Dar poate că simt așa pentru că nu sunt un român verde, ci o corcitură româno-polonezo-austriaco-cehă. Alții ar spune că am patru motive să fiu mîndru.

În anii '80, în fiecare seară de duminică, înainte de filmul fără generice de început și sfîrșit și tăiat zdravăn pe la mijloc, Adrian Păunescu avea o emisiune numită „De pe marea scenă a țării pe micul ecran”. O desfășurare indecentă de forțe prin care lingușirea la adresa familiei Ceaușescu atingea limite paranoide. Spectacolele aveau loc în reședințele de județ și adunau rapsozi populari, poeți-țărani, coruri muncitorești, recitatori, iar la final, pe clădirea cea mai înaltă a centrului civic local, apărea portretul tovarășului pe fondul sonor al unui cîntec patriotic. Indiferent cine se afla în acel moment în sufragerie (mama, tata sau eu), îi chema pe ceilalți: „Veniți, că a apărut portretul!” Era semnalul că în câteva minute începe filmul. ■

Viorel MARDARE

Natașăi

Ștergea rujul lipicios și ieftin
de pe fața mea
după ce stătusem
buză lângă buză
la intersecția străzilor Vladimir Ilici Lenin și 25 Octombrie.

Mirosea a iarnă rusească,
a mesteacăn siberian și
a transpirație – de la militarii care
treceau pe alături.
Grupurile de militari mergeau pe lângă noi des,
des, des, des.
Mirosea mai mult a sudoare de tanchist,
a motorină de T-54
decît a dragoste tolstoiană.

La intersecția străzilor Vladimir Ilici Lenin și 25 Octombrie
mă priveau ochii albaștri
de Natașă;
Pe buzele ei nu mai rămăsese ruj
și am mai pupat-o o dată.

„Buzele rusoaicelor sunt la fel de dulci
ca și buzele moldovencelor” –
gîndii atunci.
„Mai dulci chiar, poate.”

Simion va spune că nu-mi iubesc patria.

Radu BALTASIU Patriotismul – cîteva cuvinte

Este substanța energiei noastre
colective.

Fără patriotism, popoarele rămân fără
cuvînt de spus în istorie, reduse la
trăsătura lor primară: entități somatico-
culturale specifice unui anume loc,
limitări etnice.

Patriotismul este conștiința priorităților
comunității și puntea de legătură cu alte
comunități către *umanitatea universală*.

Patriotismul este doza normală de
mândrie de a fi *împreună* cu cel de-o
limbă: mândria națională.

Este sensibilitatea care îngăduie
existența societăților ca un summum
delicat de noi.

Fără patriotism, societățile se calcifiază
în jocul măștilor, realul ars, atât de tehnic
descriș de Goffman, sau dacă vreți, de
Nicolae Filimon, prin Dinu Păturică.

Patriotismul este o idee (ideile au și
dau viață) bine conturată în cultura
română, rezolvată chiar, pînă la
izbucnirea celui de-al doilea război

foto: Vladimir Us

mondial, constituind baza uneia dintre cele mai frumoase creșteri economice și sociale din Europa. Excepția dictaturii carliste nu a fost, din acest punct de vedere, decât un intrând al sfârșitului normalității, pronunțat pentru lungă vreme pentru România odată cu finalul celui de-al doilea război mondial. Dimitrie Gusti, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic, Mircea Eliade, Anton Golopenția, Gheorghe Brătianu, Mihail Manoilescu, Virgil Madgearu... o înșiruire prescurtată a celor care au fixat între primul și al doilea război mondial ideea de societate modernă, lansând-o cu bine (altfel spus, cu demnitate și folos) în concertul popoarelor lumii civilizate. Și nu-i ușor să ții *împreună* atâta geografie și o atare *comunitate* precum România Mare. Înaintea lor, ideea aceasta a fost resursa din care Spațiul românesc s-a ridicat din îngenuncherea fanariotă. România a trecut prin „deșertul” perioadei dintre decapitarea lui Brâncoveanu și Tudor Vladimirescu, depășind istoria subterană a *formelor fără fond* și a apucăturilor *corupte* rămase rest de la Fanar din următoarea sută de ani.

Să ne gândim că noi azi... nu avem nici o idee care să ne țină împreună. Noroc cu limba și cu cartea de identitate tricoloră. În rest...

A venit comunismul peste România, cu gravele sale agresiuni. În urma sa, ca sprijin al României, au rămas eroii. Eroii ideii naționale, așa cum a fost ea finalizată înainte de al doilea război mondial, modernizată chiar, în scurta perioadă de deschidere de după 1964 și până la apariția dictaturii ceaușiste de după 1972. Acești eroi și-au arcut pasul dinspre trecut spre viitorul unde suntem noi. A fost un moment în care ideea națională părea să se fi împletit cu ideea politică, atunci când statul român s-a detașat de Moscova. Nu a fost doar o dizidență

politică, cum spun *dizidenții comuniști* din media contemporană. Separarea de URSS a însemnat eliberarea *omului românesc* de sub teroarea lui *homo sovieticus* – a insului care are ca preocupare ontologică să *servească partidul* (și securitatea), omul fără de ființă. Însă presiunea parazită a unui industrialism cu orice preț, a dictaturii proletcultismului, a fost prea puternică. Ideea națională nu s-a putut cristaliza într-o rețea care să corecteze marile probleme ale ceaușismului, dar mai ales care să susțină renașterea României *după dictatură*, după 1989. Nici nu avea cum. Comunismul este, în fond, incompatibil cu patriotismul.

Am ajuns azi să ne raportăm la țară printre picioare, cu capul în jos, ca atunci când căutam în glumă ceva pe jos. Ne e jenă, ne e silă, iar pălăria prea mare a „europenizării” ne astupă nu doar ochii, dar ne arestează mintea în gândirea moartă a unei „integrări europene” în care nu punem nici un conținut. Pentru că patriotismul nu este doar o formă de discurs, cum îi place postmodernismului să creadă. Patriotismul este constatarea prin *faptă a comunalității mele cu un altul*.

Patriotismul este patul germinativ al imaginației sociale din care crește substanța ființei noastre. Numai de aici putem ajunge la înălțimea posibilă a umanității noastre, atât de căutată de umanism și raționalism. Dar pentru asta e nevoie ca patriotismul să nu-l piardă pe Dumnezeu pe drum. Fără El călăuzitor, dragostea de Patrie devine repede egocentrismul toxic ajuns doctrină, anarhia istorică rău numită de unii *totalitarism*: nazism și comunism. Raționalitatea fără

credință are și alte produse, din care unele la modă azi. Astfel, tot *fără Dumnezeu* este și insul care-și caută ziua de mâine în cumpărături, omul de știință care practică marea confuzie dintre număr și trăsătură. Și astfel societățile rămân fără direcție. Industrialismul, ca soluție pentru mase, nu a eliberat omul, nici măcar în raport cu nevoile sale biologice, decât parțial, accentuând sărăcia altora. Chiar dacă a făcut-o în numele unor mari patriotisme: german, francez, englez, american, apoi a diverselor comunisme locale ce adoptaseră un discurs patriotic. Chiar dacă azi discursul economic este indiferent național. Pentru că nu este îndeajuns să produci mult. Esențial este să produci crescând puterea omului asupra lui însuși, nu înrobindu-l unor nevoi create prin marketing, ca un câine ținut în lesa plăcută a „consumului de masă”. Dar ce vorbim noi aici, „eliberarea” aceasta nu a ajuns nici măcar în toată lumea, cum spuneam. Patriotismul înseamnă mai întâi de toate eliberarea omului. Cum omul crește dintr-un loc anume, patriotismul trimite la eliberarea insului prin recâștigarea, pe cât posibil deplină, a drepturilor asupra locului unde s-a născut. De aceea, patriotismul se întâlnește în bună măsură cu democrația – vocea insului conștient de sine. Și tot de aceea democrația fără patriotism este tot atât de demagogică precum experiențele istorice deja înșirate.

PATRIOTISMUL MEU

Oleg KRASNOV

Cine sunt eu?

Eu sunt un rus moldovean. Prin ce mă deosebesc eu de rușii ruși? La drept vorbind, prin nimic. În copilărie ascultam mai des muzică moldovenească. Unde mai pui și poveștile – *Punguța cu doi bani*, *Harap Alb* – altfel, prin nimic mai mult. *Cățeluș cu părul creț / fură rața din coteț*.

M-am născut în U.R.S.S. În timpurile călduței stagnări brejneviste. Nu am apucat niciun fel de represiuni, membru de partid n-am fost, din trecutul sovietic am ieșit cu o educație temeinică, ceea ce nu mai găsești în orașul meu, neîncrederea în propagandă și indiferența față de bani.

Cicatricea de pe cap este deja din timpurile independenței. În timpurile sovietice, bandiți nu erau, numai golani. De sus până jos totul e de vânzare. Bătrâni și copii cu mâna întinsă. Cu toate acestea, n-am nostalgii față de Uniune, înțeleg prea bine că nu te poți scălda de două ori în același râu.

Nici vinovăție pentru trecut nu simt. În acele timpuri, când conducătorii mișcării de renaștere națională mai erau mari activiști de partid și scriitori sovietici, iar anticomuniștii înverșunați încă predau comunismul științific, în cele glorioase timpuri eu am mers mult cu bicicleta. Chiar și fotbal jucam de pe bicicletă. Și totuși cine e vinovat?

Rușii nimănu

Rușii moldoveni sunt doar parțial ruși, aici sunt mulți oameni cu rădăcini ucrainiene, moldovenești, bulgare, găgăuze și de care vrei. Nimeni nu acordă o mare atenție acestui fapt. E de înțeles că naționalismul într-un asemenea mediu prinde greu rădăcini. Printre rusofoni, fraza *sîngele apă nu se face* nu e foarte populară, delicat vorbind. De aceea, naționalist nu pot să fiu, mă scuzați.

Ce reiese din asta? Cel puțin că nu sunt bun pentru contradicții interetnice. Pentru mine nu există deosebiri între ruși și moldoveni. Nu în sensul că toți oamenii sunt frați, dar în general nu există deosebiri. De niciun fel.

Patriot al cui să fiu? Al statului? Dar statului moldovenesc i se rupe de mine. Nu-i sunt de folos pentru nimic. Și eu îi răspund cu aceeași monedă.

Patriot al Rusiei? E cumva prea virtual.

Eu uneori îi invidiez pe naționaliștii moldoveni. Uitați-vă în ziarele lor. În fiecare număr, ei vorbesc despre Rusia, ei îi simt prezența, mâna, suflarea. Eu nu simt nimic asemănător. Eu simt doar că nimeni n-are nevoie de mine. Nici Rusia, nici Moldova, nimeni. Și ce e de făcut cu asta? Nimic. E clar că suntem ai nimănu. Pot oare să mă simt în acest caz patriot al Moldovei? Nu pot. Și totuși mă simt.

Ce este așadar patriotismul?

Nu știu. De cele mai multe ori, naționaliștii își spun patrioți. Între timp, experiența a 20 de ani de independență a arătat că naționaliștii aflați la putere fură la fel de bine ca internaționaliștii. De la țara lor, da. Care este așadar sensul? Eu nu sunt împotriva ca ei să fure, dar măcar să fure un pic mai puțin decât alții.

Fie. Sunt gata să fiu patriot, dar ce trebuie să fac?

Pot să mor pentru patrie. Nu e nevoie? Cum doriți.

Îi era bine lui Dmitri Donskoi. A îmbrăcat un fiu de boier în straiete sale, i-a dat teagul, iar el s-a dus în primele rânduri ale drujinei în straiete simple. După luptă, l-au găsit sub un morman de cadavre, abia suflând. Aș fi vrut să fiu și eu așa. E un subiect de blockbuster.

Ce altceva? Să nu arunc hârtiile pe jos? Bine. Să nu divulg dușmanilor secretele militare ale armatei moldovenești? Bine, n-o voi face. Ce mai pot?

Pot să comit fapte care din punctul meu de vedere sunt necesare societății? Dar are oare nevoie societatea de ele? Mă-ndoiesc. Să spunem că eu socot de cuviință că ar trebui să se instituie un premiu literar. Așa gândesc eu. Dar întrebați un trecător pe stradă. Are el nevoie de un premiu literar?

Poate că patriot e pur și simplu omul căruia nu-i sunt indiferenți oamenii care trăiesc în țara lui, în orașul lui, oamenii în general. Statul e important, dar nu statul în sine, ci ca o structură care unește oamenii, nu mai mult. Poate că cel mai bun patriot este intelectualul cehovian, omul cumsecade, care nu pune interesele proprii mai presus decât interesele societății. Sau le pune, dar nu întotdeauna.

Totuși

Bine, bine, dar dacă trăia Cehov într-o țară străină, s-ar fi comportat altfel? N-ar fi tratat oameni, și-ar fi șters nasul cu mâneca? Nu sunt sigur. Care este totuși deosebirea? Se prea poate, diferența nu e în comportament. Se pare că am revenit la ideea că patriotismul este pur și simplu o legătură sufletească. *Și fumul patriei e dulce și plăcut*

E pur și simplu un sentiment, o senzație. ■

Taducere din rusă
de Diana IEPURE

A fi ori a nu fi

Bat toii

Când eram mici, ni se vorbea deseori la școală despre patriotism, despre țara noastră mare (URSS) și despre cât de important și onorabil e să fii cetățean sovietic. Eu, spre deosebire de alții, am avut „șansa” de a îndura doar 5 ani concepțiile patriotismului *sovietic*. Ce-i drept, în capul meu, la 7-8 ani, se cam încurca capitala Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste cu cea a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, mi se părea că sună la fel.

După '90, nu s-au mai inoculat nimănui concepții despre patriotism, ideologism, demnitate națională ș.a. Bulversarea stăruia în mintea multora, până la lehamite. Apăruseră în Basarabia, între anii 1988-1991, mișcări de emancipare națională, de propăvăduire a culturii și limbii române, dar ăla era naționalism. Eufemistic vorbind, toată pompa în creieri a patriotismului s-a dus hăt colo. Se pare că noi am fost supuși unei educații patriotice de o altă naționalitate care, odată cu destrămarea Imperiului Sovietic, s-a dus pe apa sâmbetei. Și de fiecare dată ne repugnă auzul cuvintelor patrie, patriotism... le interpretăm, ce-i drept, greșit, prin asociere cu acele perioade istorice. Oare de ce în statele mici și sărace conceptul de patriotism este diluat, ba chiar inexistent? De ce un american își înalță cu mândrie drapelul în fața propriei, case iar la noi e considerată treaba asta o adevărată nebunie sau ești luat drept naționalist scrântit? Și, la urma urmei, de unde pomește patriotismul?

După cum afirmă sociologul rus Anna Ochkina patriotismul se explică prin dragostea față de propria ta țară, care conturează apartenența ta la un anumit stat, la o cetățenie. Atitudinea față de propria-ți țară se poate descrie ca atitudinea față de ceea ce-ți aparține, de bunurile proprii.

Nu știu dacă ați observat, dar patriotismul, în mai marile țări, se educă pe baza superiorității naționale asupra celorlalte popoare. Iată de ce unii pot să-și fâlăie drapelul în curte, iar noi, nu. Nici în subconștientul nostru nu ne permitem. Patriotismul, la ei, este folosit ca un instrument foarte puternic de educare, prin intermediul televiziunii, filmelor, sportului, propagandei și, desigur, a experienței de război. Se manipulează prin intermediul patriotismului, în interese politico-economico-militare. Cel mai bine în privința asta s-a exprimat George Bernard Shaw: *Patriotismul este convingerea că țara ta e cea mai bună din lume, deoarece tu te-ai născut în ea. Dar niciodată nu vei trăi într-o lume liniștită până când nu se va extirpa patriotismul din rasa umană.*

Odată cu începutul secolului al XX-lea, patriotismul capătă și o conotație militară, fiecare cetățean are obligația să servească în interesul statului și să-i apere onoarea și integritatea teritorială.

În statele mai mici nu există o educație atât de perseverentă în privința patriotismului, în Basarabia cel puțin nu există, din simplu motiv că nu amenință integritatea teritorială a unui stat. Suntem pașnici până în blegire, care își are rădăcina în absența unei demnități naționale. Ingurgităm tot ce ni se spune: ni se ciopârțește teritoriul statului – nu ne împotrivim, ni se defăimează limba – nu ne opunem; ni se impune un imn care este mai degrabă *odă* adusă limbii române (Păcat că guvernării n-au luat în considerare *Miorița* ca imn, e de mai mare efect!) – ne prefacem că ne trec fiorii până la lacrimi și îndurăm cu nepăsare.

Apariția dezgustului față de ce se întâmplă pe plan politic, economic și cultural n-ar trebui să pună sub semnul întrebării legătura emoțională față de țară, ea doar o reduce ca suprafață, se limitează la m amă, tată, frate, casă, cel mult localitatea unde ai copilărit. Adevărata dragoste nu cere reciprocitate, dar nici nu îndură batjocură. Prin nivelul de subexitență, statul basarabean nu a făcut decât să intensifice emigrarea cetățenilor ei, grav fiind că acești cetățeni reprezintă adevărata forță de muncă, pe care se bazează economia unui stat. Statul basarabean își educă populația după cuvintele celebrului scriitor rus N. Nekrasov : „*Cine trăiește fără mânie și tristețe nu-și iubește propria patrie*” (Кто живет без печали и гнева, тот не любит отчизны своей), motto bătut în cuie pentru orice culoare politică ajunsă la conducere.

Patriotismul, într-un fel oarecare, e ca și religia, la urma urmei, poți să urmezi și calea ateismului. Nu te mai bagă nimeni în pușcărie pentru lipsa de loialitate față de guvernanti, important e să porți cu tine în suflet și în gând acel mic tărâm, oriunde n-ai fi. ■

Despre patriotism, așadar

Patriotismul, așa cum este perceput și trăit în general, pare să fie mai curând o boală decât un sentiment (cam ca și anumite etape ale dragostei, de altfel). Simptomele cele mai curente sunt: orbirea, mânia, un tremur incontrollabil, puseuri de transpirație, absența totală a umorului și a capacității raționale.

De exemplu: joacă Unirea Urziceni cu cineva din altă țară, să zicem VfB Stuttgart sau FC Sevilla, și brusc întreaga națiune este cuprinsă de patriotism și se duce la biserică să se roage pentru o victorie a Unirii sau măcar un 0-0 acasă, că în deplasare poate dau ai noștri cumva un gol și merg mai departe.

Și mă întreb de ce. Cu Unirea Urziceni n-ar trebui să țină decât urzicenienii, sau cum s-or numi locuitorii orașului respectiv (dacă e un oraș). Ce treabă are cineva din Craiova cu Unirea Urziceni? De ce ar ține un bucureștean, care are de ales dintre Steaua, Dinamo, Rapid ș, mai nou, Sportul Studențesc, cu o echipă din preeriia României? Păi, din patriotism, desigur, că alt motiv nu poate exista.

Sau alt exemplu: un ditamai cotidianul a propus un proiect de lege prin care să se schimbe denumirea oficială a rromilor din Rromi în Țigani. Motivația era pe cât de simplă, pe atât de cretină: cum că dacă rromii s-ar numi țigani, lumea nu i-ar mai confunda cu românii (pentru că Rrom și Român sună, vezi Doamne, foarte asemănător) când un rrom comite vreo crimă în Italia, Franța, Germania și pe unde or mai comite unii dintre ei crime. Pe siteul ziarului respectiv, mii de oameni au postat mii de comentarii în care își exprimau acordul cu proiectul de lege și speranța într-o grabnică reînțoarcere a lui Vlad Țepeș sau măcar Antonescu, care să facă ordine în țară și să-i pună pe rromi la muncă.

Desigur că nu schimbarea numelui ar rezolva problema. Rromii de naționalitate română care dau cuiua în cap prin te miri ce colțuri ale Europei sunt, totuși, români și deci crimele respective ar fi în continuare asociate – și pe bună dreptate – cu România. Soluția optimă ar fi cu totul alta (ceva legat de norme etice și morale și schimbarea lor, dar nu cu de-a sila), și ar fi în plus responsabilitatea statului român. Un adevărat patriot ar cere ca problema să fie rezolvată astfel, și nu printr-un genocid (care, la urma urmei, n-a adus în ultima vreme mare lucru poporului care l-a comis).

Unde vreau să ajung: mi se pare inutil să ții cu Unirea Urziceni sau să ceri ca rromii să fie țigani din patriotism. În primul rând pentru că nu are importanță, în al doilea rând pentru că nu rezolvi nimic.

Patriot nu este cel care este de partea țării sale cu orice preț, în orice caz și în oricare împrejurare, ci mai curând cel care o vede așa cum este, ba chiar cu un ochi foarte critic, fără să cadă în genunchi cu lacrimi în ochi când aude versul „la trecu-ți mare, mare viitor”. Una la mână pentru că n-avem mare trecut, a doua la mână pentru că nici viitorul nu s-ar arăta prea frumos dacă toată lumea s-ar uita la el și ar spune „da, bă, uite ce viitor ne așteaptă!”. Viitorul se face, și nu se face din trecut, ci din prezent.

Dar, dacă actualul conglomerat patriotic format din Unirea Urziceni, Oltehim, locul trei la Eurovision, cifrele de vânzări ale Daciei Logan în UE, votarea lui Constantin Brâncuși drept cel mai bun artist al secolului 20 pe un site francez, Nicoleta Grasu, Dan Bălan, Noul Val al filmului românesc și orice alt lucru sau persoană care aduce – fie și temporar – un beneficiu de imagine României nu face altceva decât să reflecte totodată și complexe de inferioritate specifice poporului Român, asta nu înseamnă că patriotismul este greșit prin definiție, ci numai că este greșit înțeles.

Să fii patriot nu înseamnă să fii mândru de țara ta, pentru că asta nu aduce nimic nimănui; nici țării și, de fapt, nici patriotului, care nu poate să-și cumpere nimic cu mândria pe care o încearcă auzind imnul național cântat pentru vreo medalie de bronz la jocurile olimpice. Mai curând, a fi patriot ar trebui să însemne a fi folositor țării. Adică nu a ridica în slăvi tot ce s-a născut, fabricat sau creat pe tărâmurile noastre („noi avem cel mai mare urs, cel mai bun film, cea mai ieftină mașină, cel mai mustăcios domnitor etc...”), ci a evalua realist performanțele României și a încerca, pe cât posibil, îmbunătățirea lor. Așadar, fie făcând ceva mai bun decât ce există deja pe piață (indiferent că este vorba de pantofi, proiecte de lege sau albume de muzică electronică, fie observând, înțelegând și criticând ceva, în speranța că altcineva va pune critica respectivă la suflet și va perfecționa obiectul său).

Drept pentru care anunț aici că majoritatea filmelor românești din noul val sunt bune, dar plictisitoare, că echipelor românești de fotbal nu le mai iese de ani de zile faza de atac și că e absurd să plătești bani pentru construcția unei autostrăzi indiferent dacă ea se construiește sau nu. Cineva să facă ceva, pentru că poporul nostru merită filme mai puțin adormitoare, echipe care să dea goluri și autostrăzi care să fie și construite, dacă tot plătim pentru ele. ■

„Criminalii din ambele armate nu ne interesează nici într-un fel, cei care încă n-au răspuns pentru cele săvârșite ar cam trebui s-o facă. Dar nu este corect ca frații înrolați în armate diferite doar din cauza condițiilor istorice să fie etichetați ca „fasciști” sau „ocupanți”, în funcție de medaliile pe care le au sau nu pe piept.”

Interviu cu Silviu ANDRIEȘ-TABAC realizat de Diana IEPURE

Anul acesta, la Chișinău, veteranii Armatei Roșii și cei ai Armatei Române au primit aceeași medalie jubiliară, Crucea Comemorativă. Războiul al doilea mondial. Evenimentul a generat bucurie în rândurile celor care au fost, până decurând, etichetați ostentativ „ocupanți” și „fasciști”, dar și revoltă în rândul unor forțe politice, cu precădere românofobe. L-am invitat să discute pe această temă pe Dr. Silviu Andrieș-Tabac, membru al Comisiei Naționale de Heraldică, cel care a propus soluția ultimă de întruchipare faleristică personalizată a viziunilor discutate în cadrul CNH.

Silviu, cum arată de fapt medalia care a stârnit atâtea discuții și care e concepția ei ?

Din punct de vedere tehnic, însemnul medaliei, confecționat din tombac patinat de culoare cenușie, reprezintă o cruce cu brațele egale având extremitățile terminate în romburi cu laturile ușor convexe, înscrisă într-un cerc imaginar cu diametrul de 35 mm. Crucea are în centru un medalion rotund, cuprinzând compoziția scutului central din stema de stat a Republicii Moldova (țaiat, roșu și albastru, cu un cap de bour broșând, însoțit între coarne de o stea cu opt raze, jos la dextra de o roză heraldică, iar jos la senestra de

o semilună conturnată, totul de aur). Pe reversul însemnului, în centru, într-un cerc conturat, sunt incizate milesimele „1939/1945”. Însemnul se fixează cu un inel de o baretă metalică, de formă dreptunghiulară și cu colțurile de jos tăiate, îmbrăcată cu o panglică de moar cu lățimea de 30 mm, dungată vertical alb și negru de șapte piese egale ca lățime. Înălțimea totală a distincției este de 90 mm. Distincția are pe revers un sistem de prindere de haină și se poartă în partea stângă a pieptului.

Crucea comemorativă a celui de-al Doilea Război Mondial, instituită în Republica Moldova în 2010, a fost concepută ca să evite formele deja utilizate în faleristica națională departamentală (crucea de Malta, crucea Rupert etc.), dar și confundarea formală cu medalia „Crucea comemorativă a celui de-al doilea război mondial, 1941-1945”, instituită de România în 1994, care are forma solemnă a unei cruci de Malta, iar panglica dungată de 11 dungi negre și albastru-deschis, sau cu arhicunoscuta cruce militară rusească Sf. Gheorghe având forma unei cruci labate (croix pattée) și panglica dungată de 5 dungi negre și galbene (portocalii). Distincția comemorativă moldovenească se înscrie conceptual în tradiția crucilor comemorative ale aliaților din Primul Război Mondial și imită concret Medalia „Crucea

Comemorativă a războiului 1916-1918”, instituită în Regatul României prin Decretul regal nr. 1744 din 8 iulie 1918, forma căreia era atunci definită drept „cruce bizantină”. Aceasta, având forma unei cruci cu brațele egale și extremitățile romboidale cu laturile ușor convexe, iar baretă dungată în șapte dungi albastre și verzi, a fost conferită și veteranilor basarabeni.

În privința culorii însemnului crucii, CNH a avut două soluții – oțel patinat sau bronz patinat – alegându-se prima, un cenușiu închis mai puțin uzitat și care accentuează caracterul sobru, fără activism gratuit, al acestei cruci. Singura pată de culori vii este oferită de medalionul central din inima însemnului, care printr-o formă adaptată (în locul scutului pentagonal răsturnat din stema de stat s-a folosit un scut rotund) marchează Republica Moldova ca țară de emisie a distincției.

La alegerea culorilor dungilor panglicii, CNH a insistat pe evitarea asemănării cu panglica medaliei românești similare contemporane, cu panglica rusească Sf. Gheorghe și cu panglica crucii comemorative românești pentru Primul Război Mondial. Este de la sine înțeles, că forma de cruce labată și combinația culorilor panglicii Crucii de Oțel a Germaniei naziste (roșie, lată de 7/15 și flancată cu câte o

dungă albă și, alăturat, cu câte una neagră, fiecare lată de 2/15, pentru panglicile distincțiilor derivate fiind utilizate aceleași trei culori, dar în alte soluții) au fost percepute ca tabu. Căutările s-au oprit asupra combinării celor două culori românești ale doliului: negrul contemporan preluat din Occident și albul tradiției naționale vechi. Această formulă de șapte dungi negre și albe a accentuat caracterul comemorativ al medaliei și a ancorat-o și mai adânc în tradiția autohtonă. Întreaga distincție și-a găsit echilibrul estetic și conceptual.

Cui aparține ideea instituirii medaliei jubiliare?

Inițiativa instituirii unei distincții naționale destinată celei de-a 65-a comemorare a aniversării de la sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale aparține domnului Mihai Ghimpu, Președintele interimar al Republicii Moldova și Președintele Parlamentului. Sarcina rezolvării concepției a revenit Comisiei Naționale de Heraldică (CNH), organism obștesc sub tutela Președintelui, care activează din 1995.

Cui se conferă crucea comemorativă?

În conformitate cu Statutul distincției, Medalia jubiliară „Crucea Comemorativă. Războiul al Doilea Mondial” se conferă cetățenilor Republicii Moldova: a) militari, asimilați și angajați civili care au participat la acțiunile de luptă pe fronturile Războiului al Doilea Mondial, b) partizani și participanți la mișcarea ilegalistă din perioada menționată, c) militari și angajați civili care, în perioada războiului, și-au satisfăcut serviciul în forțele armate implicate în conflagrație, d) persoane care au muncit în spatele frontului și care au fost decorate cu ordine și medalii pentru abnegația în muncă manifestată în anii războiului, e) foști deținuți, inclusiv

minori, care s-au aflat în lagăre de concentrare, ghetouri și în alte locuri de detenție forțată create de fasciști.

Este regretabil faptul că nu s-a ținut cont de propunerea CNH ca noua distincție să fie acordată și neparticipanților la conflagrație – persoane care comemoază cultul eroilor din cel de-al Doilea Război Mondial, care restaurează monumentele și cimitirele militare, care reînvie memoria războiului în literatură și arte (artiști plastici, scriitori, poeți etc.).

De ce crezi că este necesară decorarea comună a veteranilor moldoveni din ambele armate beligerante?

Republica Moldova ca stat este o consecință a tratatelor din ajunul declanșării celui de-al Doilea Război Mondial și a fost consfințită la încheierea lui. Noi nu am participat la acest război ca factori decizionali, ci am furnizat doar carne de tun pe fronturile lui. Noi nu aveam același crez nici cu naziștii, nici cu sovieticii. România și Rusia de azi și-au decorat veteranii armatelor lor, acum cetățeni ai Republicii Moldova, dar Republica Moldova niciodată nu i-a comemorat cu o distincție proprie. Cetățenii moldoveni, la 65 de ani de la încheierea războiului, nu mai pot rămâne pe baricade. A căzut cortina de fier, Germaniile s-au reunite, iar rușii de azi se pupă cu nemții de azi mai dihai decât Molotov cu Ribbentrop. De ce ar trebui tocmai „Mesopotamia” noastră cu totul străină Zeului Marte să țină aprinsă flacăra războiului?

Criminalii din ambele armate nu ne interesează nici într-un fel, cei care încă n-au răspuns pentru cele săvârșite ar cam trebui s-o facă. Dar nu este corect ca frații înrolați în armate diferite doar din cauza condițiilor istorice să fie etichetați

ca „fasciști” sau „ocupanți”, în funcție de medaliile pe care le au sau nu pe piept. Noua conducere a Republicii Moldova, spălată de râia comunistă, își dorește revenirea la o situație normală, în care împăcarea istorică și renunțarea la etichetările stradale obișnuite să nu-și mai găsească teren. Și restabilirea adevărului istoric este un lucru necesar, atât pentru îngroparea pumnalelor, cât și pentru zidirea unui viitor demn de jertfa pe care am adus-o pe toate altarele posibile.

„Dar până și rușii din Rusia ne-au dat dreptate. Am avut susținere din partea heraldicilor ruși pe unul din site-urile heraldice rusești profesionale și am urmărit și o emisiune analitică televizată cu foarte bună audiență rusă și internațională, în care autorii au arătat drama fraților moldoveni care au luptat de ambele părți ale baricadei.”

Ce învinuiri li s-au adus autorilor medaliei?

Calea afirmării Crucii comemorative nu a fost una ușoară. Anumite forțe politice, în special revanșarde și românofobe, au atacat ideea decorării comune a veteranilor moldoveni din ambele armate beligerante în cea de-a doua conflagrație mondială, folosind procedee de atac dezgustătoare, specifice campaniilor propagandistice din epoca totalitară și furnizând informații false în mass-media, pentru a denigra însemnul faleristic. Sarcina acestora a fost ușurată de sabotori, neidentificați încă din aparatul tehnic al Parlamentului, care, în locul imaginii reale a proiectului medaliei, au difuzat în Parlament și în toate mijloacele

de informare în masă o imagine eronată, deformată coloristic și în ceea ce privește proporțiile. Această imagine deformată trezea în mod firesc nemulțumirea și nedumerirea oamenilor, încât președintele CNH a fost nevoit să remită în data de 9 martie 2010 un comunicat de presă cu imaginea corectă a proiectului distincției, iar apoi să acorde interviuri companiilor de televiziune și radiodifuziune, în care să se explice realitatea obiectivă.

Dezinformatorii de serviciu, de sorginte românofobă, inspirați din anumite centre din est și autohtone, pedalează pentru ideea că această cruce este una fascistă și că ar fi o rușine să fie oferită veteranilor care au luptat contra fascismului. După o intervenție la știrile de seară de la televiziunea națională, avută împreună cu Mariana Șlapac și în care am explicat lucrurile în detaliu, spiritele s-au calmat, căci la noi numărul oamenilor de bună credință e mai mare decât al celor rău intenționați. Dar mediile comuniste au continuat și continuă încă să ne denigreze această distincție națională, chiar dacă segmentul auditoriului dependent de acestea este în continuă scădere. Lucrurile erau agravate și de războiul mediatic cu Rusia pentru înmânarea sau neînmânarea medaliei comemorative rusești care s-a dat în cele din urmă în paralel veteranilor armatei roșii. Actualul ambasador rus, prin mediile autohtone care-l deservește slugarnic, cu obrăznicia-i consubstanțială ne dădea lecții de istorie și faleristică, de-ți venea să arunci cu toporul în televizor. Dar până și rușii din Rusia ne-au dat dreptate. Am avut susținere din partea heraldiștilor ruși pe unul din sit-urile heraldice rusești profesionale și am urmărit și o emisiune analitică televizată cu foarte bună audiență rusă și internațională în care autorii au arătat drama fraților moldoveni care au luptat de ambele părți ale baricadei.

„Deranjant era faptul în sine că Republica Moldova a îndrăznit să instituie o decorație de stat proprie, peste cea rusească obișnuită, și care să fie oferită și veteranilor nesovietici. Căci un stat-marionetă nu-și permite să afișeze attribute ale suveranității necoordonate cu ale păpușaruului.”

E posibil ca la baza acestor învinuiri să stea doar necunoașterea unor subtilități ce țin de domeniul faleristicii naționale?

Cu siguranță nu. Faleristica era ultimul domeniu la care se apela. Problema nu era nici în forma crucii, nici în culorile panglicii. Deranjant era faptul în sine că Republica Moldova a îndrăznit să instituie o decorație de stat proprie, peste cea rusească obișnuită, și care să fie oferită și veteranilor nesovietici. Căci un stat-marionetă nu-și permite să afișeze attribute ale suveranității necoordonate cu ale păpușaruului.

Ai avut rude care au luptat pe ambele fronturi?

Da, am avut. Mărturisesc că am dedicat munca mea asupra acestei distincții participanților la cel de-al Doilea Război Mondial din familie, astăzi cu toții răposați la Domnul: bunicului Ion Tabac, soldat-veteran al Armatei Roșii, bunicului Timofei Andrieș, muncitor concentrat la o uzină militară de armament din București și bunicii Tatiana Coroliuc, soră medicală într-un spital militar românesc, apoi într-unul sovietic, ultimii doi niciodată beneficiind de vreo recunoaștere sau recompensă a muncii lor militare pe altarul Patriei. La fel au gândit și ceilalți membri ai Comisiei Națio-

nale de Heraldică care au decis în această problemă. Astfel, rămânem surzi la orice învinuire de rea intenție și îi îndemnăm pe criticii noștri sinceri și pe criticaștri la lectură, documentare sau pocăire.

Mărturisesc, de asemenea, că am admirat din start inițiativa președintelui Ghimpu și că am lucrat la CNH cu dăruire și cu un rar consens, dar, până în ultima clipă, am avut frica că, sub presiunile politice insistente, șeful statului va renunța la lupta pentru adevăr și vom afla într-o zi că „Afacerea «Crucea comemorativă»” se suspendă, ca atâtea alte începuturi bune înecate în prostie și politic. Sunt fericit că nu a renunțat și că munca noastră nu a fost zadarnică. Satisfacția lucrului împlinit a fost întărită și de cuvintele de mulțumire pe care le-am primit pe viu sau prin telefon de la oameni aproape sau cu totul necunoscuți, ei înșiși fericiți că stăpânirea i-a luat în sfârșit în seamă și că s-a făcut dreptate pentru părinții lor răposați, chiar dacă aceștia n-au ajuns să primească medalia adevărului. Am fost uimit să descopăr că faptele mari mai sunt în stare să trezească reacții pozitive în lanț, că un lucru făcut spre binele semenilor îți poate aduce beneficii morale neașteptate și înzecite, că lupta pentru adevăr poate avea izbândă.

Îți mulțumesc pentru promptitudinea cu care ai răspuns invitației de a discuta pe această temă. ■

Galeria PM, Zagreb, noiembrie 2009
foto: Vladimir Us

PATRIOTISM EXTINDEREA LIMITELOR LIMBAJULUI

(COLAJ TEXTUAL)

Când ne gândeam la patriotism ca temă centrală a prezentului număr al revistei, ceea ce ne-a venit pentru prima oară în minte au fost teoriile despre *națiune* și *naționalism* propuse de o gamă extrem de largă de teoreticieni extraordinari, de la Benedict Anderson și Ernest Geller la Eric Hobsbawm și mulți alții: *națiunea* ca mit, ca formă de conștiință colectivă, sentiment al apartenenței la statul-națiune. Cu multiplele sale aspecte și determinări istorice, un asemenea subiect nu poate fi tratat în treacăt.

Atunci când vine vorba de patriotism, lucrurile devin și mai complicate. Acest termen bătător la ochi se leagă bine cu ceilalți doi pe care i-am menționat mai sus, creând conexiuni inseparabile, întrepătrunse, care deseori sunt prea greu de tăiat. Cu această ocazie am ales să ne referim la o abordare a *patriotismului* – noțiunea, conținutul, – în cadrul artelor vizuale contemporane, din perspectiva unui colectiv de artiști din Ucraina, numit R.E.P. – Spațiul Revoluționar Experimantal.

Grupul R.E.P. a fost constituit la Kiev de către tineri artiști ucraineni, în 2004, ca reacție la perioada istorică a Revoluției portocalii. Grupul e compus din artiștii Mykyta (Nikita) Kadan, Olesya Khomenko, Volodymyr Kuznetsov, Zhanna Kadyrova, Ksenia Gnylitska, Lada Nakonechna. Toate activitățile R.E.P. sunt caracterizate printr-o relație intensă cu istoria Ucrainei, dar încearcă și să creeze un nou limbaj național pentru arta contemporană „într-o țară fără moștenire culturală”. Până nu demult, singura conexiune cu Ucraina a majorității artiștilor originari din Ucraina a fost prezența denumirii unui oraș ucrainean în documentele lor, în spațiul rezervat pentru locul nașterii. Pe măsură ce carierele lor artistice i-au adus la Moscova, ei au devenit artiști ruși. Menționându-i doar pe Archipenko, Malewicz, Tatlin, numele majore ale avangardei rusești sunt, de fapt, de origine ucraineană. Revoluția portocalie a fost un punct de pornire pentru arta contemporană în Ucraina. Nu a fost numai manifestarea angajamentului public și atitudinii politice a artiștilor, dar și prima manifestare a prezenței unui fenomen precum arta contemporană în contextul social și cultural. A fost o posibilitate de a negocia condițiile pentru existența ei în noua realitate politică. Iată de ce R.E.P. a ales spațiul public ca teritoriu al experimentelor sale artistice.

Pe de altă parte, nu există alternative, din cauza condițiilor nefavorabile pentru arta contemporană în general. Niciun fel de galerii, nicio bază instituțională, niciun mecanism de susținere a artei, nicio critică de artă. În 2005, R.E.P. a câștigat concursul pentru reprezentarea Ucrainei în pavilionul național în timpul celei de-a LI-a Bienale de la Veneția. Totuși, noul guvern încerca să promoveze, în politicile sale culturale, mai mult valorile ucrainene tradiționale

R.E.P. Patriotism/Horison. Galeria PM, Zagreb, noiembrie 2009. foto: Vladimir Us

– adică **arta patriotică**, cu mai multe referințe la estetica populară decât la limbajele și formele de cultură moderne și progresiste. Iată de ce, cu toate că R.E.P. a câștigat concursul, Ministerul Culturii a decis să trimită la Veneția artă mai tradițională. **Ca reacție la această situație, R.E.P. a creat o nouă mișcare artistică, numită „Patriotism”.**

„Patriotismul” trebuia să includă arta universală, accesibilă tuturor datorită utilizării unui sistem comun și inteligibil de semne. Toți artiștii acestei mișcări trebuiau să uite de individualitatea lor și să creeze noi sensuri sub forma unor combinații de semne strict înregistrate – modele. **Noul limbaj artistic elaborat de R.E.P. și noua tendință artistică numită „Patriotism” e, dintr-un anumit punct de vedere, un comentariu ironic la adresa politicii culturale oficiale a statului ucrainean dar, pe de altă parte, și un gest patriotic și o reflecție asupra modurilor de dezvoltare și existență ale artei contemporane, asupra limbajului ei, importanței și potențialului impact asupra realității sociale și politice.** Limbajul R.E.P. este modern și popular în același timp. Provine din tradiția avangardei, artei de stradă sau, mai curând, a activităților politice ale opoziției, dar și din picturile cu structură complicată din bisericile ortodoxe și din simbolismul popular.

„Patriotism” este un proiect și un proces în același timp. Dezvoltă ideea unui limbaj universal – esperanto. Artiștii utilizează o serie de simboluri grafice care reflectă anumite cuvinte și concepte pentru a crea povești vizuale sub formă de picturi murale. În „Patriotism”, problemele locale devin

tema unei comunicări universale. Proiectul își propune să elimine problemele ce țin de traducere. Obiectivul lui utopic implică posibilitatea de a discuta diferențele într-o singură limbă comună. În afară de picturile murale, artiștii îi oferă întotdeauna spectatorului un dicționar cu simboluri și semnificații ale lor.

Prin seria „Patriotism”, colectivul R.E.P. încearcă să golească termenul patriotism de conotațiile sale xenofobe și naționaliste, astfel încât conceptul să devină o formă pur retorică, umplută apoi de conținut nou, *internaționalist*. Aceasta creează „forma universală” a Esperanto, care subliniază unitatea diversității. „Patriotism” de R.E.P. se bazează pe tradiția agitației monumentale, dar fără efectul ei hipnotic. Spectatorul are nevoie de timp pentru „a citi” și reconstrui sensul mesajului.

Exemplul R.E.P. privind abordarea patriotismului e doar una dintre posibilitățile de a interpreta termenul, fără a ne crampona de lecturile tradiționale ale noțiunii, dar deschizând-o spre posibilități extinse (de înțelegere). Dacă limitele limbajului nostru sunt limitele lumii noastre, limbajul însuși devine un câmp de luptă. „Patriotism” de grupul R.E.P. e un proiect utopic, dar, cum ar spune Eric Hobsbawm, „utopiile sunt, probabil, un mecanism social necesar pentru a genera eforturi supraomenești, în absența cărora nu poate fi realizată nicio revoluție majoră”.

Grupul R.E.P.
(un colectiv de autori)

Patria mea este poezia

(Poetica 3.0)

Partea I

Răzvan ȚUPA

Pentru mine, concursurile de poezie adresate liceenilor sunt locurile unde am întâlnit în fiecare an direcțiile în care se dezvoltă poeticile celor mai tineri autori. Important mi se pare faptul că poeziile acestea încep să funcționeze complet separat de orice marketing literar, indiferent de găștile și grupurile literare. Poezia lor în 2010 este o poezie a conștiinței de sine investigată, provocată și pusă la încercare pentru a da măsura fiecărui autor chiar și în acest moment timpuriu al expresiei. În plus, ceea ce se conturează tot mai clar este o senzație de profundă identitate poetică construită pentru cei care abordează acest gen, aproape ca o identitate națională ori etnică. Poezia devine un element de identitate.

Licart și Gellu Naum sunt două festivaluri adresate elevilor de liceu care scriu în limba română. Probabil poemule propuse de aceștia sunt cele mai bune texte pentru a identifica tendințele cele mai puternice din poezia de azi. Lor li se dau de obicei lecții, dar este momentul să înțelegem că numai ceea ce a ajuns în scrisul lor din poeticile puse la treabă astăzi poate să fie considerat funcțional. Și asta pentru că asemenea oricărui domeniu, poezia este dintotdeauna plină de binevoitori dornici să rezolve în două cuvinte sobre sau vulgare esența artei. Dar, în realitate numai ceea ce se dovedește vital pentru expresia poetică reușește să miște puțin mai departe reperele poetice.

Mai mult decât în alți ani, de data aceasta m-am întrebat unde îi poftesci pe tinerii poeți? Într-o lume literară meschină, obsedată de aranjamente și jocuri de putere minore? Într-un mediu unde găsești la tot pasul mici profitori dornici să strige că vorbești în cuvintele lor? Nu! aceasta este doar lumea iluzo-

rie a jucătorilor de-a poezia. Ar putea să aiba și ei momentele lor bune. Dar ceea ce lipsește, doar tinerii poeți pot să aducă: măsura unei conștiințe poetice, o dimensiune etică pe care să nu o mai poată trece cu vederea nici macar politicienii îndeobște orbiți de mici și mari gesticulații moraliste.

De data aceasta, vreau să scriu un eseu așa cum am citit. Numai poeziile nominalizate, fără niciun nume. Numai direcții și citate din poeme și poetici. Această abordare este și o invitație, într-un spațiu în care poemul este mai important decât numele autorului. Sigur, aceasta este opțiunea mea personală, dar sper să fie mult mai fertilă decât iluzia vedetismului literar.

Ca și în anii trecuți am combinat tipul instrumentelor poetice folosite de poeți cu miza specifică vizată de poemul citit. Astfel am trecut de la analiza unei poetizări artificial experimentală cu punctări personale pe care le-am numit și în eseurile precedente instalații (poetice) la compoziții organice care sondează spațiul cotidian al poeziei cu asumări menite să autodefinească vocea poetică în consistența unui corp. Apoi am ales două tipuri de recuperare a demersului afectiv în poezie (pe de o parte poetica sentimentelor în anul 2010, pe de alta formula dramei familial) pentru a identifica înspre finalul expunerii un ghid vizionar contemporan. Ultima secțiune a eseului s-a impus de la sine. Este și o secțiune nouă între cele pe care le-am propus în anii trecuți. Este vorba despre o analiză a disponibilității pe care o arată poemule tinerilor pentru o deschidere relațională a poemelor, în sensul unei negocieri a înțelesului prin asumarea unor riscuri existențiale la nivelul expresiei.

1. Instalații – poetizări artificial experimentale cu punctări personale pe care le-am numit și în eseurile precedente instalații (poetice)

- a) experimente expresiv-afective
- b) gâlceava poetului cu lumea sa
- c) rima, ritmurile

2. Corpuri – ritualuri & autodefiniri compoziții organice care sondează spațiul cotidian al poeziei cu asumări menite să autodefinească vocea poetică în consistența unui corp

3. Stări tipuri de recuperare a demersului afectiv în poezie

- a) reveriile afectivității – interior
- b) drame casnice – exterior

4. Viziuni – ascendențe poetice – ghid vizionar contemporan

5. Relația poetică – disponibilitatea pe care o arată poemule tinerilor pentru o deschidere relațională a poemelor, în sensul unei negocieri a înțelesului prin asumarea unor riscuri existențiale la nivelul expresiei.

1. Instalații

a) experimente expresiv-afective – acordaje contemporane în cheie modernistă

Instalațiile poetice propuse de poeții contemporani au o ascendență cât se poate de cultă în demersurile moderniste din zorii secolului XX. Depotrivă Paul Valery (1871-1945) și Henri Bergson (1859-1941) au formulat teorii care accentuează importanța unei tehnologii poetice implicate în departajarea individualității de un întreg istoric eteroclit. Apelând fie la experiment expresiv (ca în cazul lui Mallarmé -1842-1890) ori la intuițiile unor definiții subiective în opoziție cu datele obiective ale realității, demersul poetic își reglează puterea urmărind

în același timp expresiile și situațiile banale (“mă cheamă valeriu și mă duc/ la școală”- în **mă știu ca pe tatăl nostru**) dar și notația unor cataclisme personale înregistrate în cheie poetică (“liniștea suspendată deasupra capului meu gata/ să cadă la primul cutremur” ibid.). Aceste construcții care ar trebui să dinamizeze simpla efuziune afectivă sunt subminate adesea de anumite **rotunjiri cu nuanță afectivă** ca în **ștefu are față de toți**: “în dimineața asta ștefu nu mi-a aruncat pilota pe jos nu/ a țipat la mine să mă trezesc (...) am visat că ștefu era peste tot/ de fapt nu era acasă nici în parc la cinci/ când am fost să o văd și/ să-i promit că/ o să ne căsătorim la biserica din centru// azi nu am auzit-o pe ștefu/ să plângă/ după mâncare nici mama nu mi-a spus/ să o plimb cu căruțul/ prin incintă”. Asemenea deturnări ale discursului revoltat spre expresie a sentimentelor familiale, asigură o bază fertilă pentru dezvoltarea ulterioară a unei lumi poetice luxuriante. De aici încolo, practic se poate orice.

Se poate încerca *întoarcerea ordinii existenței* ca în **fast-paced receding hairline**: “sunt zilele acelea când/ simți că îți crește la loc ombilicul/ și se răsucesc spre tine ca o bandă moebius/ cerându-ți nașterea”. Așa se face că în termenii poeziei, este deschisă calea oricăror revendicări, cu unica regulă a conectării la vârstele civilizației: “eu vreau să ai părul roșu/ ca în run lola run / să/ revii mereu la locul unde am murit/ și ne-au trasat cu creta/ mai frumoși ca îndrăgostiții din lava Pompeilor/ eu vreau să ai părul roșu/ de asta te sărut sub planeta marte/ de asta montez piramidele mayașe cu vârful spre tine./” și toate acestea orientate înspre o explozie de inginerie sacră aproape religioasă amintind de celebrul “Dans al morții” de Paul Celan dar, de data aceasta, într-o construcție care poate fi definită drept o fugă muzicală a vieții:

“du-ți venele în plete
du-ți visele
du-ți venele
înnoadă-te
înnoadă-te undeva
între Rapunzel
și părul Bereniceei

pe o schelă uriașă formată
din toate vârstele tale”
(ibid)

b) gâlceava poetului cu lumea sa
– *insurecția pre-modernistă*

Însăși revolta pusă la treabă cu instrumentele poeziei se dovedește uneori de *natură ritualică*, la fel ca într-o legendă budistă în care lumea este distrusă și recreată la nesfârșit iar demersul creator este întregit de reușita dereglării reperelor (distrugerea). Așa se întâmplă în **tu ce faci atunci când nu știi ce să faci**: “vor să mă tundă chel/ și să-mi pună ochelari/ noaptea apar unul câte unul pe tavan și/ îmi spun/ valeriu tu ești un copil încă/ tu nu știi ce să faci// ești la semafor/ eviți trecerea de pietoni/ te oprești/ în mijlocul intersecției și îți cântă cântec de tare/ te învârți/ simți cum lumea/ se întoarce cu capul în jos”.

Uneori opoziția convențională este rezolvată forțat, iar surpriza unei nuanțe calde în finalul poemului este îmblânzită printr-o *subminare* a propriei afirmații care pare să fie unul dintre procedeele preferate pentru poezii nou veniți: “Săruturile noastre nu mai durează/ cât discografia formației preferate/ și nu ne mai atingem mâinile atunci când dansăm./ Parcă nici laptele nu mai e alb, iar luna/ se îmbată de trei ori pe lună./ Totuși ... Sunt optimistă./ Am o iubire de-o vară și -un cântec preferat./ Soarele se scumpește. ” **(Criză)**

Alteori *sfidarea oportunităților de comunicare* este însoțită de regrete definite într-un joc tu-eu convențional: “am realizat că locuiești în fiecare individ care te-a atins vreodată/ a fost atunci când cei o sută cinci zeci și șase de centimetri ai tăi/ se plimbau dintr-o femeie în alta/ ușă după ușă se deschidea și se închidea în urma ta/ aveai așa o pace nefirească în gestură/ și-ntipărite pe retină atâtea mâini/ atâtea atâtea atâtea că mă-ngrozeam/ câteva cuvinte despre mine și-aș fi spus și-aș fi arătat măcar/ dar rămâneam cu degetele încleștate/ la piept/ dumnezeule/ cum te lăsam să/ // /să pleci//” **(câteva cuvinte despre mine)**.

Și, evident, putem identifica între formulări mai puțin convingătoare și miezul acid al *refuzului*. Justificările trimit la vârsta clasică a poeziei chineze din Matsuo Basho (1644-1694) : “Timpul ne crește în pat în geamuri în genunchi ca un copac cu sfârcuri/ Tot mai înalt// Nu te regret/ Pe vocea ta orice glumă ar dura încet (...) Dacă îmi țin respirația mi se dezlipește de coaste/ Un fluture roșu ca o zi de toamnă” **(Urme în zăpadă)**.

Va urma

foto: Helen Brandt

Cristina Ispas

Poezia (sub)patriotică

Să vorbești despre „patriotism” într-o țară care se mai zbate încă între complexul est-europeanului nu chiar de mult ieșit din închisoarea naționalist-socialistă și acceptarea utilității identitare, în spațiul global multicultural, a aceluiași est-europeanism nu e tocmai lucru ușor. Mai ales fiind vorba de o cultură prinsă la confluența dintre Orient și Occident (în fond, conceptul de „patriotism” este legat de teritoriu) și care, la începutul secolului trecut, mai ducea încă o luptă înverșunată pentru un „specific național” destul de greu definibil, pentru a se cantona apoi, cu arme și bagaje, timp de câteva zeci de ani, în zona de influență francofonă. Și, mai ales, într-un context în care noțiunea de „patriotism” tinde să dispară undeva în spațiul nebulos dintre cele două extreme, mult mai frecventate în zilele noastre, naționalismul și multiculturalismul.

Poezia lui Marius Ianaș este simptomatică pentru România postcomunistă. Considerat a fi capul generației 2000, Marius Ianaș se revendică în primul rând de la poezii beatnici, în special de la Allen Ginsberg, căruia i se și dedică *Manifestul anarhist*, beatnicii fiind poeți care reprezentaseră principalele modele și pentru optzeciști (dar mai mult într-un sens estetic). Prin urmare, cultura română virase deja, prin generația ’80, spre zona de influență anglo-saxonă. Poemul *Manifest anarhist*, care deschide volumul de debut al lui Marius Ianaș, este construit din două părți: *Pe stradă* și *România*. Dacă prima parte reprezintă o distanțare

programatică de o anumită zonă importantă a optzecismului, strada lui Marius Ianaș fiind înfățișată ca o antistradă față de aceea pe care optzeciștii coborâseră cei dintâi poezia, din turnurile înalte de fildeș ale modernității târzii, cea de-a doua este un manifest care arde toate gamele emoționale, de la speranță la pesimismul cel mai negru, de la luciditate la nebunie, dând naștere unui discurs de-acum sută la sută ianașian, deși modelul ginsbergian este detectabil aici mai mult ca oriunde, România lui Ianaș semănând destul de bine, poate prea bine, cu America din celebrul poem cu același nume al lui Ginsberg.

Pendularea aceasta între livresc (incluzând aici prestidigitatia dovedită în răscolirea formulelor poetice desuete) și ontologic, este definitorie pentru Marius Ianaș, desenând traseul poetului de la influența puternică a maestrului său de la cenaclu, Mircea Cărtărescu, la ultimele consecințe ale unei voci noi, traumatizate, o voce care nu mai vine din imaginație și lectură, pentru a coborî delicat pe trotuarele Bucureștiului, ca la Mircea Cărtărescu, ci care vine din realitatea unui oraș est-european aflat în plină tranziție de la comunism înspre democrație. Implicarea în poezie este acum totală, nu ca la optzeciști, când autorul devenea personaj, când pielea devenea hârtie, ci totul se întâmplă invers, hârtia pe care sunt scrijelite întâmplările traumatizante ale tranziției devenind o piele dureroasă: „scriam o carte crudă/cu pielea jupuită”. Diferența este una de accent, pentru că atunci când

Marius Ianaș mărturisește: „Am scris poemul ăsta cu propriul meu sânge pe stradă”, deși semnificația pare să fie aceea a unei existențe poststructuraliste familiară și dragă optzeciștilor, vocea nu este a unui autor detașat, căruia totul i se pare relativ și pentru care universul creației funcționează ca un spațiu securizat de lume, aseptice, ci este vocea traumei, a celui invadat de existență, cu tot ce are ea mai negru și mai apăsător. La Marius Ianaș universul liric nu mai funcționează ca o clinică de întreținere (spirituală) ca la optzeciști, ci ca una de reabilitare: „Am vrut să fiu o stradă pe stradă/Am vrut să am capul de piatră pe stradă/după ce am văzut Zidul de o mie de ori/toată cultura mea generală/pe stradă.” Optzeciștii (vorbim de zona biografistă) credeau în poezie numai în sensul în care se simțeau locuitori ai acelei cetăți eterne borgesiene, unde nu-i putea atinge nimic, existența reprezentând de fapt la ei un text în care se putea trăi (spiritual) foarte bine, pe când lui Marius Ianaș *cultura generală* nu-i folosește la nimic *pe stradă*.

Lumea nouă, postcomunistă, nu este nici ea așteptată ca una ce ar aduce un viitor luminos, capitalismul spre care se îndreaptă această lume fiind privit de către tinerii poeți nu cu naivitate, ci cu scepticismul extras din paginile celor cu mai multă experiență la acest capitol, din paginile unor poeți precum Ginsberg: „Capitalismul e o felație pe stradă!”. Un romantic în esență, mereu îndrăgostit și mereu respins, Ianaș vede în capitalism o lume dominată de singurătate și în care

relațiile interumane devin mecanice, în care oamenii devin toți niște anonimi în singurătatea lor eternă. Sentimentele cele mai pure sunt astfel pervertite de o lume dominată de foamete și nesiguranță: „Simt că înnebunesc, România/Încep să pierd controlul între lumea interiorității și exterior, România/Aș fi fost un poet al interiorului/dacă aș fi avut ce mânca/România/Mi-e foame, România”.

Cele două obsesii majore din poezia lui Marius Ianuș se vor uni însă într-una singură, în cea de-a doua parte a *Manifestului anarhist, România*: „Pentru patru sute de mii pe lună/facă întrebările la ProTv/și tu le îndrugi când te uzi//tu ești o fată ca o țară/și eu spermez în creierul tău/pentru 400,000, România/ dragostea costă, România.” România, care

reprezintă aici societatea mizeră, sărăcia, teroarea minciunii și lipsa minimeii igiene (fizice și psihice) este confundată cu iubitele frivole, care-l părăsesc toate pe poet, pe rând, fără excepție, ca într-un ritual deprimant. Iubita este ipocrită, instabilă, frivolă, superficială: „și se vedeau chiloții, România/pentru că tu te-ai pus în spate în troleibuz/ unde se văd chiloții/Numai că nu-i aveai, România/Degeaba ți-ai pus ochelari și ești superaranjată/Nu vezi nimic, România!”. Relația dintre iubit și iubită rămâne și la Marius Ianuș, ca și la Mircea Cărtărescu, aceea romantică eminesciană: poetul rămâne un neînțeles care înțelege totul, care vede prin lucruri, care *simte enorm și vede monstruos*, în timp ce iubita nu e decât o femeie superficială, gata mereu să înșele și să părăsească.

Printre lucrările expuse de artistul Michele Bressan pe unul dintre blogurile sale, se află și o oglindă decupată după conturul hărții României, lucrare purtând următorul titlu: „what you see is what you get”. Dacă, într-o primă imagine, oglinda este goală, nereflectând nimic, în cea de-a doua apare reflectat însuși fotograficul, în poziție de „tragere”. „Patriotul” de azi ar fi, pornind de la această metaforă a oglinzii, cel care are curajul să intre în acest joc al dublei reflectări, ceea ce Marius Ianuș și face de fapt. Pare hazardat, dar n-ar trebui să uităm că dragostea implică și o doză, în vremurile noastre tot mai consistentă, de abjecție. Altfel, ce soluție ne-ar mai rămâne? Să desființăm conceptul?

Mădălina Iulia TIMOFTE

Verdict: Identitate!

„Autorul acestui jurnal este un român pătruns de conștiința calității sale implicite de European. Mă simt român și, în același timp, european, intim solidar cu istoria, cultura și destinul patriei mele, integrată istoric și cultural unui ansamblu geopolitic și spiritual care se numește „Europa”¹

La fel ca Adrian Marino, și autorul acestui articol este de părere că identitatea națională este dată de coordonate ample, care depășesc granițele patriei de multe ori. Determinarea geografică pe care o presupune naționalitatea și discuția în jurul patriotismului mi se par teme anacronice, care și-au pierdut valoarea de atribute importante. Într-o epocă schizofrenică a individualismului și a creativității hiperpostmoderne, distribuția unor identități naționale ca plăcuțe de război pentru identificarea morților este o activitate cel puțin deranjantă. Cadrul panoramic al actualei Europe extinse, al acestei comunități teritoriale, a demonstrat însă că etichetarea națională și apartenența la un anumit spațiu rămâne coordonata cea mai importantă pentru structura identității. Trebuie să înțelegem că Europa ca centru cultural are o suprafață delimitată spiritual care nu coincide cu cea de pe hartă. Lumea, după cum știm, este mică și nu avem toți loc în ea.

Analizând două forme de proiecte artistice, două expoziții de grup din Europa și Statele Unite ale Americii, vreau să fac vizibilă metoda de cercetare a identității în arta contemporană și felul cum aceasta suferă de dublă personalitate, în funcție de spațiul despre care vorbim. Am urmărit cum clișeele determinării geopolitice a identității sunt aplicate numai pentru zonele periferiei artistice (România, Bulgaria, Polonia, Ucraina etc.) și cum procesul de construire a unei identități, indiferent de localizarea ei fizică, este posibil numai în centrele culturale.

Zona teoretică actuală nu are cum să ignore explorarea identității culturale. Temă majoră, punct de început sau scop în sine, cercetarea identității culturale prin proiecte de artă aduce în față universul artistic contemporan, care funcționează într-un mod aproape necunoscut și care devine din ce în ce mai greu de urmărit. Documentarea identității devine o soluție eficientă pentru a organiza coordonate de ordonare și de cercetare teoretică lizibilă. Dacă ne oprim la această idee a artei contemporane care operează cu cercetarea identității, vom putea observa cum este construită fizic o identitate într-un spațiu expozițional.

Expoziția *Where do we go from here?*, deschisă în clădirea Secesiunii până la sfârșitul lunii august, aduce un proiect expozițional de grup, adunând lucrările a 30 de artiști din fostul bloc comunist. Centrată pe ideea creării unei comunități artistice care colaborează, acest proiect de „artă

tânăra” propune un moment curatorial, pentru a face vizibilă arta produsă în centrul și estul Europei, care, în ciuda dizolvării granițelor politice, păstrează o identitate artistică suprapusă peste rezidurile unei existențe traumatizate. Memoria ca formă de identificare aduce istorii comune pentru a trasa coordonatele unei noi generații de artiști care se grupează printr-o determinare mai mult geografică decât spirituală. Această acțiune de a contura o identitate prin valorificarea unei periferii, prin direcția curatorială, aduce de fapt în atenție posibilitatea de a promova forme de expresie prin *mapping identity*.

O altă expoziție de grup care documentează identitatea este *Pattern ID*, desfășurată în perioada ianuarie-mai la Akron Art Museum din Ohio. Cele 40 de lucrări expuse, ale unui grup de 15 artiști, au fost realizate sub forma unor grăitoare arte poetice care închid în sine descrierea formală a identității fiecărui artist. Tema *pattern*-ului este una compozițională în primul rând, dar și un bun argument conceptual pentru critica la adresa clasificărilor de tip figurativ în funcție de *pattern*-ul precedent. Mesajul curatorial este simplu și ușor de citit: coerența temei propuse poate puncta cu exactitate modul în care identitatea stilistică și de interpretare este imprimată obiectului de artă de către artist. Se poate observa cu foarte mare ușurință că cele două spații culturale: european (Viena) și american (Ohio) au aceleași preocupări teoretice de studiere a identității, dar demonstrează, prin alegerile curatoriale, că înscriu de fapt o bipolaritate a sferei artistice actuale. În timp ce expoziția din Viena sondează identitatea unui grup geografico-cultural pentru a scoate construirea identității din obiectul de artă înspre artist și backgroundul lui național și istoric, imaginea mecanismului de cercetare a expoziției din Ohio pare un instrument de observare a lucrării de artă în sine ca generator de identitate pentru artist. Tendința conceptuală a proiectelor artistice din periferie închide obiectul de artă într-o carcasă lipsită de stilistică care devine astfel un vehicul pentru a face un *statement*. Experimentalismul artiștilor care lucrează în centre culturale și artistice este unul interiorizat, spre sine, detașat de naționalitate și axat pe absorbirea influențelor de direcție. Deși cele două expoziții se aseamănă ca intenție, ele demonstrează două maniere contrare de apropiere spre înțelegerea fenomenului identității. Se naște astfel un *culture clash* între anatomia unui grup de lucrări cu istorii comune și diversitatea unui grup de lucrări cu istorii personale, scindare a modului de a recepta identitatea: ca identitate națională și ca identitate emoțională. În concluzie, reformularea diferențierii se face ca centru vs. periferie.

¹ Adrian Marino, Prezențe românești și realități europene – Jurnal intelectual, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 28.

foto: Vladimir Us

Problema identității rămâne legată de un proces de împărțire geografică, importantă în determinarea felului în care această identitate se formează, este asociată, se atribuie sau pur și simplu există. Artiștii din periferiile culturale rămân angrenați în structura socială și politică în care au trăit, pe când artiștii din centrele culturale își caută o identitate în interiorul procesului creativ, în lucrarea de artă, această identitate fiind exprimată prin stil, alegeri formale, influențe vizuale, componentele unui discurs artistic adus în interiorul personalității și a individului. Deși efectele programate ale globalizării ar fi trebuit să aducă uniformizarea în circuitul de artă, o uniformizare atât teoretică, cât și de *approach*, contextul actual este favorabil unui tip de clișeizare a spațiilor culturale și de intensificare a ghețozării artistice. Astfel, identitatea este conturată de moșteniri istorice de tip metastazic, puternice în est, și de derivarea unor complexe de inferioritate în exacerbarea unor trăsături naționale cu nuanță socială. Fostul bloc comunist devine deci interesant în manifestările artistice prin căutarea unei noi identități, una de tranziție, care respiră conceptual în discuțiile teoretice și unde opțiunile curatoriale sunt mai mult strategii de marketing și de lansare spre zonele-spațiu de dialog, „puternice” prin vizibilitate.

Experiențele exilului, ale transnaționalismului, hibridității etnice, ale cosmopolitismului sau emigrării sunt amprente permanente în spațiul artei contemporane. Rezidențele artistice, bursele, bienalele, expozițiile de tip *exchange programme* sunt fragmentările de identitate prin care artistul trece acum. Totul se rezumă la o formă actuală de nomadism modern, care distruge astfel frontierele, dar care alienează căutările de tip personal pentru artiștii din periferie, care trebuie mai întâi să se facă remarcați prin accentul provincial, cel care atrage întotdeauna și „după această plonjare în „identitate”, să rămână ce au fost: periferici. ■

Instalație, expoziția *where do we go from here?*

Imagine expoziție *Pattern ID*

BB4 - Politics, Places and Poetics ...or how I learned to stop dissing and actually like (some) political art

Andra CHIȚIMUȘ

Trebuie să recunosc că mi-am format prostul obicei de a fi atrasă în general de elementele care îmi plac în ceea ce privește arta, fie că e vorba de literatură, filme sau artă vizuale. Cu greu ai putea să mă convingi să văd un film despre război sau așa-zisa artă politică. Cu toate acestea, există destule momente când ajung să apreciez lucruri despre care nu aș fi gândit niciodată c-ar putea să-mi placă.

Acesta a fost cazul și cu BB4, organizată de cei de la Pavilion, renumiți pentru afinitatea lor pentru artă politică, eu așteptându-mă la o serie de lucrări cu care nu aș fi putut relaționa, chiar dacă le-aș fi înțeles într-o anumită măsură. Deși am dat și de astfel de cazuri, am avut parte de multe lucrări care mi-au plăcut sincer dincolo de *turn off-ul* inițial al conotațiilor politice.

Anul acesta BB4 a avut probabil parte de cea mai mare vizibilitate, parțial datorată hype-ului creat de alegerea celui mai tânăr curator de bienală *to date*. Felix Vogel, la 23 de ani acum, poate părea un record greu de egalat în ceea ce privește limita (de jos) a vârstei. Această alegere s-a dovedit a fi una inspirată în final, selecția fiind foarte bine gândită, organizată și coerentă, însă fără *the revolutionary spark* pe care probabil îl așteptau unii.

Dar ce face aceste lucrări atât de diferite?

Îmi amintesc de prima dată când am descoperit filmele lui Chris Marker și am fost absolut îndrăgostită de felul cum, prin tehnica lui magică de montaj, reușește să creeze povești fascinante, presărate cu observații poetice din banalitatea imediată și cu omniprezentele sale pisici. În *Tokyo-Ga*, Wim Wenders îl prezintă drept *filmmaker and cat lover*. Însă Marker este în același timp un adevărat activist care a făcut artă implicată politic încă de la primele filme. Cu câteva excepții, majoritatea filmelor sale au și o dimensiune politică, chiar dacă eu încercam să o ignor inițial.

Tocmai acest tip de narațiune este ceea ce transformă politicul în poetic; astfel ajungem și la tema bienalei, definită prin termenul ambiguu și intraductibil de *handlung*.

Handlung poate fi definit ca narațiune, *storytelling*, dar și ca acțiune sau implicare socială; prin alegerea unui concept atât de cețos, devine un teren viu de discuție, nu o ilustrare rigidă și definitivă a unei idei. Tocmai ambiguitatea care poate părea descurajantă inițial este soluția ingenioasă găsită pentru a crea un dialog cu publicul. Fiecare este invitat să înțeleagă termenul într-un mod personal.

S-ar putea chiar trasa o serie de teme și subteme în funcție de interpretarea aleasă a termenului, dintre care probabil cea mai pregnantă este cea de *storytelling* și a rescrierii istoriei utilizând tehnicile narative.

Povești și povestitori

Filmul lui Magnus Bartas de la Institutul de Cercetări Politice, *Madame and Little Boy*, ni-l prezintă pe muzicianul american Will Oldham spunându-ne o poveste despre conflictul dintre Coreea de nord și Coreea de sud, înarmarea nucleară, filme cu monștri de cauciuc gen *gojira* și cultul personalității. Bartas alege figura povestitorului tradițional japonez, numit *komishibai*, care călătorea din sat în sat spunând copiilor legende, istorii moralizatoare și anecdote,

BUCHAREST BIENNALE 4, imagine din instalație (instalație de Lina Selander), 2010.

folosind cartoane ilustrate. Oldham este transformat într-un astfel de personaj cu valențe mistice, amintind de funcția cosmogonică a povestitorului din comunitățile arhaice, cel care crea lumi prin intermediul narațiunii. Acțiunea lovirii celor două lemne pentru a-i aduna pe copii în jurul unui *komishibai* păstrează o anumită reverență pentru valoarea rituală a povestirii. Însă acest tip de povestire este doar firul care leagă elementele disparate ale filmului, care se constituie în jurul dramei actriței coreene Choi Eun-Hee, a cărei viață conține elemente romanești care ar fi putut transforma întregul film într-un *thriller*. Avem în schimb o meditație asupra războiului în sine, care-mi aduce puțin aminte de *Level 5*.

Imaginea propusă de Bartas, a povestitorului cu *picture cards* poate fi privită ca un *overtheme* al întregii bienale și o metaforă pentru condiția artistului care la rândul lui are rolul de a spune povești cu ajutorul imaginilor.

Tema rescrierii istoriei într-o manieră tributară eseurilor lui Marker este foarte prezentă în filmele grupului Otolith. În cadrul celor trei filme de la ParadisGaraj, membrii grupului utilizează lucrul cu arhive, materiale documentare și ficțiunea, pentru reprezentarea istoriei dintr-o perspectivă *science fiction*. Numele de Otolith vine de la o deformare a urechii interne datorată călătoriei în spațiu, care a cauzat în timp o serie de mutații genetice, care în secolul XXII fac imposibilă viața pe Terra pentru pământeni. Apare din nou tema memoriei și a reorganizării subiective a unei arhive. Dacă în cazul de față perspectiva extraterestră dorește să confere o distanțare față de evenimente și o perspectivă inedită, rezultatul nu diferă cu mult de poetizarea din filmele lui Marker.

Orașul între acțiune și ficțiune

Această trecere fină, aproape imperceptibilă de la documentar la ficțiune apare în forma ei cea mai ambiguă în filmul *The Mirroring Cure* de Charlotte Ginsborg. Conceput ca un documentar despre angajații care lucrează la un nou sit de construcție, filmul vorbește despre relațiile oamenilor cu arhitectura și soluțiile neașteptate pe care le găsesc pentru a ieși dintr-o criză. O serie întreagă de elemente conduc la estomparea graniței dintre document și ficțiune atât de mult încât dacă la începutul filmului credeai că vezi un documentar, la final ești convins că tocmai ți s-a spus un soi de basm.

Relația cu arhitectura și orașul este o altă temă acoperită de bienală. Mi-a plăcut textul lui Marcel Iancu, *Utopia Bucureștilor*, cu viziuni de Le Corbusier, a unui București cu clădiri înalte și spații-grădină între ele care, deși prezentată drept o utopie, părea că, sub conducerea adevăratei „mâini de fier” care-i lipsește orașului, ar fi putut deveni realitate.

Seria de desene *Workarounds* de Field Work/Lise Skou & Nis Romer, realizate împreună cu studenții de la Facultatea de Artă din Palestina, reprezintă o serie de observații asupra unor situații cotidiene în care o soluție de compromis temporar în rezolvarea unei probleme semnalează de fapt adevăratul conflict socio-politic. Acestea mi-au amintit de multe situații similare din București; comparația poate părea puțin forțată având în vedere că improvizațiile românești țin mai mult de moștenirea balcanică, în timp ce locuitorii din Palestina se luptă pentru supraviețuire. Formal, există asemănări cu Bucureștiul, ca mașinile parcate pe trotuare, spații comerciale improvizate, mici „afaceri” locale sau rufe

întinse de-a lungul străzii, doar că alegerea acestor soluții nu ține de dezordinea morală de la noi, ci de satisfacerea unor nevoi elementare. Acțiunile lor sunt un act perpetuu de curaj, atunci când „dușmanul” îți administrează apa și curentul.

Se poate face trecerea în acest fel spre celălalt pol al termenului *handlung*, cel de acțiune și implicare socială. Video-ul lui Kalle Brolin – *Gorgeousaurus, founding myth* – ne arată o serie de copii care își construiesc instrumente de suflat din tuburi de plastic și pânii, împreună cu imaginile unor clădiri abandonate și ale unor subterane. Abia citind istoria din spatele acestor imagini, implicațiile politice din spatele copiilor din orchestra de alămuri DIY, filmul prezintă un workshop ținut cu copii din comunitățile miniere din Valea Jiului. Vizita în regiunea minieră a stârnit asocierea cu zona din Suedia unde a copilărit artistul, acum părăsită. Singura relicvă a rămas un dinozaur de plastic care tronează asupra ruinelor minei suedeze...

Oda capitalului și poeziile bursei

Revenind la valențele poetice descoperite, probabil cea mai neașteptată abordare a fost reprezentarea artistică a capitalului. Acest demers este cel mai evident în fragmentele din filmul regizorului Alexander Kluge *Das Kapital (News from ideological antiquity: Marx - Eisenstein - Das Kapital)*, care pornește de notițele lui Eisenstein în vederea ecranizării *Capitalului* lui Marx. Într-unul din interviurile prezentate în film despre conceptul de capital, un vorbitor observă cât de greu este de înțeles acesta și vorbește despre intenția sa de a scrie un poem despre capital. Ceea ce l-a împiedicat să o facă

a fost tocmai dificultatea acestui concept atât de abstract, nu greutatea unei sarcini care l-ar fi depășit.

Zachary Formwalt în filmul *In Place of Capital* reia din nou tema reprezentării capitalului; încercarea transunerii vizuale a capitalului e de data aceasta căutată în experimentele fotografice ale lui Henri Fox Talbot, unul dintre părinții fotografiei. Imaginile sale cu The Royal Exchange London, prin figurile fantomatice de trecători și căruțe care abia pot fi distinse, se apropie cel mai mult de captarea vizuală a mișcărilor economice.

În urma selecției coerente din bienală am învățat că arta politică nu predică doar celor deja convertiți, ci se poate adresa și unui public mai reticent care, chiar dacă nu va adera neapărat la credință, va avea cu siguranță parte de experiență inedită. ■

BUCHAREST BIENNALE 4, imagine de instalație (de la primul plan spre ultimul plan: Alexandre Kluge, Stefan Constantinescu), 2010.

BUCHAREST BIENNALE 4, imagine din instalație (de la stînga spre dreapta: Christine Meisner, Sabrina Gschwandtner), 2010.

BUCHAREST BIENNALE 4, imagine de instalație (de la stînga spre dreapta instalații de: Fereshteh Toosi, Noline van Harskamp, Alexander Kluge, Stefan Constantinescu), 2010.

Return of the prodigal patriotism

Iulia Modiga

In its elementary state, patriotism can be evaluated by two criteria: an emotional one, referring to attachment and loyalty, and a pragmatic one, applied, assumed through the civic commitment and involvement of an individual in relation to his home country / home land / territory where his birth certificate was issued. Whether you are shedding a tear in front of the TV when watching a parade organized on occasion of the national day or humming partially or totally your national anthem, or proclaiming yourself a "global patriot" and are for the removal of state borders and the acceptance and exploration of cultural differences, you will accept with no difficulty that

patriotism involves a relation with or a reference to a so-called Mother Country, from which one expects the fulfillment of some fundamental needs, as is that of national security, of ensuring a positive identity, of facilitating the understanding of the surrounding reality. Patriots are hosts and will always argue on why red wine is served at room temperature and will avoid asking you which party you voted for at the last elections. They build communication bridges and promote the feeling of membership to a group or nation from their own living-room, but also from outside their home.

Straightening the conscience of the Romanian people, affected by the aggressive interventions of a long-lasting communist regime, may be obtained by identifying purposely the symbolic map to which those who call themselves as being Romanians belong or feel attracted. Currently, the debates regarding the "correctness" of the options of

manifesting patriotism ("blind", affectionate, rigid, lacking critical vision or "constructive", analytic and flexible) go beyond the personal, intimate sphere and propagate into public space, through a generous battery of instruments. A relevant example in this sense would be the presence of the "publicity" panels in Chisinau urging citizens (let's not forget that there is an art of seeing without seeing) to love their home land, language, country, to appreciate their town as the most beautiful on the Planet, to invest in children, as representatives of the future or not to lose sight of the relevant dates in history, such as May 9th (stating they year is not necessary, the familiars know why). The country can be a language or a flag, it can be a territory with "your own kind" or a national vulnerability, it can be poetry or a subject for an editorial, but its values underline various values, practices and profiles, elements that generate reality as a social project. One belonging to each one of us.

INVESTIGATION

PATRIOTISM

When people hear speaking of patriotism they tend to make faces but the question is: is it just the word patriotism that is old or also the reality that it designates? If we replace it, let's say, with civic responsibility (civism or another word of this kind), does the attitude of the auditorium change too in relation to the reality it describes or not? In this point we are faced with yet another question that is in what terms can be noted people's attitude nowadays towards the country they live in, regardless whether it's called the Republic of Moldova or Romania? Is it about indifference, being global or simply being fed up with everything that's happening around? If you prove to have civic responsibility towards the country you are staying in, does this automatically mean you are against the western world?

Dumitru CRUDU

Florin BICAN

It's OK if you're a patriot, it's also OK if you're not

A friend from Germany told me that back in the 80s the accompanied through Munich a Soviet architect around the time of Christmas. Knowing the difficult material situation of his guest, he felt obliged to apologize for the consumer fever of his fellow countrymen. After listening him vigorously criticizing the degenerate materialism of the westerners, the poor Soviet architect criticized him in turn, reproaching him in surprise: *Du bist kein Patriot!*

Another friend, also from Germany, this time of Romanian origin, ardently rejected any formal criticism formulated by German against Romanians. "I know they're evil, thieves, lazy and liars – she would say – but they're mine and I can't stand anyone talking badly about them..."

It's OK if you're a patriot, it's also OK if you're not. I think that as long as it remains individual (and sincere), patriotism is to be praised, harmful and productive. The same with the lack of it. Problems appear when large groups of citizens adhere as such (or are forced to adhere) to proposed patterns of patriotism (or imposed). Or when then oppose programmatically the notion of patriotism... ■

Ecaterina BARGAN

We want to be westerners

For so many years we heard fake and bombastic ideologies about a perfect country, that I almost feel like I'm going out of my mind. Sadly, one more lunatic won't make the streets cleaner. Everyone, one way or the other, has experience deception for their country, people, life, in general, and when they realized that this happening revolves around nothing, they either revolted, and suffered for it, or resigned to the cliché reality. Now, if you start talking to someone about patriotism, he will get the prejudice, beyond that notion, known as being politically correctness. And he no longer wants to listen. Because he suffered at a certain point and because he is sick of praising or even talking about this subject. In fact, it's not a convergence of ideas, but the relations differ, as long as patriotism, by its meaning, designates certain principles not at all ignorable. We want to be westerners. We wish we had been born somewhere else. For the most part we don't care what happens around us or we care but we can't do anything. We blame others for our bad situation,

for the misery, vulgarity, but we never point our questions to ourselves. Being a patriot doesn't necessarily mean worshipping your country and everything in it. You can be a patriot in the sense of a good citizen, respectful of your parents, not ignoring the sufferance of others, showing compassion, not destroying what others have done. It's no shame to show civic responsibility towards your country. ■

Ciprian ȘIULEA

Chaotic course of political affairs

Patriotism is indeed an obsolete concept, it was better suited in the age of the great national mobilizations, but now it's more difficult. From this point of view, that of a feeling of identifying with the crowd, patriotism would be something quite different from civic responsibility, that is the attitude starting from the individual and defined on norms, which are something more and namely the country.

There is probably also the trend of not being interested in the society, a trend that, by all means, it's just a superficial copy of something coming from the west. But there are good reasons for this lack of interest: the forced patriotism during the communist era, as well as the fact that the advantages of the civic behavior, which many find so obvious, in reality are not as obvious.

Romanians recover the individualism that was forbidden to them during the communism. Before seeing to the political stuff, they see first to their personal ones: apartment, car, family, etc. This is in a way only natural, but in another sense it's not right, because this equation "autistic private existence - chaotic course of political affairs" seems to be consolidated into a patterns that, once time passes, will be ever more difficult to change. ■

Ion BUZU

Validating the existence of the state.

If you were to ask me what the feeling of patriotism means to me, I don't think I would have much to say, I would probably shrug my shoulders. The thing is that this concept sounds fairly suspicious and, to prove my suspicions, I tried to make a connection between Foucault, Deleuze and patriotism.

I would relate this feeling of love towards your country to the notion of territory, which is a sort of making a territory *civilized*, introducing certain rules by which this territory is organized and, respectively, a certain code of behavior acceptable within its boundaries. So, any place on Earth has certain rules, a certain system that functions by principles and established laws, a sort of marked significations on this territory. This is in fact the mechanism of the nation-state, a kind of device of capturing that extends and makes any *terra incognita civilized*, establishing borders within which applies a way of operation performed by the mechanism.

photo: Vlad Nancă

I was once talking to an American friend about the way in which territory influences people's behavior and he proposed a hypothesis to me, namely that the word *territory* comes from *terrify* or *terrorize*, a way of putting people where they belong, a means of control and supervision, a mechanism of organizing and preventing that which is chaotic, wild, *un-civilized*. And, in this context, patriotism represents a series of myths and legends through which every man who finds himself within the boundaries of the respective territory is motivated to obey the proposed rules, to respect and defend them. That is, an instrument of the state capable of generating a personal feeling of attachment to the place where it is established. The sense of duty for the country is propagated most intensely among the military and the soldiers are those held in debt to sacrifice their lives for their country, meaning for the way in which a certain portion on the globe is organized. The duty to protect something greater than you, without which you would lose your identity (the right as a citizen) represents the myth through which it is justified the existence and operation of the capturing

device of the nation-state, the idea that you have to protect the system in which you live and that defines you, that any citizen (person captured within the boundaries of the nation-state) is responsible for the security and welfare of his country represents, in fact, in my opinion, a validation of the existence of the state mechanism, a reinforcement of the idea of nation-state.

I don't think that the attachment to a certain location where you experienced intense feelings needs to be necessarily the country you were born in, this is nonsense, it can be any place, and it does not depend upon the state that it is a part of; that place has personal significance, something specific only to you and it is not something manifested as a form of patriotism. ■

Doina RUȘTI

To whom is it of any use?

Patriotism is excluded by education. A long time ago Slavici said that "the national feeling" constitutes the force of a nation and that when it's lost, peoples turn into mere crowds, groups of individuals dissipating away. And it was true: but true for the 19th century. Currently, there is a type of education that promotes the individual in opposition with the system. You can't love a system which is bankrupt, degraded, run down and corrupt to the core. But having civic attitude means to claim that you can fix this system. In all times there were lunatics and exalted. They exist today too, no doubt about it. Definitely, we also had our moments of civic exaltation. I remember that in the 90s I used to spend most of my time in the streets. Once, I shouted for about a week the name of a protester, Dumitru Iuga. One evening, coming across an angry group that was shouting in the University Square, I immediately joined because it seemed they were saying Iuga's name and I was willing to give them a hand. After some time, listening more carefully, I realized in dismay that they were shouting *Judas*, not *Iuga*, and they were referring to a liberal leader, one whom I was supporting at that time. This is the risk of the state of mutiny.

As far as the other way is concerned, that of organized activism – it's simply perverted most times. The organizations have immediate interests, often dictated by a leading group. Nobody wastes his time, meaning his life, in the name of popular ideals. And the world crumbles precisely for that reason. We live in a rollercoaster. But, I say again, there are still madmen and exalted people, small countries, regions not yet known to the system, where sublime paranoid visionaries can still change the

world. From amidst them there will probably come a reformer too. You know, the obsession of Christ coming back to Earth! It has happened periodically in situations of crisis.

As for that mild feeling of being connected to the tribe – it's embedded in our genetic code. Man lives in packs and whenever he hears its call, he will venture into the fight. But this is another matter. But not very far from the matter at hand. The question not yet asked by Dimitrie, still enchanted by fairies, is whether it is worth doing something in order for our lives not to seem so miserable. The answer is yes. Of course, we may just as well lend a hand and fix the country. But it's not worth it. Here you have to bring it all down and build all over, and for that it takes time, more than a poor mortal has available. Who is now willing to dedicate his life to lay the basis of a world about which he has no idea whether it will be built or not? Especially now, in a world of daily convenience, such is not just walking through a mall, but, for instance, the vanity of being the author of a novel about which everybody is talking, maybe even translated into many, many languages, but which nobody is and nobody will be reading. Not ever. A part of the world has already reached its peak and for some time now it has wasted itself onto the rest of the living things remaining at the base of the pyramid. Under this surge of inevitable falls, who gives a damn about his desperate pack?

But if someone still believes in the power of Romanian, Uzbek, Albanian or Bantu tribe blood, let him ask himself this simple and straightforward question: To whom is it of any use? ■

photo: Diana Arosio

Petru Bogatu

*neither "patriotism, nor
"mother country" are
obsolete words or notions*

In short, I can say that neither "patriotism, nor "mother country" are obsolete words or notions. They reflect some lasting values without which man and society would irrevocably decay. Generally speaking, the temptation to give up the fundamental institutions of the society, the moral principles that civilization had relied for centuries, the obsession of new by denying the past is a very dangerous left hand and extremist relic, a devastating ideological abuse. Normally, a healthy modernity is based on tradition, predecessors, established moral codes.

"Civism" and the "civil society" are good things, but they do not constitute an all-valid solution. Civic responsibility cannot cancel, for instance, national feelings. The example set by Belgium is very clear in this sense.

In a nutshell, it's an utopia to believe that there are some new miraculous solutions which can replace the old models of human life. Both in the informatic era and in the conditions of globalization, the societies to get around best are those which rely on tradition, continuity, knowledge, innovation and reasonable spirit.

I shall state that loving your country is not a flaw as it cannot be a flaw to love your mother, ancestors, family. But what is our mother country?

The state needs to be a natural emanation from a human community. In other words, it needs to have a well contoured and indubitable identity. The problem with the Republic of Moldova is that its identity defined by its founding fathers in the Declaration of Independence as being the second Romanian state is contested by ulterior governments, especially by the PCRM, which consider that the Republic of Moldova is the successor of the socialist Soviet autonomous republic left of river Nistru and then of RSSM. IN other words, they identify the Republic of Moldova with the former Soviet colony on the river benches of Prut and Nistru, with Stalinist lies which in fact covered the Soviet occupation of Basarabia.

As long as there is a dichotomy between the Romanian origins and the Soviet ones regarding the Republic of Moldova, it will be impossible to build here a political nation. Because we have to choose: we are either the nation of Mihai Vitezul, Eminescu, Negruzzi, Alexandri, Cuza Vodă, Grigore Vieru or that of Stalin, Brejnev, Bodiul etc. A political nation cannot result from an obedient colonial mentality. The Republic of Moldova will be Romanian or not at all. When I say Romanian I don't mean its unification with Romania, but the cultural and historic substance that needs to lay at the basis of a political nation and civil society. ■

(Reply documented by Elena BOGUS)

Cristina TOMA

Patriotism - neutral noun

I learn about the topic of the following issue of "Revista la PLIC": **patriotism**. I like both the idea of writing about **patriotism**, and the website, as well as the magazine. I start thinking about **patriotism** for a few days and three days later I open up a new document, which I save with the title "**Nationalism**" and put myself to write:

"I don't know what **nationalism** is. I was born in a town where two ethnic groups are trying to live in balance, even in terms of numbers, Targu-Mures being the only town in Romania with a 50%-50% population – or at least that's what we all want to believe, Romanians holding our side and the Hungarians theirs. I come from a family in which **nationalism** itself was oscillating, not between existence and non-existence, but between being predominantly Romanian or Hungarian. Mixed family."

I meet Andreea Dumitriu from whom I had learned about the magazine, and I share with her that I would write about **nationalism**.

"On **patriotism**".

Yes, I say, and the word passes without me realizing it. I had heard it, read it, seen it, reread it and now I was hearing it again and still not acknowledged it as such. All I could think was that the theme was **nationalism**.

photo: Iulia Modiga

*

* *

I pass by the television building seated on the route of bus 311 and see a poster "You need courage to say Romania I love you", and then I realized that inside my mind the two terms, mentioned above, devour the meaning of one another.

I have to love my country just because I was born here or live here/there? Just as I have to love, or at least tolerate wisely and detached my relatives? Am I allowed not to love my country anymore, then get over it after a while and then conquer it again? Or it conquering me?

In 2000 I left this country to whom I had asked to be friends a few times and maybe it was me who did not understand what it had good to offer. I associated Romania for too long and too intensely with a communist era to be able to make a difference between *my country* and *my country under a certain detestable regime*, one that brings misery. And I left aiming to fall in love with the place I would reach to. And I did just that. Blindly and unconditionally. And I still love Canada, blindly and unconditionally, as if it were my country. And never did I allow anyone to define it as "exile", "foster country", or a "second country".

And although I returned to Romania and probably that if I get to grow old, this will surely be the place where it happens, the only moments when I love Romania, are those when people around me say it can't be loved. I love Romania with pity and defend it when I hear there is nothing to be done and when people who never left

for a longer period of time say that nothing is changed. It's true that I love Romania which now, after two years after my definitive return (Definitive? My departure was also definitive), I am forging – for its and my own sake. I love my country selectively, when I choose to. I take some time to think about it and I choose what to love from what this country gives us back. I think we are the ones to give something first to a country and from what it receives from us, it gives back how much and however it can. And this exchange is what makes a country. And even though I am not devoted to it and don't defend it no matter what, nor would I go to war, I still can't bear how much we are working against Romania – against us.

And a writing, like a commercial, saying: "You need courage to say Romania I love you", whatever the implied purpose there is to it – caught by a quick glance, from the bus, does not get to be interpreted subtly or "the other way round" by many people. It gives precisely what it gives, and people move on in bus 311, sad, with an unsolved dilemma: if it says so, it must be so. We live in a country difficult to love. We love our disabled child, we love our parents with their wits run down by age and we don't have to be brave for that.

I don't need courage, nor am I afraid, it's just that, pure and simple, I love bits and pieces from a country that is not my beloved country.

Mihail VAKULOVSKI

Homeland

I will take
these
empty
jars
to the country
from which
I brought them
full.
when Europe
will be
just one country
I will stop loving you.
I will love another.

*lullaby for the Homeland and
for the generations that have made their way into
children's minds
and remained serious, good-hearted and obliging*

when seated like a wise man
on the toilet of your parents' house
and a tiny little ant
struggles
with all its tiny legs
and fretting

to go across your temple
steps gently on your eyelid
and tangles with your eyebrow

behold, old man!
what great a poet you have become!

A?

all teachers of Romanian language and literature
in our country
are off to work abroad
England Spain Germany, as well as Israel,
wherever.
women – caretakers for old people or children,
or stuff like that.

you're one of them you said to me
some weeks ago
and to this day
I wonder what you meant.

A? I wonder what she meant
lover of the poetic self?

Patriotismul in the time of cholera

Florin HĂLĂLĂU

I was shoved patriotism down my throat ever since I was a small kid. I was indoctrinated on all possible channels, on television, radio, newspapers, school. I grew up with things like *Mulțumim din inimă partidului* (*Heartfelt thank you to the party*), *Tot înainte* (*Forward*), *Partidul* (*The party*), *Ceașescu, România History* had only been a long preparation for the arrival of the most beloved son of the nation, with whom actually history would altogether end, because Ceausescu was forever after. Mircea Dinescu said it too in an interview given to the French magazine *Libération*, in March 1989: - *What would you do if one day Ceausescu were simply to disappear? That's impossible. He can't disappear, because His Highness is immortal.*

Freud was right with his theory. What happens in childhood marks us for life. I still preserve an allergy to the songs *Hora Unirii* or *Trei culori cunosc pe lume*. Same with *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, *Apus de soare* or *Mamă, țară*. I don't, like the Americans, have the wish to raise the flag at all national anniversaries. I loved my country with boards and marches. I spent an entire summer rehearsing for the moment of elevating the board to coincide with that of the other thousands of robots in the tribunes of stadium 23 August. I endured the humiliation of comrade Coda for the marsh step I was making to be at the height of the event (I didn't manage that even when I was in the army), but in the show day it rained and the comrade went to Sala Polivalenta (the organizers' back-up plan). I also loved my country at Otopeni airport, showing Romanian hospitality to Andrei Gromiko, to Mobutu Sese Seko Nkuku Ngbendu wa Za Banga, as well as to the Mongol Tedenbal.

When Constantin Noica published *Sentimentul românesc al ființei* (*The Romanian Approach to Being*), Emil Cioran laughed at him and asked rhetorically whether there could be also a Paraguayan approach to Being. After more than 30 years, Traian Basescu admonishes those who are not patriotic enough. In the publication *Gandul* there was last autumn a debate

upon that topic. Andrei Plesu spoke clearly and said: *If Romanians are Enescu and Brancusi, I am happy to be part of the same community with them. But if the Romanians are Emil Bobu, Aurelian Bondrea, I am not that happy with the proximity.* And I am proud I am from the same people as Andrei Plesu. But I can't be a patriot and feel positive about all Romanians, in all situations. I can't be proud to be a Romanian when packs of citizens steal and beg all across Europe with a Romanian passport. I don't feel a fellow countryman with the people in Baragan who are against Hungarians, with the communist nostalgics or with the void populist politicians now dressed as liberals. I don't feel related to Ion Iliescu, Corneliu Vadim Tudor or Elena Udrea. I can't support Dinamo in European cups. I can't agree to the attitude and deeds of the mafia clan Becali and I consider that the influence they have in Romanian football is a national shame. And let me get back to Andrei Plesu: saying *"I am proud to be a Romanian"* is the same as saying *"I am proud to have a snub nose"*. But perhaps that's the way I feel because I am not a true-blue Romanian, but a mixture Romanian-Polish-Austrian-Czech. Some would say I have four reasons to be proud.

In the 80s, each Sunday night, before the film with no captions at the beginning and end and with cuts in the middle, Adrian Paunescu had a show called „De pe marea scena a tarii pe micul ecran” (From the big scene of the country to the small TV screen). An indecent display of forces through which the appraisal to Ceausescu family reached paranoid levels. The shows were held in county capitals and reunited popular singers, peasant-poets, laborers' choirs, poetry readers, and in the end, on top of the highest building of the local civic center, there it was, the portrait of the supreme comrade against the background of a patriotic song. Regardless who was at that time in the living room (mom, dad or me), he would have the others come up: “Come, the portrait is on!” It was the signal that in a few minutes the movie would begin. ■

Viorel MARDARE

To Natasha

Wiping the smeary, cheap lipstick

off my face
after sharing one another
lip to lip
at the crossing of Vladimir Ilici Lenin and
25 Octombrie

Smelled like Russian winter,
Siberian birch and sweat –
from the soldiers who were passing by.

The groups of soldiers walked by our side
many a times,
many, many, many
Smelled mostly like tank driver sweat,
T-54 diesel
rather than Tolstoi love.

At the crossing of Vladimir Ilici Lenin and
25 Octombrie
blue eyes were upon me
Natasha's;
No lipstick rested on her lips
and kissed her again I did.

“Russian girls' lips are as sweet as
Moldavian girls' lips” –
methought.
“Maybe sweeter still.”

Simion may well say I don't love my
country.

Ludmila COJOCARU

To be or not to be a

bat toir

When we were small we would often hear in school about patriotism, about our big country (USSR) and about how important and honorable it was to be a Soviet citizen. I, as opposed to other, had the “chance” to ensure only 5 years of *Soviet* patriotism policy, it's true that inside my head as a 7 to 8-year old things were kind of fuzzy about the capital of the Union of the Soviet Socialist Republics and that of the Soviet Socialist Republic of Moldova, to me they sounded the same.

After '90 they stopped inoculating ideas about patriotism, ideology, national dignity, and so on. Most people were confused to exhaustion. In the years 1988-1991 there had been movements of national emancipation in Basarabia, movement of promoting the Romanian culture and language, but that was true nationalism. Frankly speaking, all the brainwashing with the patriotism and all fell out of fashion. Seem like we were subjected to a patriotic education by another nationality, one that, once the Soviet Empire fell apart, went down the drain. And we are appalled each time we hear words like mother country, patriotism...we interpret them wrongly due to the association we make with those times. I wonder why in small and poor country the concept of patriotism is diluted,

almost inexistent! Why an American holds high in pride the flag in front of his house, while in our parts this is true madness and people take you for a crazy nationalist? And after all where does patriotism come from?

As the Russian sociologist Anna Ochkina states, patriotism can be explained through love for your own country, one that shapes your membership to a certain state, a citizenship. The attitude towards your own country can be described as an attitude towards what belongs to you, your own assets.

I don't know whether you have noticed, but patriotism in many countries is educated based on the national superiority in relation to other countries. This is why some people can post a waving flag in their front yard and we can't, and we can't even do it in our subconscious. Their patriotism is used as a very powerful educational instrument through television, films, sports, propaganda and of course their war experience. It's a manipulation through patriotism for the sake of political-economical and military interests. The best opinion about it belongs to George Bernard Shaw: *Patriotism is the belief that your country is the best in the world, because you were born in it. But never will you live in a peaceful world until patriotism is extinct within the human race.*

Once with the beginning of the 20th century, patriotism has also gained a military connotation, where each citizen has the obligation to serve in the state's interest and to defend it's honor and territorial integrity. In smaller states the education is not as persistent in terms of patriotism, and there is no such education in Basarabia at all, for the simple reason that

it does not threaten the territorial integrity of any state. We are peaceful to numbness, and the root of that is the lack of a national dignity. We ingurgitate everything we are told: we see our territory being chopped – we don't fight back, our language is denigrated – we don't fight back, we are imposed an anthem which is rather an ode to Romanian language – we pretend to be appalled by that but we endure it nonetheless. (Shame the government did not consider Miorita as anthem, it has such high impact!).

The aversion to everything that happens politically, economically and culturally should not impose on the emotional link to your country, it just reduces it at the surface, it is limited to the mother, father, brother, home, the place you grew up in at most. True love asks no reciprocity but nether does it endure any mockery. Keeping a life standard just below survival, the Basarabian state only helped intensify the emigration of its citizen and what's worse is that these citizens represent the true labor force a state's economy is based on. The Basarabian state in the past 20 years has been educating its population following the words of the famous Russian writer N. Nekrasov: *He who lives with no anger and sadness does not love his own country* (Кто живет без печали и гнева, тот не любит отчизны своей), a motto anchored in for any political color making it to leading positions.

Patriotism is somewhat like religion, after all, you can just as well turn atheist. Nobody will put you in jail for the lack of loyalty to your leaders, what matters is that you bear in your soul and mind that small land, wherever you may be. ■

PATRIOTISM

By the R.E.P. Group

The Extension of the Language Frontiers

(Text collage)

When thinking of *Patriotism* as a central topic of this issue of the magazine, what comes first to our mind are the theories of the *Nation* and *Nationalism* ranging from Benedict Anderson and Ernest Gellner to Eric Hobsbawm and many other exquisite theoreticians, *Nation* as a myth, a form of collective consciousness, the feeling of belonging to the nation-

state. With its multiple aspects and historical determinations, one cannot approach to the subject lightly.

When comes to the *Patriotism*, things become even more complicated. This flaunty term leans smoothly to the abovementioned two creating inseparable, interpenetrating connections that are often too hard

to cut. For this occasion we chose to refer to one particular treatment of the *Patriotism*, the notion, the content, within the contemporary visual arts, by an artists' collective from Ukraine, called the R.E.P. - Revolutionary Experimental Space.

R.E.P. Group was established in Kiev by young Ukrainian artists in 2004 as a reaction to the historical

R.E.P. Patriotism/Horison. PM gallery, Zagreb, November 2009. photo: Vladimir Us

period of Orange Revolution. The Group is constituted by artists: Mykyta (Nikita) Kadan, Olesya Khomenko, Volodymyr Kuznetsov, Zhanna Kadyrova, Ksenia Gnylitska, Lada Nakonechna. What is characteristic to all R.E.P. activities is the strong relation to the Ukrainian history, but also attempts to create a new national language for contemporary art "in country with no cultural heritage". Just until recently the only attitude to Ukraine for most Ukrainian born artist was the name of some Ukrainian city in their documents in the blank for birthplace. As soon as their artistic careers led them to Moscow, they became Russian artists. Just to mention Archipenko, Malewicz, Tatlin, the biggest names of Russian avant-gard that are in fact of Ukrainian origins. Orange

Revolution was a turning point for contemporary art in Ukraine. It was not only manifestation of their public commitment and political attitude, but also the first real manifestation of presence of such phenomenon as contemporary art in social and cultural context. It was an opportunity to negotiate conditions for its way of existing in new political reality. This is why REP chose public space as an area of their artistic experiments.

On the other hand there are no alternatives because of poor conditions for contemporary art at all. No art galleries, no institutional background, no mechanisms for art support, no art critique. In 2005 R.E.P won a competition for representation of Ukraine in the national pavilion during the 51st

Venice Biennial. However the new government in their cultural policy was trying to refer more to traditional Ukrainian values which in fact **meant patriotic** art with lots of references to folk aesthetic, than to progressive and modern language and forms of culture. That is why even though they won the competition, Minister of Culture decided to send to Venice more traditional art. **As a reaction to that situation R.E.P. constituted a new artistic movement called „Patriotism“.**

„Patriotism“ was about to be universal art, accessible for all because of the usage of common and understood system of signs. All artists of that movement had to forget about their individuality and create new meanings in

forms of combinations of strictly recorded signs – templates. **The new language for art established by REP and the new artistic tendency called “Patriotism” is from one point of view an ironic commentary to the official cultural policy of the Ukrainian state, but on the other hand is a patriotic gesture and reflection on the ways of development and existence of contemporary art, its language, importance and its potential impact on social and political reality.** The language of R.E.P. is modern and folk at the same time. It derives from avant-garde tradition, street-art or rather political activities of opposition, but also from complicated in structure paintings of orthodox churches and folk symbolism.

Patriotism is a project and the process at the same time. It develops the idea of a universal language- Esperanto. Artists use a

range of graphic symbols that refer to particular words and concepts in order to create visual tales in the form of murals. In *Patriotism* local issues become the topic of universal communication. The project aims to eliminate problems connected with translation. Its utopian objective entails the possibility of discussing differences in one common language. Apart from the murals the artists always offer the viewer also a dictionary of symbols and meanings.

Through the “Patriotism” series, R.E.P. collective attempts to empty the term *patriotism* from its xenophobic and nationalistic connotations so that the concept becomes pure rhetorical form, which is then filled with the new *internationalist* content. This creates the universal “form of Esperanto,” which highlights the union of diversity. *Patriotism* by R.E.P. is based on the tradition of

monumental agitation, but without the hypnotic effect. The viewer needs to take some time to “read” and reconstruct the meaning of the message.

The R.E.P example of treating the *Patriotism* is just one of the possible options of interpreting the term, not sticking to the traditional readings of the notion but opening it up towards extended possibilities (of understanding). If the borders of our language are the borders of our world, the language itself becomes the battle field. The *Patriotism* by the R.E.P. group is an utopian project, but as Eric Hobsbawm would say “Utopianism is probably a necessary social device for generating the superhuman efforts without which no major revolution is achieved.” “

Group of Authors

R.E.P. *Patriotism/Horison*. PM gallery, Zagreb, November 2009. foto: Vladimir Us

foto: Vladimir Us

Vasile ERNU

The last time I was in Chisinau and organized the Days of Romanian Literature (in May) I was asked: *What did you discover in Chisinau this time?* These are the last thoughts related to the Republic of Moldova and the space which is very dear to me...

.....

This time it's something a bit more special, because I didn't come to rest, to sit on the terrace to chat with my pals, but I came here to work. To be honest, this experience puts me in the situation of reviewing many of my ideas and perceptions related to this area, to what happens here. Some time ago I used to be more optimistic than I am now, but this doesn't make me give up the projects related to Moldova nor to despair. It's a lot of work to be done.

These days, I had many discussions on these themes. For instance, the well-known literary critic Eugen Negrici, our guest, was very optimistic about what he had seen and met here. I am glad about that. I would sum up a few thoughts which I was sharing with some of my friends. I think we're still not clear with the old regime, nor with the new one. We haven't come to terms with ourselves, our past, let alone our present! We started to frantically hate the past we served without fighting back at the tight time and now we are no longer trying to understand it and we assume it as such. Still,

it's our past, we can't just let it go blaming it. You can't throw away your history in a garbage bin. We delegate the guilt too easily: don't we?...it's always the Russians and the communists, but we are never guilty. We bring down monuments without trying to ask some simple questions and to look for answers, without understanding that everyone of us, our parents and grandparents, we were all part of this past in one way or the other. Even in the form of obedient silence. We build new monuments, in conflict with the old ones but which we hardly can tell what signify. Bringing down a monument doesn't mean it's meaning also disappears, because behind it there is a void that's left, which is a painful wound and has a profound ramification, one that will haunt for a long time to come. We change the names of boulevards every two years, forgetting that facts and words have a significance and a role, and these will come back to us some day. We are beginning to warm up a nationalist soup of the 19th century which is no longer “functional”, it can no longer satisfy “the hunger” and we lead symbolic but meaningless battles and when we get out of them exhausted, we wake up in front of an awful reality that can destroy us. We replace the icon of Ilici with other icons, new or old, scientific communism with the bases of orthodoxy, with the same Bolshevik passion that we have. I fear that this noise with Pro and Con is actually like turning the wrapping inside out without actually changing anything of the essence. And I also fear that behind the Pro Europe wrapping, for instance, there is hidden a content packed with phobias and problems.

Show recent Messages

You currently appear offline to Vasile Ernu.

Moni Stanila: hi, vasile

Vasile Ernu: ☺

Moni Stanila: got time?

Vasile Ernu: I'll make some

Moni Stanila: I was thinking we could have that discussion for PLIC. you know the rules?

Vasile Ernu: no

Moni Stanila: I will give you a word or two and you tell me whatever crosses your mind about that word

Moni Stanila: shall we begin?

Vasile Ernu: haha

Vasile Ernu: ok

Moni Stanila: chisinau

Vasile Ernu: the town of my adolescence, green parks, street demonstrations and passionate loves

Vasile Ernu: (this is fine haha)

Moni Stanila: romania

Vasile Ernu: a foreign language that I'm learning day by day and that refuses to become a mother language, but I insist

Moni Stanila: :D

Moni Stanila: beer

Vasile Ernu: a liquid that saves us from time to time from heat and boredom

Moni Stanila: writing

Vasile Ernu: a chain of ideas and stories by means of almost mystical

signs

Moni Stanila: USSR

Vasile Ernu: a mother country which I never chose and that brought us so much suffering and joy that I wonder how we endured it and remained alive. God forbid man should live as many utopias as he could...

Moni Stanila: ☺

Moni Stanila: debut

Vasile Ernu: a moment of lack of reason that forces you to be something else than you are. it can even make you be someone else than you were before

Moni Stanila: cluj

Vasile Ernu: a town a bit more conservative by nature but where you can meet very cool Hungarians...as well as Romanian if you know where to look

Moni Stanila: yoghurt

Vasile Ernu: I prefer kefir, it's based on fermentation

Moni Stanila: envelope

Vasile Ernu: a wrapping for letters (not to be mistaken for e-mails)

Moni Stanila: sports

Vasile Ernu: an organized and sensible form of motion with a cultural end

Moni Stanila: drug

Vasile Ernu: for this word do not use the dictionary or the pharmacy, it does not help

Moni Stanila: ☺

Moni Stanila: Bucharest

Vasile Ernu: the most Oriental capital of all, that's why I love it

Moni Stanila: Basarabian

Vasile Ernu: it's not a nation, but a very important social position, that's why the nationalist speech won't help them

Moni Stanila: Basarabian poet

Vasile Ernu: synonymous with Romanian poet but with a whole lot of experience in other jobs as opposed to him

Moni Stanila: can you name one?

Vasile Ernu: a poet?

Moni Stanila: yes

Moni Stanila: Romanian/Basarabian

Vasile Ernu: Eugen Cioclea

Vasile Ernu: who wrote both with Cyrillic letters and Latin ones just as well

Moni Stanila: mother country

Vasile Ernu: the place you are born in, the language you speak, all turned into a political convention for which you have to decide certain important things. in our case it's the only place where treason and smuggling work

Moni Stanila: vlad iovita

Vasile Ernu: a writer about whom our buddy dumitru crudu speaks very nicely. I'll take his word for it

Moni Stanila: and since you mentioned him: dumitru crudu

Vasile Ernu: the man whom in '88 I saw to the railway station and realized after a short while that he never leaves anywhere, but only returns from somewhere

Moni Stanila: pizdetz

Vasile Ernu is typing...

Vasile Ernu: one of the best books written in Romanian but I won't say who wrote it for fear of publicity..

Moni Stanila: :P

Moni Stanila: nascut in urss (born in USSR)

Vasile Ernu: one of the best books written about communism. it's just a coincidence that it was me to write it

Moni Stanila: vasile ernu

Vasile Ernu: haha

Vasile Ernu: I almost answered it

Moni Stanila: well you have to answer

Vasile Ernu: a convention. my name which is written both in the Soviet passport and the Romanian one. seems both documents refer to the same character.

Moni Stanila: good. thanks a lot.

Vasile Ernu: ok

photo: Helen Brandt

Mădălina Iulia TIMOFTE

Verdict: Identity!

"The author of this journal is a Romanian aware of his implicit quality as an European. I feel Romanian and at the same time European, closely tied to the history, culture and destiny of my home country, historically and culturally integrated to a geopolitical and spiritual assembly that is called "Europe".

Same as Adrian Marino, the author of this article believes that national identity is given by wider coordinates which surpass a country's borders, most times. The geographical determination involved by the nationality and the discussion around patriotism seem anachronisms that have lost their value as important attributes. In a schizophrenic era of individualism and hyper-postmodern creativity, the distribution of some national identities as war plates for identifying the dead is a deranging activity, to say the least. The panoramic frame of the current extended Europe, of this territorial community has proven that national labeling and the membership to a certain space remains the most important coordinate for the structure of identity. We need to understand that Europe as a cultural center features a spiritually circumscribed surface which does not coincide with the one on the map. The world, as we know it, is small and we don't all fit in.

Analyzing two forms of artistic designs, two group expos, from Europe and the United States of America, I want to make visible the method of researching identity in contemporary art and how it supports a double personality depending on the space we are talking about. I have watched the clichés of geopolitical determination of identity being applied only for those areas of artistic periphery (Romania, Bulgaria, Poland, Ukraine, etc.) and how the process of building an identity regardless of its physical localization is possible only in cultural centers.

The current theoretical problems cannot ignore the exploration of cultural identity. A major theme, a starting point or an end as such, researching cultural identity through arts designs brings forward the contemporary artistic universe which works in a way almost unfamiliar and that becomes ever more difficult to follow. Documenting identity becomes an efficient solution to organize coordinates of setting in order and of clear theoretical research. If we stop at this idea of contemporary art that operates with the research of identity, we will be able to see how an identity is physically built in an exhibition space.

The exhibition *Where do we go from here?* open in the building of the Secession until the end of month August proposes a group expositional projects, reuniting the works of 30 artists in the former communist block. Centered on the idea of creating an artistic community that collaborates, this project of "young art" proposes a curatorial moment in

Instalație din expoziția *Încotro ne îndreptăm de aici?*

order to make visible the art produced in central and eastern Europe which, despite the dissolution of political borders, preserves an artistic identity overlaid on the residues of a traumatic existence. Memory as a form of identification presents common histories in order to outline the coordinates of a new generation of artists who group following a rather geographical than spiritual determination. This action of shaping an identity by capitalizing a periphery through a curatorial approach actually presents the possibility to promote forms of expression through *mapping identity*.

Another group exhibition documenting identity is *Pattern ID* held in period January – May at Akron Art Museum, Ohio. The 40 works exhibited belonging to the group of 15 artists were performed in the shape of expressive poetic creeds that enclose the formal description of the identity of each artist. The theme of the *pattern* is a compositional one first of all, as well as a good conceptual argument for the critics to figurative classifications depending on the previous *pattern*. The curatorial message is simple and easy to read: the coherence of the proposed theme can precisely point out the way in which stylistic and interpretation identity is imprinted to the art object by the artist. One can easily notice that the two cultural spaces: European (Vienna) and American (Ohio) have the same theoretical preoccupations of studying identity, but prove through their curatorial approaches that they actually portray a bipolarity of the current artistic sphere. While the exhibition in Vienna probes the identity of a geographical-cultural group in order to derive the build-up of identity from the art object towards the artist and his national and historic background, the image of the exhibition research mechanism in Ohio seems like an instrument of observation of the works of arts themselves as generating the identities for the artist. The conceptual trend of artistic designs in the periphery encloses the art object in a case lacking style and thus becoming a vehicle to make a *statement*. The experimentalism of artists working in

cultural and artistic centers is an inner one, turned towards the interior, detached of nationality and focused on absorbing influences of direction. Although the two exhibitions are alike in terms of intention, they present two opposing manners of approach towards the understanding of the phenomenon of identity. Thus, it comes to life a *culture clash* between the anatomy of a group of works with common histories and the diversity of a group of works with personal histories, a break in the way of perceiving identity: as national identity and as emotional identity. As a conclusion, rephrasing the difference: center-periphery.

The problem of identity remains a process of geographical division in determining the way in which this identity is formed, associated, attributed or simply seen as existing. Artists in cultural peripheries remain tributary to the social and political structure in which they lives, while artists in cultural centers seek and identity within the creative process, in the work of art, this identity being expressed through style, formal choices, visual influences, the components of an artistic speech brought within one's personality and within the individual. Although the programmed effects of globalization should bring homogeneity to the art circuit, a homogeneity both theoretical, as well as in terms of *approach*, the current context is favorable to a type of

Andra CHIȚIMUȘ

BB4 - Politics, Places

and Poetics

...or how I learned
to stop dissing
and actually like
(some) political art

I have to admit I have developed a bad habit of generally being attracted by the elements I like about art, whether it is literature, films or visual arts. You could hardly convince me into watching a movie about war or about the so-called political art. However, there are plenty of moments when I get to appreciate things I would have never thought I might like.

It was also the case with BB4, organized by the folks at the Pavilion, renowned for their affinity for political art, while I was expecting a series of works which I could never relate to, even if I may have understood them to a

cliché regarding cultural spaces and to an intensification of artistic atomization. Thus, identity is shaped by historical inheritances which are omnipresent and powerful in the East, and by deriving some complexes of inferiority in terms of exaggerating some national features with social nuance. The former communist block becomes interesting in terms of artistic manifestations by seeking a new identity, one of transition that breathes conceptually in theoretical discussions and where curatorial options are more like marketing strategies and launches towards dialogue-space areas, those areas powerful through their visibility.

The experiences of exile, trans-nationalism, ethnic hybrids, being cosmopolitan or immigration are permanent marks in the space of contemporary art. The artistic residences, scholarships, biennales, exhibitions of type *exchange program* are identity fragments through which the artists is going currently. It all comes down to a current form of modern nomadic life that destroys this way borders, but which alienates personal quests for artists in the periphery who first need to make themselves noticed through their province accent, one that always attracts, and after this plunge in "identity" they will remain what they were: peripheral. ■

certain extent. Although I had come across such cases, I encountered many works which I sincerely liked beyond the initial *turn off* of political connotations.

This year BB4 was perhaps most visible of all years, partially due to *hype* created by choosing the youngest biennale curator *to date*. Felix Vogel, currently aged 23, may make for a record difficult to match with respect to the lower age limit. This choice eventually proved to be an inspired one, the selection being very well thought over, well organized and coherent, but without the revolutionary spark which some were probably expecting.

But what makes these works so different?

I remember the first time I discovered Chris Marker's films and absolutely fell in love with the way in which, through his magical montage technique, he manages to create fascinating stories, filled with poetic observations from the immediate routine and with his ever present cats. In *Tokyo-Ga*, Wim Wenders presents him as *filmmaker and cat lover*. But Marker is at the same time a true activist who made politically involved art beginning with his first films. With a

few exceptions, most of his films have a political dimension, even if I was initially trying to ignore it.

It is precisely this type of narration that transforms politics into poetry; and here we are, at the topic of the biennale, defined through the ambiguous and impossible to translate term of *handlung*.

Handlung can be defined as a narration, *storytelling*, but also as an action or social involvement; by choosing a concept this fuzzy, it thus becomes a vivid terrain of discussions, instead of a rigid and definitive illustration of an idea. And it is precisely the ambiguity that can initially seem discouraging that makes for an ingenious solution to create a dialogue with the public. Everyone is invited to understand the term in a personal manner.

One could even list a series of topics and subtopics depending on the chosen interpretation of the term, out of which probably the most significant one is the idea of *storytelling* and rewriting history using narrative techniques.

Stories and storytellers

Magnus Bartas's film from the Institute of Political Research, *Madame and Little Boy*, presents us the American musician Will Oldham telling us a story about the conflict between North Korea and South Korea, about nuclear arming, films about rubber monsters like gojira and personality cults. Bartas chooses the figure of the traditional Japanese storyteller, called *komishibai*, who traveled from one village to another telling legends, moralizing stories and jokes to children, using illustrated cards. Oldham is turned into one such character with mystical features, reminding of the cosmogony function of the storyteller in archaic communities, the one who would create worlds through his narration. The action of hitting the two pieces of wood to summon the children around a *komishibai* ensures a certain reverence for the value of ritual of the story. But this type of story is only the thread tying the distinct elements of the film which unfolds around the drama of Korean actress Choi Eun-Hee, the life of whom contains Romanesque elements which could have transformed the entire film into a *thriller*. On the other hand, we have a meditation on the nuclear war, the political systems and the manner of narrating itself, reminding me a little bit of *Level 5*.

The image proposed by Bartas, that of the storyteller with *picture cards* can be seen as an *overtheme* of the entire biennale as well as a metaphor for the artist's

condition who, in turn, has the role of telling stories by means of images.

The theme of rewriting history in a manner tributary to Marker's essays is very present in the films of the Otolith group. In the three films from ParadisGaraj, the members use the work with archives, documentary materials and fiction to represent history from a *science fiction* perspective. The name Otolith comes from a deformity of the internal ear due to the travel in space which over time caused a series of genetic mutations which in the 22nd century will make life on Earth impossible for people. Once again there is the theme of memory and subjective reorganization of an archive. If in this case the extraterrestrial perspective aims to provide a distance from the events and a new perspective, the result is not much different from the poetry in Marker's films.

The city in between action and fiction

This smooth passage, almost imperceptible, from a documentary to fiction, appears in its most ambiguous form in the film *The Mirroring Cure* by Charlotte Ginsborg. Conceived as a documentary about the employees working at a new construction site, the film speaks about people's relations with architecture and about the unexpected solutions which they find to pull out of the crisis. An entire series of elements leads to the fadeout of the border between document and fiction to such a degree that if at the beginning of the film you may have thought you were watching a documentary, at the end you are convinced that you have just witnessed a fairy tale.

The relation with architecture is another theme covered by the biennale. I liked Marcel Iancu's text, *Utopia Bucureștilor (Bucharest Utopia)*, with visions by Le Corbusier of a Bucharest with tall buildings and garden-like spaces in between which, although presented as an utopia, seemed that under the rule of the true "iron fist" which this city lacks it could have become a reality.

The drawing series *Workarounds* by Field Work/Lise Skou & Nis Romer, put together with the students from the Faculty of Arts in Palestine, represents a series of observations over daily situations in which a solution of temporary compromise in solving a problem signals actually the true socio-political conflict. All these reminded me of many similar situations in Bucharest; the comparison

BUCHAREST BIENNALE 4, imagine de instalație (de la stînga spre dreapta instalații de Maryam Jafri, Mona Vatamanu & Florin Tudor, Martin Beck), 2010.

BUCHAREST BIENNALE 4, instalație de Asier Mendizabal, 2010.

may seem a bit exaggerated considering that Romanian improvisations pertain more to the Balkan inheritance, while the people in Palestine are fighting for survival. Formally, there are resemblances with Bucharest like cars parked on sidewalks, improvised commercial spaces, small local "businesses" or laundry put to dry along the street, except that choosing these solutions does not pertain to moral disorder in our parts, but to satisfying some elementary needs. Their actions are a perpetual act of courage, when the "enemy" administers your water and electricity.

This way, you can make the transition to the other pole of the term *handlung*, the one referring to action and social involvement. Kalle Brolin's video - *Gorgeousaurus, founding myth* - shows us a series of children making blowing instruments from plastic tubes and funnels, together with images of abandoned and subterranean buildings. Barely reading the history behind these images, the political implications behind the children in the DIY brass orchestra - the film presents a workshop held with children from the mining communities in Valea Jiului. The visit to the mining region caused the association with the area in Sweden where the artist spent his childhood, now a barren land. The only relic left is a plastic dinosaur presiding over the ruins of the Swedish mine.

Ode to the capital and the poetry of the stock market

Getting back to the poetic features unraveled, probably the most unexpected approach was the artistic representation of capital. This process is most obvious in the fragments of the film made by director Alexander Kluge *Das Kapital (News from ideological antiquity: Marx - Eisenstein - Das Kapital)*, which starts from Eisenstein's notes in view of putting to screen Marx's *Capital*. In one of the interviews presented in the film about the concept of capital, a speaker observes how difficult this is to understand and speaks of his intention to write a poem about the capital. What prevented him from doing it was precisely the difficulty of this abstract concept, not the difficulty of a task beyond his capacity.

Zachary Formwalt in the film *In Place of Capital* approaches again the theme of representing capital; the attempt of visually transposing the capital is this time made up of the photographic experiments of Henri Fox Talbot, one of the fathers of photography. His images with The Royal Exchange London, through the phantomlike figures of passers-by and carriages barely distinguishable, are closest to the visual capture of economic movements.

Pursuing the coherent selection of the biennale I learned that political art does not preach only to those already adepts, but that it can also address to a more reluctant public, even if such won't adhere to the creed, but it will definitely enjoy an original experience.

Igor MOCANU

Regina José Galindo: Urgent Issues

10 februarie – 16 mai 2010,

curator Ruxandra Balaci,

MNAC/Prometeo Gallery di Ida Pisani, Milan/Lucca

Publicul bucureștean umblător pe la expoziții de artă contemporană a putut să fie șocat¹ până mai ieri de expoziția Reginei José Galindo, *Urgent Issues* [*Urgente*], curatoriată de Ruxandra Balaci și inaugurată la MNAC pe 10 februarie prin performance-ul *Object of Cult/¿Quién puede borrar las huellas?* (Guatemala, 2003). Mărturisesc că, până la inițiativa MNAC în colaborare cu Prometeo Gallery di Ida Pisani, nu auzisem de artista guatemaleză, care, în 2003, își înmuia tălpile goale într-un lighean cu sânge uman, reiterând *ad litteram*, în fața unui cordon de polițiști de la intrarea în Palatul Național, urmele victimelor conflictului armat provocat de dictatorul Efraín Ríos Montt și protestând acum interogativ („Cine va putea să șteargă urmele?”) împotriva realegerii acestuia.

Textul Ruxandrei Balaci este suficient de informativ cât să-l ajute pe Mihai Plămădeală să ne facă – într-un articol din „Observator cultural” – un harnic rezumat jurnalistic al bodyart-ului², pornind de la Ana Mendieta, Sigalit Landau, Tania Bruguera, Teresa Margolles (amintite în statementul expoziției), trecând prin John Cage, Allan Kaprow, Jim Dine, Robert Whitman, apoi Dick Higgins, Bob Watts, Al Hansen, Yoko Ono și până la Alison Knowles, George Macunias ș.a. Pe Ioana Mițu, în schimb, o ajută să scrie „o cronică de expoziție” în *Time Out București*³.

N-am amintit întâmplător de articolul lui Mihai Plămădeală, întrucât el rezumă cumva o anume grabă a criticii de artă de a pune semnul egal între expresia artistică performativ-corporală și discursul de-ndată politic al autorului cutărui performance contemporan.

Lista lui Plămădeală se va spulbera imediat ce ne gândim la performanceul Reginei José Galindo de la Hemisférico (Bogota, 2009), în care un medic rearanjează un schelet uman folosindu-se de un craniu și de câteva oscioare. Scheletul din performanceul Reginei José Galindo nu este scheletul din seria *On Giving Live* (1975) al Anei Mendieta, după cum *City Suspension* (1985) al lui Stelarc nu este *Lo voy a gritar al Viento* (1999), *Vértigo* (2005) sau *Carnada* (2006) ale Reginei Galindo. Căci nu tot ce e Fluxus este politic, după cum nu tot ce este Galindo este expresia ingenuă a unei corporalități care chestionează una sau alta. Ben Vautier a exprimat destul de concludent „doctrina” bodyart-ului anilor ’70, într-un performance de la Nice din 1963 intitulat *Geste: regardez-moi, cela suffit*, întărit și apostilat prin a sa *Declaration* din 1973: „I, Ben, consider that Body Art is interesting only insofar as it brings about a fundamental innovation and does not represent a series of tricks reflecting Marcel Duchamp’s idea that «everything is art». This fundamental innovation appears when Body Art is involved in the transformation of the artist and his subjectivity. IN ORDER TO CHANGE ART ONE MUST CHANGE MAN.”⁴

Iar „the man” s-a schimbat considerabil după încheierea (după unii, precum Eric Hobsbawm, încă nu) unui Război Rece, după Hiroshima și Nagasaki, după 9/11 și, mai cu seamă, după satelizarea televiziunii, iar odată cu el și *body language*-ul s-a transformat în, am putea spune, *body discourse*, societatea amintindu-și că poate fi și civilă, iar arta, că poate deveni din nou comunitară. În 1974, Dušan Makavejev îl coopta pe Otto Mühl pentru scena cu Therapie-Komune din *Sweet Movie*, în 1993, pentru *Gorilla Bathes at Noon*, o va distribui pe Anita Mancic în rolul lui Lenin...

Corporalitatea din performance-urile Reginei José Galindo nu este una autoreflexivă, nu este o temă, ca la Ben Vautier, nu-și înscenează și nu-și performează o fragilitate dureroasă abstractă, ca la Vera Mantero în *A Mysterious Thing, said e.e. cummings* (1996), dar nici nu-și celebrează *dasein*-ul ca-n *Body Song* (2003) al lui Simon Pummell⁵, în sfârșit, ea nu este – în termeni geneticieni – o figură de limbaj, ci o abolire totală al lui *ca și cum*.

Procedeu artistic al scriiturii pe corp, tema tatuajului social, care, la Christian Paraschiv de pildă, apărea ca

o reuniune matematică a coercițiilor sociale⁶, iar în spectacolul lui Ion Dumitrescu, *Ceea ce am convenit noi a fi hazard* (2008), ca expresie a democrației mesajului scris pe trup, la Regina José Galindo abolește distanța arbitrară dintre semnificat și semnificant, ca de exemplu în *Perra* (2005), când artista își scrie cu un cuțit cuvântul „câine” pe piciorul stâng, pentru a denunța și critica măsurile luate de autoritățile locale împotriva femeilor din Guatemala, însemnate pe corp cu un cuțit sau cu un aparat de ras.

În performance-urile artiștilor din gruparea Fluxus, corpul era un element activ, întotdeauna un subiect, urmat imediat de un predicat mai mult sau mai puțin figurat, în cele ale Reginei Galindo corpul este pasiv, un subiect însoțit întotdeauna, cu încăpățănare și abnegație, de un predicat reflexiv, căruia faptele i se întâmplă, formând un portret robot al victimei universale, căci victimele sunt, la ea, în permanență aceleași, doar călăii diferă, atunci când se văd. Expresia directă a acestei pasivități – hortative, am putea spune – apare cu precădere în performance-ul *Reconocimiento de un cuerpo* (2008), în care corpul, aflat sub anestezie totală, stă întins pe un pat, învelit cu o pânză albă, iar publicul trebuie să ridice pânza pentru a o identifica. La fel și în *Limpieza social* (2006), când corpul denudat este supus presiunii unui jet puternic de apă rece, acțiune amintind de metodele de calmare a demonstrațiilor revolțate sau de procedurile de curățare a noilor încarcerati și, am putea adăuga, de cele de salubritate geopolitică a transporturilor turistice la vama de trecere din Uniunea Europeană în statele neeuropene din Est, între care Republica Moldova e doar un exemplu.

Tot așa, în *Confesión* (2007), un voluntar practică *waterboarding*-ul, o metodă de tortură prin care capul victimei este scufundat de mai multe ori într-un butoi plin cu apă, până mărturisește tot sau moare. În expoziția de la MNAC sunt proiectate numai câteva secvențe, reluate prin *looping*. Varianta inițială încheie performance-ul cu istovirea completă a victimei, azvârlită la final pe niște scânduri, într-un colț al pivniței, în timp ce satrapul părăsește încăperea.

Dar care este implicația acestor forme ale pasivității torturate? Noi, ca spectatori, ar trebui să ne oprim la efectele unui snuff prea ușor deductibil uneori, deși catartic, sau ar trebui să-i urmăm îndemnul non-verbal de revoltă și rememorare? În textul care însoțește expoziția de la MNAC, Ruxandra Balaci descrie performance-ul Reginei José Galindo ca fiind un soi de „re-enactement”

prin care artista „se substituie celor slabi și umili, celor torturați sau oprimați, punând în scenă situații-limită. Propriul ei corp delicat, feminin este maltratat, într-un fel de «auto-expunere» și substituie altruistă la o varietate de traume impuse celorlalte ființe umane în regimuri politice opresive.”⁷

Din acest punct de vedere, putem deduce o anume dimensiune documentară a performance-urilor Reginei José Galindo, căci ele nu contribuie doar la revizitarea istoriei performance-ului în interiorul câmpului artei, ci și la scrierea studiilor asupra istoriei recente. În optica statuată de MNAC, un video precum *Tumba* (Santo Domingo, Republica Dominicană, 2009) sau precum *XX* (Guatemala, 2007), în care morții din cimitirul La Verbena zac sub exact 52 de pietre tombale (din care una s-a aflat pe prispa MNAC-ului pe perioada expoziției), aparțin studiului istoriei recente în aceeași măsură în care aparțin și istoriei artei.

Înainte de a fi un prilej pentru a decreta „succesul feminismului”⁸ (căci numai așa ne putem explica de ce în performance-urile Reginei José Galindo celălalt personaj, torționarul, este întotdeauna un bărbat), performance-urile expuse la MNAC construiesc un demers hermeneutic ce folosește limbajul performativ pentru înțelegerea istoriei recente, în maniera în care Firouzeh Khosrovani, documentarista de origine iraniană, descria în scurt-metrajul ei din 2007, *Rough Cut*, povestea manechinelor din vitrinele magazinelor de haine din Teheran, poveste care începe prin anii ’80, după terminarea războiului, când toți proprietarii fuseseră obligați prin lege să înlăture trăsăturile feminine de pe manechinele din vitrină. Cum spuneam și altă dată⁹, mai mult decât o problemă a drepturilor omului, sâni de plastic decupați cu fierăstrăul de pe toracele manechinelor scot la iveală spectrul morbid al unei administrații guvernamentale conservatoare până la absurd, oferind totodată o imagine înfricoșătoare asupra unor probleme de reprezentare pe care le poate suferi corpul într-o societate bântuită de aluzii torționare. Dar și în maniera teatrului documentar pus în scenă de Nicoleta Esinencu în *Mame fără pizdă* (2009), pornind de la abuzurile sexuale la care au fost supuse femeile în secțiile de poliție din Chișinău după evenimentele din 7 aprilie 2009.

Sintetizând, Regina José Galindo performează cultura memoriei, iar aceasta este principala urgență asupra căreia ne avertizează expoziția de la MNAC. ■

¹ Referința este la articolul semnat de Adrian Spirchez, *urgent issues@MNAC*, publicat pe *Gingergroup.ro* pe 15 februarie 2010, în care semnatarul, vădit deusolat – probabil de acel „Expoziția nu este recomandată minorilor” vehiculat în comunicatul de presă –, își începe expozeul prin a aminti de performanceul *Himenoplastia* (2004), neexpus la MNAC, cu următoarea apreciere: „material video care o arată pe Galindo însăși supunându-se acestei operații chirurgicale”.

² Mihai Plămădeală, *Urgente la Muzeul Național de Artă Contemporană: Regina José Galindo* (Video), în *Observator cultural*, Nr. 515, 5 martie 2010.

³ Ioana Mițu, *Cronică de expoziție – Regina José Galindo*, în *Time Out București*, martie 2010.

⁴ Republicat în Lea Vergine, *Body Art and Performance. The Body as Language*, SKIRA, Milano, 2000, p. 41.

⁵ V. și *Body Song Interactive*, <http://www.channel4.com/culture/microsites/B/bodysong/indexpop.html>.

⁶ Christian Paraschiv, *PARASCHIV 1978-2001. Sujets/ thèmes / lieux* (2001), reproduș în Adrian Guță, *Generația '80 în artele vizuale*, Editura Paralela 45, colecția Sinteze, Pitești, p. 150.

⁷ V. Mnac.ro, arhiva din 2010.

⁸ Cf. Valentina Iancu, *Succesul feminismului*, în *Observator cultural*, Nr. 514, februarie 2010.

⁹ În articolul *De la filmul antropologic la antropologii ale corpului*, publicat în *Observator cultural*, Nr. 516, martie 2010.

Show recent Messages

You currently appear offline to Vasile Ernu.

Moni Stanila: salut, vasile

Vasile Ernu: ☺

Moni Stanila: ai timp?

Vasile Ernu: gasim

Moni Stanila: ma gandeam sa facem discutia pentru plic. stii care sunt regulile?

Vasile Ernu: nu

Moni Stanila: iti dau cate un cuvânt, două si tu imi spui ce iti trece prin cap la cuvântul respectiv

Moni Stanila: incepem?

Vasile Ernu: haha

Vasile Ernu: ok

Moni Stanila: chisinau

Vasile Ernu: orasul adolescentei, parcuri verzi, demonstratii pe strada si iubiri patimase

Vasile Ernu: (asa e bine haha)

Moni Stanila: romania

Vasile Ernu: o limba straina pe care o invat zi de zi si care nicidecum nu vrea sa-mi devina materna, dar insist

Moni Stanila: :D

Moni Stanila: bere

Vasile Ernu: un lichid care ne salveaza din cind in cind de caldura si plictiseala

Moni Stanila: scris

Vasile Ernu: o insiruire de idei si povesti cu ajutorul unor semne aproape mistice.

Moni Stanila: urss

Vasile Ernu: o patrie pe care nu mi-am ales-o si care ne-a adus atita suferinta si bucurie ca uneori ma si mir ca am rezistat si am ramas in viata. sa nu dea dumnezeu omului atitea utopii cite poate duce...

Moni Stanila: ☺

Moni Stanila: debut

Vasile Ernu: un moment de inconstienta care te obliga sa fii altceva decit esti. are sanse chiar sa te faca sa fii altceva decit ai fost inainte

Moni Stanila: cluj

Vasile Ernu: un oras mai conservator de felul lui dar in care poti intilni unguri foarte misto.. dar si romani daca stii sa cauti bine

Moni Stanila: iaurt

Vasile Ernu: prefer kefiru, e pe baza de fermentatie

Moni Stanila: plic

Vasile Ernu: un ambalaj pentru scrisori (a nu se confunda cu e-mailul)

Moni Stanila: sport

Vasile Ernu: o forma organizata si rationalizata de miscare care are o finalitate culturala

Moni Stanila: drog

Vasile Ernu: pentru acest cuvânt nu folositi dictionarul sau farmacia. nu ajuta

Moni Stanila: ☺

Moni Stanila: bucuresti

Vasile Ernu: cea mai orientala capitala europeana. de asta il ador

Moni Stanila: basarabean

Vasile Ernu: nu este o natiune, ci o functie sociala foarte importanta, de aceea discursul nationalist nu-i va ajuta

Moni Stanila: poet basarabean

Vasile Ernu: sinonim cu poet roman dar cu o mare experienta si in alte meserii decit aceasta

Moni Stanila: imi dai un nume?

Vasile Ernu: de poet?

Moni Stanila: da

Moni Stanila: roman/basarabean

Vasile Ernu: Eugen Cioclea

Vasile Ernu: care a scris si cu litere chirilice si cu cele latine si a scris la fel de bine

Moni Stanila: patrie

Vasile Ernu: locul in care te nasti, limba in care vorbesti, transformata intr-o conventie politica pentru care trebuie sa decizi anumite lucruri importante. in cazul nostru e singurul loc in care functioneaza tradarea si contrabanda.

Moni Stanila: vlad iovita

Vasile Ernu: scriitor despre care amicul dimitru crudu vorbeste foarte frumos. merg pe mina lui

Moni Stanila: si daca tot ai amintit: dimitru crudu

Vasile Ernu: omul pe care prin 88 l-am petrecut la gara si am inteles,

dupa o scurta vreme, ca el niciodata nu pleaca undeva, ci doar revine de undeva

Moni Stanila: pizdetz

Vasile Ernu is typing...

Vasile Ernu: una din cele mai bune carti scrise in romana dar nu spun cine a scris-o ca-i fac reclama...

Moni Stanila: :P

Moni Stanila: nascut in urss

Vasile Ernu: una din cele mai bune carti scrise despre comunism. e doar o intimplare ca am scris-o eu

Moni Stanila: vasile ernu

Vasile Ernu: haha

Vasile Ernu: mai sa raspund

Moni Stanila: pai tre sa raspunzi

Vasile Ernu: o conventie. numele meu care se afla scris si in pasaportul sovietic si in cel romanesc. se pare ca ambele documente fac referire la acelasi personaj.

Moni Stanila: buuuuun. multam fain

Vasile Ernu: ok

Vasile Ernu

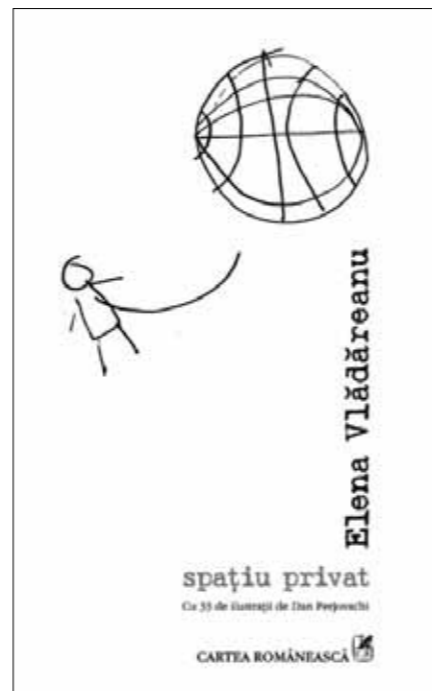
Vasile ERNU

Ultima oară când am fost la Chișinău și am organizat Zilele literaturii române (în mai) am fost întrebat: *Ce ai descoperit la Chișinău de astă dată?* Acestea ar fi ultimele gânduri legate de R.Moldova și spațiul care-mi este foarte drag....

.....

De data asta e ceva mai special, fiindcă nu am venit să mă odihnesc, să stau pe terasă la discuții cu amicii, ci am venit să lucrez. Sincer să fiu, această experiență mă pune în situația de a-mi revizui multe din ideile și percepțiile mele legate de această zonă, de ceea ce se întâmplă aici. Acum ceva vreme eram mai optimist decât acum, însă asta nu mă face să renunț la proiectele mele legate de Moldova sau să disper. Este enorm de mult de lucru.

Zilele acestea, am discutat foarte mult pe aceste teme. De exemplu, cunoscutul critic literar Eugen Negrici, invitatul nostru, era foarte optimist de ceea ce a văzut și întâlnit aici. Mă bucură acest lucru. Aș sintetiza aici câteva gânduri pe care le împărtășeam unor amici. Cred că nu ne-am prea lămurit nici cu vechiul regim, nici cu noul. Nu ne-am împăcat nici cu noi înșine, nici cu trecutul nostru, că de prezent, ce să mai zic! Am început să urm fanatic trecutul pe care l-am slujit fără să ne revoltăm la momentul potrivit, iar acum, nu mai încercăm să-l înțelegem și să ni-l asumăm. E trecutul nostru totuși, nu putem scăpa de el condamnându-l. Nu poți să-ți arunci istoria la gunoi. Externalizăm vina prea ușor: nu-i așa... Întotdeauna sînt de vină rușii și comuniștii, noi, însă, nu sîntem niciodată vinovați. Dărim monumente fără să încercăm să punem niște întrebări simple și să căutăm niște răspunsuri, fără să înțelegem că fiecare dintre noi, dintre părinții și bunicii noștri au fost părtași la trecutul recent într-o formă sau alta. Fie și prin supunere tăcută. Construim monumente noi, care se răfuiesc cu cele vechi, și despre care nu prea știm ce semnifică. Dărim unu monument nu înseamnă dispariția sensului acestuia, căci în urma lui rămîne un loc gol, care este o rană dureroasă și are o semnificație profundă, care ne va bîntui mult timp. Schimbăm numele bulevardelor din 2 în 2 ani, uitînd că faptele și cuvintele au o semnificație și un rost, iar ele se vor răzbuna în timp. Începem să reîncălzim o ciorbă naționalistă de secolul XIX care nu mai este „funcțională”, nu mai „ține de foame” și ducem bătălii simbolice fără rost, iar cînd ieșim epuizați din ele, ne trezim în fața unei realități cumplite care ne poate distruge. Înlocuim icon-ul Iliei cu Icoane noi sau vechi, comunismul științific cu bazele ortodoxiei, cu același patos bolșevic pe care-l urmărim. Tare mă tem că și gălăgia asta cu Pro și Contra seamănă de fapt cu întoarcerea ambalajului de pe o față pe alta, fără a schimba nimic în esență. Și tare mă tem că în spatele ambalajului Pro Europa, de exemplu, se ascunde un conținut care conține tare multe fobii și probleme. ■

Elena Vlădăreanu. *Spațiu privat*. Ed. Cartea Românească, București, 2009.

Natalia Graur: Ce-ai făcut pe parcursul Zilelor Literaturii Române la Chișinău? Cum și s-a părut tot ce s-a întâmplat?

Elena Vlădăreanu: Am muncit de dimineață până seara. De câte ori merg la un astfel de festival, pentru că mai merg prin diverse locuri, tot timpul țin să fiu prezentă la tot ce se întâmplă, chiar dacă e epuizant să mergi în aceeași zi la o conferință, 3 lansări, 2 lecturi și un concert pe deasupra, e interesant pentru că sunt lucruri pe care nu le fac la București, căci nu am timp. Pe cînd în altă parte, cum s-a întâmplat la Chișinău, țin să merg, e un interes real de a fi prezentă de la un capăt la altul al festivalului. Eu zic că a ieșit bine totul, deși n-au fost prea mulți oameni, cei care au venit chiar erau interesați, n-a plecat nimeni în timpul lecturilor, ceea ce spune multe.

Tu cum te-ai implicat în festival?

Eu am fost doar un invitat, am citit într-o seară și am participat la discuțiile dintre lecturi.

Ai vorbit despre volumul tău nou, „Spațiu privat”?

Am vorbit mai degrabă despre locul nostru în generația 2000. Știu că foarte

„Textele mele sunt mai bine înțelese într-o societate foarte consumeristă”

Interviu cu Elena VLĂDĂREANU
realizat de Natalia GRAUR

mulți sunt de părere că a folosi cuvântul „generație” pentru a te referi la un anumit grup de creatori e învechit, datat. Eu îl folosesc pentru că mi-e la îndemână. În momentul în care zic „generația 2000”, deja se știe la cine mă refer. Deci am vorbit despre rolul nostru în generație, m-am ciondănit cu Claudiu Komartin, așa cum facem deseori. Poate părem ciudați, dar astfel de discuții în contradictoriu aruncă spre dezbateră niște idei, nuanțe absolut necesare, și e bine că putem polemiza, putem recunoaște fiecare ce nu ne place la celălalt, pentru a putea nuanța și a-i putea face pe cei care ne ascultă și știu despre ce e vorba să aibă o perspectivă largită asupra evenimentelor literare din prezent.

Ți se pare că evenimentele literare influențează ce se citește?

Clar. Vasile Ernu se tot referea la Zilele literaturii române la Chișinău și la Festivalul internațional de literatură, pe care-l organizează la București, anul ăsta va fi ediția a treia. Ele sunt diferite. La București, chiar dacă nu vin doar scriitori din mainstream, ci și scriitori mai puțin cunoscuți, festivalul merge cumva pe comercial. Sunt cărți pe care editorii sunt interesați să le promoveze. Din punctul meu de vedere, oamenii care vin acolo citesc mai mult traduceri decât literatură autohtonă, ceea ce nu e rău, dar de asta zic că festivalul de la București are o notă groasă comercială. De asta a fost diferit față de ceea ce s-a întâmplat aici, căci se știe, poezia nu vinde decât foarte puțin, tocmai de asta cred că pentru ea, un festival, o lectură publică e foarte importantă, căci poezia nu are pretenția de a vinde, de

a fi tradusă. De asta evenimentele îl ajută pe poet să pună în valoare ceea ce face, să-și relativizeze conceptele, dar totodată îl ajută și pe organizatorul de festival, pentru că întotdeauna într-un festival literar în care există și secțiunea poezie, aceasta din urmă e cea mai spectaculoasă. Bineînțeles, dacă poezii știu să-și citească textele, să arate interes pentru ele.

Cum reacționează cititorii în timpul lecturilor publice?

Depinde. Cea mai interesantă experiență cu volumul ăsta am avut-o la un festival francofon din Slovacia, *Cap à l'est*, la care se vorbește în limba franceză și slovacă, dar sunt și niște lecturi pe care poți să le faci inclusiv în română. Vara trecută am fost la acest festival și am citit 5 texte din „Spațiu privat”, întâi în română, apoi s-au citit și în slovacă și franceză. Am fost șocată că oamenii au râs, au reacționat la textele în română. Nu-mi dau seama de ce. Cred că au fost cele mai sincere și calde reacții pe care le-am avut la o lectură în acest volum. La Chișinău am avut o senzație ușor conservatoare, pentru că textele mele sunt mai bine înțelese într-o societate foarte consumeristă. Cred că aici încă nu s-a ajuns la acel consumerism halucinant pe care-l trăim în România acum, și împotriva cărui n-ai cum să mergi.

Pentru ultimul tău volum ai colaborat cu Dan Perjovschi. Cum v-ați înțeles, el și-a citit textele sau i-ai explicat tu ce vrei?

A fost foarte drăguță colaborarea cu Dan. Când am avut coagulat cam un

sfert de carte, am înțeles că vreau să am cel puțin o lucrare de-a lui. De fapt, asta a fost ideea mea inițială, să am la mijlocul cărții un fel de capitol separat în care să existe un fel de lucrare a lui Dan, și i-am dat cartea s-o citească. I-am cerut desenele cînd se apropia deadline-ul de la editură, și el îmi făcuse 33. M-am uitat pe ele, și cam toate erau ca niște comentarii la textele mele, iar el mi-a permis să le folosesc. Și timp de o noapte am realizat conceptul vizual al cărții. A fost drăguț că el, înainte de a ieși cartea, nu văzuse decât coperta.

Având în vedere că ai scos câteva cărți, simți o evoluție a ta de la un volum la altul?

Ca să-ți răspund la întrebare ar trebui să mă detașez de mine și să mă privesc obiectiv, ceea ce este destul de greu. Încă de la început am avut această tendință ușor exhibiționistă de a șoca. Știu că a devenit comun să vrei să fii provocator, poate că această dorință a mea n-ar fi fost atât de mare într-o țară fără tabuuri, în care literatura ar fi fost mai dezmoștită și mai puțin prinsă în niște clișee, cum din păcate încă mai este la noi. Chiar și la lectura de aseară, la un moment dat, se vorbea despre a fi livresc cu un soi de admirație față de scriitorii tineri, care reușesc în textele lor să facă referiri la înaintași. Pe mine nu m-a interesat niciodată asta. Despre generația 2000 s-a spus încă de la început că este o generație de inculte, de pornografi, de oameni care nu vor decât să-și arate chiloții murdari în public. Și e profund nedrept, pentru că, de fapt, e vorba despre altceva. Noi avem alte așteptări de la literatură, de la artă în general. De exemplu, pentru mine, în momentul de față, nu contează atât de mult o cultură literară, cât o cultură vizuală. Adică pentru mine e important să citesc, dar la fel de important e să merg la o expoziție de artă contemporană, la un spectacol de dans, să văd ce se mai întâmplă în teatru, să văd filme. E important să citești presă, să te uiți la tv, la reclame, la orice. Pentru mine așa funcționează lucrurile. ■

Mihail VAKULOVSKI
3 existeme noi

aici n-ai fost numai tu

înainte de debutul festivalului de film din Sighișoara
ne plimbam prin cetatea medievală
unde orișice magherniță e monument istoric
printre turnurile cu ceasuri sau fără biserici catedrale și
căsuțele verișoare cu cele de pe strada de aur din Praga
care se termină-n fosta închisoare cu ingenioase instrumente de
tortură
„uite ce fain e aici” a zis iubita și m-a tras de mână-ntr-un gang
pe perete scrie: „Aici Am Fost io” și dedesubt: „MOARTEA”
apoi am urcat pe scara de lemn pînă la biserica din deal
„uite ce casă mișto” am zis io
pe zidul dinaintea casei scrie:
„loc de futut” un desen sugestiv și-o săgeată spre veranda casei

cu cîțiva ani în urmă la defunctul festival de poezie
în același loc poetul cu burtă de prozator spunea că
Sighișoara e orașul cu cele mai multe femei pe cap de bărbat
„aici mi-ar plăcea să trăiesc” zicea „să fie cît mai multe femei
posibile pe capul meu” zicea
iar peste cîteva săptămîni l-a futut moartea

vasilievici spune:

nu mai am nevoie de ziua de mîine
ai zis
mîine să cadă-n genunchi la picioarele mele și
să-și ceară iertare cu limbă de moarte
iar trecutul meu să devină chiar acum viitorul meu
ai zis

ziua de mîine are ochelari cu gratii
și te înjură de morții mă-ti
zici

copiii mei...

zici
această lume nu va primi niciodată copiii mei ca ofrandă
copiii mei nu se vor sinucide
tălpile lor nu vor fi gîdilte niciodată
de moarte
sub ele nu se va legăna niciodată

mă uit în ochii albi ai zilei de mîine
și-o fut în gură
pînă la moarte

Planeta Pămînt

Mihail Vakulovski

acasă

fiecare revenire în casa copilăriei smulge din mine
carne vie
cu cleștele stomatologului care-i scotea bunicului dinți sănătoși

golul săpat de tata nu poate fi umplut
așa cum frate-meu a acoperit cu pămînt golul căscat sub monumentul funerar

iar mama e mai grijulie cu noi decît
mama băiatului care fugea cu inima mamei sale în mîini
și cînd a scăpat-o pe jos
inima a zis:
copile, nu te-ai lovit?

casa părintească – inima lui Danko în mîinile lui Sisif

„Poți numi poezie bună pe acea care afirmă propria logică, propria autonomie”

Interviu cu Vadim LUNGUL realizat de Ion BUZU

Ion Buzu: În opinia ta, în ce constă puterea poeziei? Ce este și cum funcționează poezia bună?

Vadim Lungul: În viziunea mea, forța poeziei, ca și a oricărui tip de artă, constă în aceea că implică masele în procesul cultural, în procesul de producere a culturii, în procesul unei înțelegeri a propriei vieți, în același timp, înțelegerea proprie în contextul social. De aceea, poezia și practica ei nu mi se par „activități de elită”. De fapt, poezia este un fenomen de masă, extrem de răspîndit, în special între tineri, judecînd după resursele site-ului *stih.ru*. Altfel spus, poezia, ca fenomen în masă, nu poate să nu se izbească de interesele politicii, în special în procesul răspîndirii ei. Întrucît orice putere statală este în natura ei totalitară, adică încearcă să acopere toate aspectele vieții cotidiene – asta e

valabil nu numai în cazul puterii personale a unui conducător sau în cazul puterii „depersonalizate” a capitalului, dar și în cazul puterii poporului (ultima, în viziunea mea, apare cît de cît echitabilă) –, atunci poezia apără „bastionul exprimării libere”, dreptul de a spune ceva personal sau chiar ceva care încalcă conjunctura politică. Poezia are propriul ritm al creșterii și lasă după sine dreptul de a te menține în propria logică a dezvoltării, impune această posibilitate, deși conjunctura politică încearcă să-și afirme propria logică și propriul ritm... poți numi *poezie bună* pe cea care afirmă propria logică, propria autonomie. Asta se întvede în mod clar în poezia contemporană, căci în jurul ei se ivesc dispute, ceea ce probează viabilitatea acesteia.

I.B.: Cine sunt personajele textelor tale?

V.L.: Nu pot spune că personajele textelor mele sunt eu, adică apar ca fiind eu, mai degrabă îmi amintesc de cîteva etape ale dezvoltării personale, de unele faze ale acestei dezvoltări. Unele dintre aceste personaje procedează așa cum nu aș fi procedat eu sau vorbesc ceea ce nu aș fi vorbit eu. În opinia mea, asta se întimplă din cauza că nu vreau să impun cititorului propriile idei și propriile scopuri. Sarcina mea e să trezesc interes cititorului în așa fel încît el singur să se pună în poziția descrisă și să-și urmărească reacțiile personale. Nu de mult, în *Publicația Liberă Marxistă* din Moscova, a apărut cărțuia mea „CĂTRE MUNCITORII ANGAJAȚI”, o selecție de texte poetice. În ea am pus cîteva

texte vechi, dar și cele mai noi. Tipare pentru personaje. Eu prefer să iau oamenii cei mai obișnuiți, aflați în situațiile cele mai cunoscute. Muncitori de oficiu, profesori, lucrători, cumpărători și vânzători din supermarket, alegători, polițiști, persoane plecate la odihnă, asistenta de la grădiniță.

I.B.: Cum funcționează relația dintre forma și conținutul unei lucrări de artă?

V.L.: Formă și conținut. Este o separare condițională. Pentru mine, orice lucrare este în întregime conținut. Singurul lucru pe care-l poți interpreta ca „formă”, în viziunea mea, este momentul recunoașterii, care apare în conștiința cititorului. Pe de altă parte, în poezie putem găsi neîndoielnic câteva structuri care se recunosc ca (sau se numesc) „forme poetice”. Pentru lucrarea în întregime, acesta este un element necesar pentru relevarea conținutului. În opinia mea, cele mai eficiente ar fi formele actuale de prezentare a materialului, cele din lumea contemporană: filmul, reportajul, video, clipul video, sloganul etc. Cele care permit introducerea cititorului direct în cursul lucrurilor, fără cuvinte personale și fără pierderea ritmului.

I.B.: Care este legătura dintre poetic și politic? Cum are loc influența uneia asupra celeilalte? Crezi într-o poezie în afara structurii puterii?

V.L.: Am răspuns deja. Vezi prima întrebare. Aduă că poezia ar trebui să se lupte cu politicul pentru influența asupra oamenilor, nu trebuie să predea fără luptă spațiul public politicii, industriei, afacerilor sau unei oarecare publicități. Trebuie intervenit în capturarea și crearea propriei exprimări.

I.B.: Ce autori au avut cea mai puternică influență asupra modului în care scrii și gîndești?

V.L.: În momentul de față, sunt concentrat pe două grupuri funcționabile, „Что Делать?” (<http://chtodelat.org>) și „Народное Сопротивление” (www.rezistent.info). Plănuiesc să scriu cartea poetică „Ce este comunismul?” (titlu în lucru), pentru care vreau să cunosc programele mișcărilor și partidelor de stînga contemporane. Dacă să vorbesc despre poeți: m-au influențat (adică au fost asemenea faze de adorație) Chiril Medvedev, Alexandru Schidan, parțial Andrei Rodionov, Irina Dudina, Natalia Romanova, Alexandru Brener și mulți alți poeți.

I.B.: Seria Kraft. Care e semnificația titlului cărții tale apărută aici și a modelului hîrtiei pe care e tipărită?

V.L.: Seria *Kraft* (<http://tr-lit.livejournal.com/10525.html>). Cartea mea „CĂTRE MUNCITORII ANGAJAȚI” a apărut în seria *Kraft*, fondatorii ei fiind almanahul poetic *Translit* (S.-Petersburg) și *Publicația Liberă Marxistă* (Moscova). Cum e menționat în postfața seriei: „hîrtia pe care este tipărită această broșură în producția tiparelor se numește *kraft*. De ea se folosesc muncitorii de la poștă și mulți alții din ramurile tehnice”. Cartea respectivă e făcută în stilul DIY (Do It Yourself). Colegii mei de partid au spus că pe

hîrtia dată se tipăresc foarte bine fluturașe. Sensul: aceeași capturare a spațiului public cu propriile mijloace, fără includerea în jocul acesta al caselor de editură mari, fără cenzură politică (doar autocenzură), dar cu încercarea de a crea propriile organe de informare a populației.

I.B.: Ce viziune ai asupra situaționiștilor și a modului în care ei văd arta?

V.L.: Situaționiștii și-au făcut arta pe teren, adică au implicat politica în sfera publică. Doar că mișcarea lor nu a fost una de masă. SI (Situaționist Internațional), în cele mai bune timpuri ale sale, a inclus nu mai mult de 40 de membri. De fapt, asta a fost un fel de sindicat specific al muncitorilor de artă. Necesitatea acestei forme de autoorganizare acum este destul de actuală. De exemplu, în Moscova, în mai, a fost organizat congresul muncitorilor de artă (<http://may-congress.ru>).

I.B.: Ce folosești ca material pentru scrierile tale?

V.L.: În momentul de față, lucrez cu materialul social-politic. Mă ocup cu montarea filmulețelor video pe astfel de tematici. Recent, am făcut o serie de astfel de clipuri “The News from Moldova” (<http://chtodelat.wordpress.com/2010/06/22/the-news-from-moldova>). Mai lucrez la clipul poetic „ТОЇ SE DUC LA ALEGERI” (titlu în lucru), pe versurile dedicate zilelor de alegeri preventive din 29 iulie 2009. Am ales formatul filmulețului în așa fel încît să permită textului poetic să se răspîndească mai larg. Și apoi, lucrul asupra filmului îmi dă voie să combin activitatea mea ca activist politic cu aceea de poet contemporan angajat politic. Aici, plusul constă în aceea că pot construi contextul de sine stătător în care să arăt textul meu poetic. În exemplul dat iese foarte ușor în evidență actualitatea textului poetic: am în vedere că atunci cînd combin poezia și un material similar (politicul, problemă socială) poți vedea clar necesitatea unei articulare atente a tuturor laturilor vieții social-politice. Poezia, în opinia mea, este articulația atentă a senzațiilor corpului social.

I.B.: Menționezi în câteva din poeme despre radioul poetic. Poți povesti despre această experiență?

V.L.: Da. Am trăit această experiență. Radioul poetic reprezintă inițiativa unor tineri din S.-Petersburg. Când eu le-a trimis textul meu *Știri directe*, ei mi-au răspuns că „la noi nu este o linie politică, cu politica să vă adresați în altă parte”. Se pare că o asemenea autocenzură au ei, deși nu pricepe de ce să îngustezi domeniul de influență a limbajului poetic și să-ți îngrădești înăuntru un mic ghetou în interiorul altui ghetou, deja împrejmuț de puterea spațiului public.

I.B.: Unul din textele mele favorite este Inteligentul – creier sau rahat? Ce a servit drept stimulent pentru acest text?

V.L.: Ce a servit drept stimulent pentru acest text? Greu de amintit... Mai degrabă aș spune că a fost spontan. Totuși, prefer să scriu dintr-o răsufare și apoi să corectez meticolos

mult timp. Voi vedea, poate fac și o versiune video la cîteva texte asemănătoare, în același timp planific să fac un clip pe textul *PUTIN POETUL PRINCIPAL* (despre problema Turnului GAZPROM-CENTRU de 403 metri din S.-Petersburg).

I.B.: Care e atitudinea ta față de poezia care se scrie acum?

V.L.: Consider că poezia în sine este un fel de „măiestrie liniștită de bucătărie”, desigur, își poate continua existența în sistemul politic dat, totuși, o influență deosebită nu poate atinge încă pentru mult timp. Dar este și altă cale. Calea rezistenței și a luptei. Aceasta nu privește poezia în mod direct, doar pe cei care scriu. Pentru aceasta e necesar a răspunde la întrebarea „Pentru cine lucați, reprezentanți ai culturii?” (A. Brener în *Portocale pentru Palestina*) http://z-mp3.ru/pages_53508.html (muz. Ch. Medvedev). Atunci cînd veți răspunde cu adevărat la această întrebare, pentru voi totul va fi mai clar. Susțin acele grupuri poetice care încearcă să aducă poezia la un nou nivel, literalmente în

Inteligentul – creier sau căcat

Intelectualul, inteligentul este muncitorul care poate să lucreze practic în orice ramură a producției.

Totuși, este un anume tip de muncitor, ce poate refuza să lucreze, dacă consideră că la momentul prezent este mai important să facă altceva.

Valoarea intelectualului

constă în faptul că, în

momentul necesar, se poate transforma din lucrător în luptător.

Acum a venit acest moment.

Intelectualul trebuie să se transforme în luptător, dacă nu vrea să se transforme căcat.

Acum e timpul potrivit.

Mîine din căcat va fi cu mult mai greu de ieșit.

Astăzi stați pînă la genunchi, mîine, pînă la burtă,

Poimîine, pînă la gît.

Și în ziua următoare, veți înota deja.

Și nimeni nu vă va mai deosebi de acel căcat în care vă bălăbăciți

Și nimeni nu vă va mai auzi!

E timpul să nu mai constatăm:

iată căcatul, iată, el ajunge pînă la genunchi,

stradă. De exemplu, există în S.-Petersburg o așa inițiativă, a Universității din Stradă (<http://community.livejournal.com/newstreetuniver>).

I.B.: Te rog să interpretezi afirmația lui Raoul Vaneigem: „În această lume fracturată, a cărei numitor comun de-a lungul istoriei a fost puterea socială ierarhică, doar o singură libertate a fost tolerată vreodată: libertatea de a prefera un stăpîn altuia”.

V.L.: O frază bună. Ea se poate primi și în situația curentă. Ar putea suna ca: „Dacă dintr-un motiv sau altul nu vă place să munciți la patronul acesta, atunci nimeni nu vă ține aici. Demisionați și puteți pleca să vă angajați la alt patron. Însă nu este sigur că el va fi mai bun decît primul și nici că va fi de acord să vă primească la lucru”. În zilele noastre, poetul, ca și ceilalți, trebuie să-și găsească de lucru. Iată cum acest lucru are impact asupra poeziei sale: acesta și este, în principiu, conținutul ei. ■

dar eu încă pot depune un efort

și pot crea bunuri culturale sau de chiar de alt tip,

„treaba mea este doar de un fel, eu v-am avertizat”.

Nu.Tu ne-ai avertizat.

Căci noi, posibil, de atîția ani,

am rămas în urmă.

Nu suntem atît de sensibili la miros,

avem o imunitate stoică

la toate gunoierile,

noi poate nici nu am observat nimic.

Atît de bine se aseamănă cu toate

sau poate ni s-a părut,

poate chiar acum are loc procesul de curățare,

de aceea din ce în ce mai mult căcat plutește la suprafață.

Totuși, oricine

înțelege — căcatul nu scade,

dacă nimeni nu se ocupă de asta.

Din contra, se străduie să

umple pentru sine din ce în ce mai mult spațiu, căci

atunci cînd toți sunt băgați în căcat

e cu mult mai ușor de condus

decît dacă în căcat ar sta doar unul.

Așadar cuvintele nu ajută.
Sunt necesare acțiunile orientate
către curățarea teritoriilor de căcat,
acțiuni care au posibilitatea de a scădea căcatul.
Aerul – merge războiul pentru aer.
Căcatul – sunt construcțiile rigide.
Căcatul – e munca ce aduce mereu lucrătorului doar
sărăcie treptată.
Căcatul – e atunci când polițistul stă cu piciorul pe
ceafa ta immobilizându-te complet.

Căcatul crește din motivul că
este cineva care vrea să trăiască bine pe contul
celorlalți,
în așa fel încât ei să nu-și dea seama de aceasta.
Ierarhia politică – o bucată mare de căcat ierarhic.
Când toți vor să urce mai sus,
dar conform schemei date, orice pas spre vîrf
are loc prin strivirea capului cuiva
în lichidul cenușiu lipicios.
Căci acolo, în vîrf,
acolo căcatul nici nu se observă
poți să te relaxezi
calm și eliberat de griji,
să dormi bine, să ai o priveliște minunată în grădina
din curte,
confortul mereu vine fără întîrziere.
Deoarece violența e un rahat
care mereu miroase a bani.
Dar totuși, să ne întoarcem jos și să vedem
unde dispăre acel căcat pe care
mereu ni-l arată la
televizor, doar acesta nu e căcat virtual,
este în totalitate căcat real.
Doar căcatul nu e atât de greu de observat,
apare viziunea
că undeva sus cineva a decis
că, întrucît așa merge treaba,
e necesar să fie arătat mai des,
de aici iese, că nu interzicem
să fie criticat căcatul, iată-l –
căcatul este căcat.
Dar, în loc să înceapă să-l strîngă,

îl arată din ce în ce mai des.
Peste tot se creează impresia că
nimeni nu se încumetă să-l strîngă,
însă singura metodă pe care puterea o propune este
translația neîntreruptă a căcatului prin toate canalele.
De parcă datorită acestui lucru s-ar reduce din
cantitate.
Dar noi suntem interesați anume
de acest lucru.

Vadim LUNGUL

„Nu pot să spun că am avut idoli”

*Interviu cu Nicoleta ESINENCU
realizat de Sandu MACRINICI*

*Cum ți-ai petrecut copilăria, ai avut
supereroi?*

Copilăria... de mult nu m-a aruncat
nimeni în întrebări despre copilărie, chiar
nu știu de ce să mă leg acum. Oricum,
amintirile din copilărie sunt cele mai
frumoase și asta n-are tangență cu locul
în care trăiești, cred că este la fel chiar
dacă te naști în Moldova, Germania sau
în altă țară. Bineînțeles, există și copilării
mai grele și mai puțin grele pentru
multă lume, eu am avut totuși parte de o
copilărie în Chisinau și nu știu ce înseamnă
să muncești de tânăr cu sapa-n mână.

Supereroi, bineînțeles. Am citit de la
Leonia Gorikov, Kosmodemianskaia
și terminând cu Grigore Vieru și nu
mai știu. Nu pot să spun că am avut
idoli, niciodată nu am avut o chestie pe
care s-o idolatrizez, am crezut destul
de mult și în Leonia Gorikov și în Zoia
Kosmodemianskaia, erau destul de
credibili; cel puțin istoriile pe care ni le
băgau în cap pe la 6 ani sunau credibil.

Nu prea am avut faze din astea de
supereroi, am citit sau am văzut niște
chestii în care am crezut mai mult sau
mai puțin, da' nu cred că am avut un
moment în care mi-am lipit afiș cu
Michael Jackson în cameră.

Ai avut sau ai vreun vis?

Dacă aș fi avut, la trecut, parcă mi-ar
părea rău să mai stau acum aici. Îmi
pare că oamenii au vise, că visează la
ceva și că, odată împlinit, nu mai are
mare rost să faci ceva sau să trăiești;
dacă ți-ai împlinit visul unde mai
mergi? Bineînțeles că am, poate mai
multe. Nu înțeleg oamenii care visează
lucruri mărunte, nu înțeleg oamenii
care visează lucruri concrete, cum ar
fi: visez să am un apartament sau visez
să am o mașină. Și nu înțeleg oamenii
care nu pot să obțină acest vis, dacă ei
visează să aibă o mașină e foarte ușor
să aibă una, e mai greu să ai altceva, un
vis mai abstract decât o mașină.

A intrat poliția în conflict cu tine?

În general, oricum ai conexiuni cu
poliția, eu am avut și momente directe
și momente indirecte, începând de la
mersul la sector din cauza scandalurilor
din baruri, înscenate de security de la bar,
și terminând cu procese în care am fost
implicată. Am avut treabă cu poliția – de
ordin mai personal – despre care cred că
nu-i cazul să vorbesc, cel puțin acum.

*Ce sunt bursele Solitude, cum le-ai
obținut și cum te-au ajutat?*

Solitude a fost prima bursă pe care am
luat-o, reprezintă o rezidență pentru
artiști undeva lângă Stuttgart, aproape
de un castel – de fapt așa se și numește,
Schloss Solitude, castelul Solitude. Sunt
invitați peste 50 de artiști în același
timp, stau acolo pentru o jumătate de
an, un an, în funcție de ceea ce fac; vin
artiști din diferite domenii: arte vizuale,
film, media, filosofie etc. În această
perioadă, lumea este cazată, plătită,
lăsată să facă ce vrea. Se mizează mult
pe comunicarea între artiști, pe rețeaua
făcută de ei, pe contactele acestei rețele
Solitude și pe inițiativa artiștilor,
proprie sau în comun, de a organiza
evenimente acolo, de a face lecturi, de
a expune etc. Asta ar fi. Celelalte burse
pe care le-am avut sunt toate organizate
diferit. Majoritatea, mai ales dacă este
vorba de scriitori, sunt în afara orașului,
pentru că oamenii cred că un scriitor
are nevoie de un peisaj frumos pentru a
scrie, ceea ce mi se pare total greșit, dar
oricum, sunt condiții foarte bune pentru
oamenii care vor să se concentreze
asupra unui lucru anume și au nevoie să
se retragă pentru a scrie.

În același timp, poți să călătorești.
Pentru mine a fost important, *Solitude*
a fost prima ieșire de lungă durată și,
astfel, a avut cel mai mare impact pentru
mine, de a avea Moldova de departe și în
același timp de a fi departe de Moldova.

În multe momente devine important să
mă distanțez, să văd lucrurile din altă
perspectivă și să revin să văd lucrurile
din interior, și asta cred că este cel mai
important factor, pentru că sunt niște
rezidențe de mai lungă durată – 3, 5, 6
luni, un an – și atunci perioada pentru
care plec este destul de lungă, pot să
evadez puțin din interiorul problemei ca
să văd din exterior.

foto: Iulia Modiga

Ce citești, ce mănânci, ce bei?

Eu nu sunt un cititor cu program.

Apropo de cititor cu program, am văzut un caz destul de șocant pentru mine: prima dată când am fost la *Solitude*, vorbeam cu o prietenă de acolo, nemțoaică, ce faci mâine – mâine era duminică și pentru ea era zi de weekend, era angajată acolo – pentru noi nu prea era weekend acolo, că noi oricum așa eram, lucram sâmbăta și duminica și nu lucram luni, marți. Am întrebat-o ce faci mâine și ea îmi spune că uite, de la 10 la 11, am de dat niște telefoane la niște prieteni și de la 11 la 12 vreau să citesc; am zis: cum? de la 11 la 12, vrei să citești? păi uite așa am programat, am o carte și, de la 11 la 12, vreau să citesc. I-am zis nu e posibil, dacă are să fie cartea bună, ai să citești până la unu; nu, că de la 12 la 1 am altceva de făcut, așa că o să citesc până la 12.

Uite, eu chiar nu sunt un cititor programat, trebuie să recunosc că sunt perioade în care nu pot citi și am o problemă cu cititul, sau sunt perioade în care citesc foarte mult și nu pot lăsa cartea din mână. Nu citesc din cauza că e trendy și uite toată lumea a citit cartea asta, sunt influențată de obicei de perioade de lecturi și poate, cumva obsesiv, de un anumit gen de literatură, în anumite perioade.

Cu mâncatul și băutul.

Cu mâncatul, nu știi ce să zic, de fapt, mie-mi place să gătesc, asta-i paradoxul, eu nu pot mânca singură, asta-i marea problemă, eu nu o să gătesc niciodată sau foarte rar pentru mine, fiindcă îmi pare așa o plictiseală să gătesc și să mănânc singură, dar îmi place foarte mult să gătesc pentru cineva și să mănânc cu cineva. Poate asta-i un obicei din rezidențe, unde toată lumea gătește, azi eu pentru voi, mâine voi pentru mine și așa ai o familie mare, în care ai plăcerea de a găti și de a mânca.

Eu nu cred că mâncarea moldovenească e așa de bună cum zic unii, eu știu

foto: Iulia Modiga

că, din copilărie și până acum, este un singur lucru care nu-mi place să mănânc: hrișca. Asta chiar nu-mi place, pot s-o mănânc, da' nu-mi place.

Cu băutul e ca și cu cărțile, e periodic, poate să fie o perioadă în care îmi place să beau bere și poate să fie o perioadă în care nu-mi place să beau bere, la fel cum poate să fie o perioadă în care po să beau vodcă și o altă perioadă în care nu-mi place să beau vodcă. Este un lucru care nu-mi prea place să beau: vinul. Eu beau foarte rar vin și cred că se asociază cu amintirile din adolescență, când vinul circula pe la poartă în borcane de 3 kile sau de 10 kile, în căldări sau butoi, și cred că asta-i problema mea, văd vinul tot timpul în borcane. Vinul franțuzesc, într-o sticlă, nu-mi spune nimic.

Ce personalități de la noi crezi că trebuie recomandate pentru a fi citite, ascultate, privite..?

Eu aș menționa în primul rând pe Pavel Brăila, un artist vizual foarte puțin cunoscut aici, motiv pentru care aș zice că merită văzut; din păcate, nu există posibilitatea de a vedea ce face Pavel Brăila, pentru că el a expus foarte puțin, ca să nu spun deloc, în Chișinău și foarte mult în afară. Dar eu nu cred că asta e un motiv, omul este viu, este aici în Chișinău și cred că lumea interesată ar putea să-l contacteze, este foarte deschis și cred că ar putea încerca să obțină niște informații din materialele pe care le are, din filmele pe care le-a făcut, din filmele pe care vrea să le arate sau din proiectele pe care le-a prezentat undeva și despre care ar putea să povestească aici. Eu m-aș limita la Pavel Brăila, nu aș vrea să merg în stânga și-n dreapta. El este un artist atât de puțin cunoscut aici și atât de bine cunoscut și cotelat în Europa...

Am observat că te plictisești repede la interviuri, așa că, a 7-a întrebare: Să-ți mai pun întrebări?

© Oricum aș zice nu, știi, pune-mi, pune-mi, de asta m-ai chemat, nu? Și după asta mai urmează, așa, o întrebare a 17-a, nu?

O pun și acolo ©, bine. Ce te-a făcut să râzi cel mai mult?

Episodul de maximă distracție a durat vreo lună de zile, în momentul interpelării în Parlamentul României a unui deputat din România Mare, dacă nu greșesc, care spunea: Cum este posibil ca un text care se numeste *fuck you europa* să meargă la Bienala de la Veneția la pavilionul românesc? Domnule Tăriceanu, vă rog să ne explicați! Bineînțeles că a fost un scandal în media românească, exagerat la maxim, de la știri până la comentarii, interviuri și articole.

Ăsta a fost un moment de distracție majoră care nu are la bază nimic. Deputatul e un tip care a văzut un titlu, care nu are idee de text sau de Bienala de la Veneția, de literatura contemporană, de literatură în sine, face o interpelare domnului Tăriceanu, să explice: tocmai în anul – sau un an înainte? – aderării României la Uniunea Europeană, mergem la Veneția cu *fuck you europa*?

Bineînțeles, domnul Tăriceanu a fost obligat să răspundă, așa prevede cadrul legal, iar răspunsul a fost tot atât de penibil ca și întrebarea. Zicea că, de fapt artiștii sunt liberi să-și expună punctul de vedere, dar el oricum va controla pe viitor ce merge la Bienala de la Veneția.

Care e cel mai frumos loc pe care l-ai vizitat?

Eu mă simt cel mai bine în Berlin, dacă e să-l privim și ca oraș, și ca spațiu, și ca oameni, și ca prieteni, și ca tot ce există acolo, comunicare interetică și oraș cultural etc. Locul în care eu mă simt cel mai bine este Berlinul. Cel mai frumos spațiu, deși noțiunea de frumos e foarte relativă. Pentru mine, frumosul e mai mult în oameni, și pentru mine asta contează, oamenii, care fac spațiul, căci nu spațiul face oamenii.

Vrei să spui și tu ceva publicului revistei?

Vă dorim multă sănătate, lecturi plăcute, la mai mult și la mai mare...

Întrebarea 17: Să-ți mai pun întrebări?

...

foto: Iulia Modiga

foto: Iulia Modiga

„Versurile sunt la fel de importante ca muzica”

interviu cu Asis Nasser (HAGGARD),

- Haggard a debutat ca o formație de death metal, dar s-a făcut cunoscută în lume ca una din cele mai populare trupe de symphonic metal. Cum își găsește o formație stilul?

- Ei bine, Haggard există din 1989 și a fost nevoie de ceva timp ca să-și descopere propriul stil. La început cântam death metal tehnic, dar între timp începusem să ascult muzică clasică, eram convins că viitorul trupei Haggard stă în altă combinație de muzică. Așa că am mai adus trei muzicieni, mai întâi vioară, pe urmă o soprană și un violoncel. De atunci, o dată cu trecerea timpului, am tot adăugat muzicieni în trupă.

- Haggard are în componența sa foarte mulți muzicieni. Acum, pe criza asta, numărul foarte mare al trupeiilor nu e o problemă? Nu vă gândiți la o formulă de criză, mai restrânsă, așa cum s-a întâmplat cu alte formații mari?

- Da, are în componență mulți muzicieni, dar Haggard înseamnă mulți muzicieni. Nu m-am gândit niciodată să micșorez numărul de muzicieni doar ca să dăm mai puțin pe biletele de avion sau să închiriem un Nightliner mai mic, pentru că nu ar mai fi Haggard. Muzica este cel mai important lucru, iar muzica noastră poate fi făcută doar cu atât de mulți muzicieni.

- Cum ați ales denumirea formației? Ce alte variante de nume ați avut?

- Sincer, am deschis pur și simplu un dicționar, am închis ochii și am pus degetul pe o oarecare pagină din dicționar. Și am picat exact la „Haggard” ☺. Despre celelalte nume nu pot spune nimic, nu aveam alte opinii. Vroiam să numim formația din coincidență.

- Aveți destul de multe albume, când hotărâți că e nevoie de un nou album? Cum faceți piesele, când știți că o piesă e gata și poate intra pe un viitor album?

- Vom înregistra noul album la începutul anului viitor, în momentul de față compun piesele. După ce le compun, le vom cânta în camera de exersare, foarte brut. Dacă direcția principală mă satisface, îl contactez pe producătorul meu, Dieter Roth, și începem înregistrările.

- Cine scrie versurile Haggard? Cât de importante sînt pentru voi textele, mesajul? Sunt la fel de importante ca muzica?

- Eu scriu versurile pentru melodii. Versurile sunt la fel de importante ca și muzica.

- Unde vă place să cântați mai mult? În ce oraș v-a plăcut cel mai mult să cântați? Aveți concerte de care vă amintiți mai des?

- Ne place să susținem concerte oriunde. Am cântat în Columbia anul trecut în fața a 100.000 de persoane și a fost uimitor. Dar a fost la fel de uimitor să cântăm în fața a 500 de persoane. Cred că are de a face cu faptul că fanii Haggard sunt cei mai buni din lume :D.

- Vă mai amintiți de primele concerte Haggard? Se deosebesc mult de concertele de acum?

- A, primul concert Haggard a fost într-un club de tineri în 1991, FOARTE underground. Clubul a fost făcut pentru 80 de persoane, dar erau vreo 130 în el, așa că a trebuit să protejăm „scena” cu o frânghie. Concertul a fost foarte distractiv, aveam doar 4 melodii în acel moment, publicul a vrut mai mult și le-am cântat de două ori.

- Cum vă explicați popularitatea imensă pe care o aveți în România?

- De când am lansat „And Thou Shalt Trust The Seer” în 1997, am avut un contact intens cu fanii din România.

Numărul fanilor creștea de la CD la CD. De asemenea, cred că oamenilor din România le place amestecul de teme mistice, muzica clasic-medievală și metal. Istoria României în sine este uimitoare și are, de asemenea, o mulțime de mistere. Poate de aceea.

- Ce muzicieni sau formații v-au influențat?

- Chuck Schuldiner (R.I.P.) de la DEATH.

- Ce muzică ascultați între concerte, în autobuz sau mașini? Ce aveți acum în MP3 sau iPod?

- Muzică clasică, aceasta mă relaxează, oricând și oriunde.

- Ce formații vă plac? Din România v-a atras cineva atenția?

- Unul din preferații mei este italianul Angelo Branduradi. Desigur, și marii compozitori, nume ca Mendelsson-Bartholdy, Corelli, Verdi, Bach. Compozitorul meu român favorit este Nicolae Bretan.

- Ce hobby-uri aveți? Ce vă place să faceți în timpul liber?

- Îmi place să învăț limbi străine, să citesc și, desigur, să ascult muzică.

- Mulțumesc pentru acest interviu și salutări tuturor fanilor români Haggard!!!

A consemnat Mihail VAKULOVSKI

(traducere din engleză de Andra ATODIRESEI)

Mihail VAKULOVSKI

The Cranberries show

Ieri, pe 20 iunie, formația *The Cranberries*, reunită după o pauză de șapte ani, a avut un spectacol la *Zone Arena* din București. Concertul a făcut parte din turneul „The Cranberries European Tour 2010”, după care formația irlandeză va lansa și un nou album. Cei patru *The Cranberries* au cântat piesele care au atins vîrfurile tuturor topurilor anilor '90, super-cîntece pe care publicul le știa cap-coadă, vocalista Dolores O'Riordan a fost în cea mai bună formă și cred că a cucerit și publicul foarte tînăr, nu „doar” i-a încîntat din nou pe cei care îi erau deja fani înfocați. Unele formații mari sună mai bine pe CD-urile înregistrate în studio, iar pe altele trebuie să le vezi. *The Cranberries* este o astfel de formație, care n-o să te dezamăgească în nici un caz într-un concert live și asta datorită lui Dolores O'Riordan. Cîntăreața are o voce unică, asta știam și de pe albume, firește, dar cînd o vezi și o ascuți de la cîțiva metri parcă nu-ți vine să crezi ce poate face femeia asta cu vocea ei, încîntătoare mai ales cînd își cîntă acele interjecții șamanice. Apoi, Dolores are o prezență scenică electrizantă, dansurile ei sportive și mișcările care par desprinse dintr-un joc de calculator plus gestică feței cucerind publicul ireversibil. Firește că punctul cel mai fierbinte al spectacolului a fost pe piesa „Zombie”, cîntată de (aproape) toți cei din public, dar și alte piese au avut succes maximum: *Animal Instinct*, *Free To Decide*, *Ode to my family*, *Salvation*, *Linger* etc. A fost un concert fain, intens, frumos, plăcut, de care cred că o să ne mai amintim din cînd în cînd cu plăcere.

Concert *The Cranberries* Zone Arena, București, 20 iunie

Cinema Tiuk!

Mihail VAKULOVSKI

WEBSITE STORY

Dan Chișu a debutat ca regizor cu „WebSiteStory”, un film despre tinerii de aici și acum, dar care e destinat mai ales părinților. Deși regizorul insistă că filmul său e comercial și că își asumă asta, „WebSiteStory” e comercial doar în sens că povestea pare neverosimilă (chiar dacă e un film inspirat din realitatea internautică), în rest – e un film cu mesaj, cu morală, numa' bun de vizionat la adunarea părinților. Filmul are un subiect delicat, personajele principale fiind două adolescente, Laura și Mira, care-și petrec cea mai mare parte a timpului liber pe net, viața lor fiind un fel de poveste, o ficțiune. De aceea, atunci cînd se întîlnesc și petrec o noapte împreună se cred imediat cele mai bune prietene, neștiind, de fapt, mai nimic una de cealaltă. Au băut, au fumat un joint, s-au lăsat vrăjite de-un interlop libidinos interpretat foarte profi de Oreste, s-au certat și s-au despărțit. Iar dimineața, cînd s-a trezit, Laura află de la televizor că prietena ei a murit. Șocată și însetată de răzbunare, începe o urmărire a Mirei de pînă acum, găsindu-i multe postări de-ale ei pe YouTube, apoi îl urmărește pe personajul lui Oreste și nu se lasă pînă povestea asta se întoarce iar pe net, ca o spovedanie. Filmul este bine făcut, deși realizarea lui s-a produs în doar 12 zile, practic fără scenariu, Chișu lăsîndu-le actorilor libertate maximă și iată că a avut doar de cîștigat din asta. Filmul are site: www.websitestory.ro/ și blog: <http://blog.websitestory.ro/>, unde puteți citi detalii despre filmare, despre actori (Crina Semciuc, Diana Gurscă, Alexandru Oreste Scarlat Teodorescu, Șerban Ionescu, Florin Piersic Jr., Dragoș Bucur), despre film, interviuri ș.a. Vizionare utilă!

„WebSiteStory” (2010, România)

Regia & scenariul: Dan Chișu

Cu: Crina Semciuc, Diana Gurscă, Alexandru Oreste Scarlat Teodorescu, Șerban Ionescu, Florin Piersic Jr., Dragoș Bucur

AMERIKA

- LEVEL FOUR -

Ce este acela un patriot? Definiție conform dicționarului stelar, data 05.07.2010: un patriot este atunci când un om se identifică cu una sau mai multe trăsături de caracter ale poporului în care s-a născut, trăsături suficient de puternice încât să-i creeze acestuia o senzație de apartenență la poporul respectiv.

Ce este acela un scriitor? Definiție găsită într-un frigider cumpărat de la Piața Obor. Atârna din congelator. Și nu scria nimic, era o hârtie virgină și cam atât.

Pe măsură ce rememorez experiența americană realizez că mă apropiez de un moment extrem de dificil. Acesta. Momentul în care nebunia – și în același timp sinceritatea care definește mulți dintre scriitori – mă va pune la încercare și pe mine. Și va fi suficient de dureros încât să o simtă, probabil, măcar câțiva dintre cei care vor citi acest material.

Oare sunt patriot? Simt ceva pentru țara mea? m-am întrebat de câteva ori pe parcursul aventurii în Noua Atlantidă. Nu neapărat, mi-am dat seama, pe măsură ce amintirile mele despre cei dragi se estompau treptat. Pierdute într-o mare de promiscuitate. De lumini sclipitoare și suflete pierdute. Nevăzând, vă jur, că sub cel mai fabulos oraș al lumii se mai căsca unul. Reflexia lui în antimaterie, o oglindire macabră și gotică, în care oricine avea curajul să privească își vedea adevărata natură. Iar a mea nu arăta tocmai bine. Sub asaltul tentațiilor, cărora, în mod aproape demonic, *nu vroiam* să le rezist, mă surpam perpetuu, punând umărul la prăbușirea morală a imperiului, prin propria mea prăbușire.

Așa se face, repet, că după 6 luni, am început să uit că am o țară. Mai rău, am început să uit că am doi părinți. O soție care își pusese în sfârșit inelul de logodnă oferit de mine, fluturându-mi mâna dintr-o dată mai strălucitoare pe aeroportul din locul numit de ei „acasă”. Pieteni. O limbă. Dând curs diverselor curente de gândire antiromânești venite pe cine știe ce filiere ale intelectualității românești interbelice sau cine știe în ce alt fel. Înstrăinându-mă cu o viteză și o

ușurință uimitoare până și pentru mine. Devenind ca o mașină aproape lipsită sentimente, pentru care singurul lucru care mai exista era succesul. Succesul. Succesul, oricare ar fi fost el. Spălarea pe creier funcționa perfect, vortexul evenimentelor era amețitor, în această cavalcadă nu mă puteam opri uneori să-mi adresez întrebarea pe care și-o pusese cu mult înainte hanul numit Genghis. Oare unde sunt eu în toată nebunia? Cine sunt cu adevărat?

Totul a început în Portland. Oraș ceva mai micuț de pe coasta de vest, imediat sub Seattle, locul unde unii dintre bursierii Fulbright trebuia să facă așa-numitul *gateway orientation*. Adică o inițiativă în care ți se explicau multe-multe lucruri practice despre cum merge treaba în marele imperiu. Emoția descoperirii acestei țări era însă prea mare ca să dai atenție amănunțelor de genul „cum să-ți încarci telefonul”, „cum să-ți cumperi adaptoare de la Radio Shack pentru prizele de 110 V” etc. Ce te interesa era să vezi că acest Portland este pur și simplu o bijuterie de oraș, un soi de Elveție americană, sau cel așa îmi imaginam eu că arată o Elveție americană. Străzi decupate perfect, cu flori aliniate perfect, într-o liniște așternută impecabil, într-un peisaj ireal de exact. Iar aici poate începe o discuție largă despre diferențele colosale dintre coasta de est și coasta de vest, dar acum nu e cazul. Este suficient de reținut că arată pur și simplu ca două continente diferite, cel din vest părând realmente a fi construit acum 5 minute. Ca scos din cutie.

Apoi, ce te interesa în al doilea rând erau colegii. Evident, de prin toate țările globului, evident, cu istorii personale și preocupări atât de fascinante încât România era ultimul lucru care îmi mai ocupa mintea în acel moment. Am legat pe loc o amiciție cu o vietnameză mică și bolnăvicioasă, un rus pe care, mai târziu, în New York, aveam să-l găzduiesc în propria mea casă și un indonezian care venise pentru studii aprofundate în cultura islamului și avea un umor de nota 10. Să nu credeți însă că ăștia erau toți oamenii. Asta am crezut și eu și m-am înșelat amarnic. Grupul

era mult, mult mai mare și atât de divers că nu-ți venea să crezi. Și aproape la fel de evident, în tot timpul ăsta, nedefinit, în aer plutea CEVA. Știți bine ce, nu e nevoie să vă spun. Sentimentul care mișcă lumea dintotdeauna. Apoi întrebări, multe, multe întrebări. Dureroase. Răscolitoare. Cine ești, de fapt? Ce vrei? Ce cauți, cu adevărat, aici, la 12.000 de km de casă? Sufletul pe care l-ai lăsat singur în aeroportul din țara ta îți e destinat sau nu? Dificile, foarte dificile întrebări care îmi măcinau ființa încontinuu.

Asta până s-a întâmplat. Fascinația mea pentru cultura arabă și-a găsit expresia în aspectul mistic a doi ochi de nisip, migdalați așa cum numai pe acele pământuri poți găsi. Și m-am pierdut în ei. Pe mine, cu totul, fără să mai pot afirma cu certitudine nimic despre reperele pe care le aveam înainte. Aruncând la gunoi tot ce aveam mai drag acasă și culmea, inexplicabil, paradoxal, făcând-o cu o conștientă aproape impecabilă și cu atât mai dureroasă cu cât ceva, altceva din mine îi porunca să nu se opună și îi sugera într-un mod la fel de misterios că nu poate avea dreptate.

Aceasta a fost decăderea mea, un cutremur pe care l-am declanșat și care se propagă până în prezent, iar „exorcizarea” în paginile Revistei la Plic este cu atât mai dureroasă. Dar, cine știe, poate necesară. Poate odată cu aceste cuvinte așternute pe hârtia virtuală a laptopului se va încheia un capitol din viața mea și va începe altul. Cine poate spune...

Doina RUȘTI

Diavolul îndrăgostit

Se spune că odată doi draci tineri s-au îndrăgostit de aceeași femeie din lumea noastră. Dragostea lor era atât de aprinsă, încât nici măcar Scaraoțchi n-a putut s-o oprească. Ei își petreceau mai tot timpul printre oameni, încercând să cucerească inima acelei femei. Unul îi umplea grădinile de flori, iar celălalt, casetele cu bijuterii. Un timp s-au întrecut în a-i îndeplini dorințele, ori modelându-și chipul după al celor mai faimoși bărbați. Unul i-a îmbrăcat casa în aur, iar altul a înconjurat-o de grădini suspendate. Mai mult, chiar și serenade diavolești au răsunat sub ferestrele acelei femei pe care ajunsese s-o cunoască întreaga cetate a Sucevei.

Însă pentru dumneavoastră, cititorii Revistei la Plic, este un nou îndemn de a vă povesti experiențele, pentru micul și marele ecran, sau în orice alt fel doriți. Iar dacă îmi pot permite să vă adresez o concluzie practică, ar fi aceea că foarte rar vreo poveste are valoare, oricărui mediu i-ar fi destinată, dacă ea nu a fost trecută prin filtrul experienței personale. Vă va fi foarte greu să rezonați cu „filmele” altora dacă nu există un liant cât de mic care să vă apropie subiectul respectiv și să vă ajute să empatizați cu el. De aici și sfatul meu de a nu scrie decât despre lucrurile pe care le cunoașteți foarte bine sau pe care le-ați trăit.

Eu sunt același Luca și reînnoiesc invitația de a-mi scrie pe adresa lucadinulescu@yahoo.com pentru a-mi povesti ideile voastre de filme sau seriale. Nu vreau să vi le fur, vreau numai să vă ajut să le cristalizați, în măsura în care pot face lucrul ăsta și aveți nevoie de ajutorul meu. Chiar cred că scenaristica este o artă care merită transmisă și aș fi mai mult decât bucuros să o fac. Deci, dacă ar fi după mine, cam așa ar suna anunțul la mica publicitate: „scenarist, caut doritori de a învăța cum se scrie pentru cinema și televiziune. Numai după ora 21. Garantez seriozitate, deși patriotismul meu lasă, uneori, de dorit.” ■

Aceasta, însă, speriată de darurile și de insistențele lor, hotărâse să se călugărească.

Supărați, cei doi draci s-au învinovățit unul pe altul, iar conflictul s-a adâncit așa de rău, încât între ei a-nceput o luptă pe viață și pe moarte. Nimeni nu i-a putut despărți, nimeni n-a mai putut să-i liniștească. Trei zile și trei nopți s-au luptat pe străzile pustii, căci oamenii se închiseseră în case, înfiorați de ceața roșie care acoperea cetatea.

La sfârșitul celei de-a treia zi, când a clipit luna îngropată în aburii cerului, a țâșnit și strigătul greu al unei morți drăcești. Toate geamurile au sărit zăndări pe caldarâmul înfierbântat, iar sub ferestrele frumoasei femei a căzut mort un diavol tânăr, răpus în luptă dreaptă.

Cine crezuse că se va ajunge aici?! Vestit pentru puterea lui de a supraviețui chiar și în cele mai vitrege

condiții, demonul întunericului se crezuse gata s-o ia din nou de la capăt. Și chiar ridică multe semne de întrebare moartea lui! Căci, deși uneori e învins ori păcălit de câte un om, rareori se întâmplă să-și piardă viața într-un mod atât de prostesc!

Totuși, în povestea aceasta așa stau lucrurile.

Îndurerat peste măsură, însuși regele dracilor a venit pe Pământ, să judece faptele. În locul în care murise dracul îndrăgostit a rămas doar o grămăjoară de nisip negru, ca piperul. Nu mai era nici urmă din trupul falnic al bietului demon, iar peste fruntea lui Scaraoțchi un val de tristețe a trecut ca o spadă.

Nimeni nu-și va mai aduce aminte de iubirea pătimasă pentru care un drac tânăr și frumos își dăduse sufletul!

În plus, femeia pentru care murise era deja închisă în mănăstire la Agapia, unde nu mai putea fi atinsă nici măcar cu o unghie drăcească.

Și pentru că voia să-i aducă un omagiu acestui fu imprudent, Scaraoțchi a poruncit să-i fie adunate rămășițele. El a privit cenușa grunjoasă și-a suflat deasupra ei, încercând s-o reînsofletească. Iar durerea acestui rege diavolesc l-a înduioșat chiar și pe Dumnezeu, al cărui gând trist a ajuns până în micile granule negre, pe care Scaraoțchi le ținea în palme. Iluminat, acesta a dat ordin ca ceea ce mai rămăsese din diavolul îndrăgostit să fie presărat peste grădina acelei femei frumoase, pe care desigur el o considera principala vinovată.

Câțiva draci mai mărunței, luându-și o înfățișare tristă, ca să nu-și supere stăpânul, au risipit grăuncioarele negre printre florile de mac. Iar după un timp, au răsărit niște frunze mari și molatice, ca pleoapa adormită a unui zeu tânăr.

Povestea nu se termină aici. Stăpânul întunericului a privit cu melancolie spre tulpinile înalte, iar într-o zi a suflat peste grădină un foc plăpând și arămitor. Iar printre tufe de liliac, au rămas mormane de pulbere pe care tatăl diavolilor a prefirat-o printre degete, fermecat de mirosul tabacului și fulgerat de-o idee.

A dat apoi ordin ca toți dracii tineri și fără treabă să cuture lumea și să-i învețe pe oameni să fumeze.

El a crezut sincer că spiritul diavolului îndrăgostit va supraviețui astfel prin fumul unei frunze arămii, care păstra încă în seva ei parfumul unei iubiri eșuate. ■

Doina RUȘTI

Povestea faptelor alterate

În ziua fatală de mai, s-a trezit fulgerat de-o dorință toridă, care-a terfelit la iuțea cearșafurile hotelului, lăsându-i totodată o mică nemulțumire înfiptă-n laringe.

Nu era o zi însorită, însă nici cenușie, ci mai curând contaminată de-o lumină blândă, înflorită printre coroanele înalte. Din cauza ei și oamenii păreau mai înțelepți, dintr-un capăt în altul al singurei străzi, în jurul căreia se-nghesuia tot orașul.

Și-a luat cutia, în care visa un Dimavery argintat, și-a coborât fluierând un etaj. La recepție nu era nimeni, și nici strada nu era încă asaltată de lume. Asfaltul ud, pe care nu avea să-l mai uite vreodată, părea neatins de roata mașinii, iar deasupra lui se legănau ciorchinii albi de castan.

Pe la mijlocul străzii, a dat de micul magazin. De fapt, nu clădirea în sine, ci ușa, deschisă cu un clinchet specific, un clopoțel cu evidentă agilitate sonoră, ca în filmele din anii '60, când femeia cu părării albe ieșea cu indiferență teatrală dintr-un astfel de magazin, lăsând în urma ei un zbârnăit răsfățat, ușa acestui magazin l-a oprit pentru o clipă, aducându-i aminte că trebuia să-și cumpere o indispensabilă sticlă cu apă.

A pășit peste prag, iar în coada ochiului l-a izbit scânteierea discretă a unei ferestre. Lângă teighea respirau fără grabă doi săni adormiți sub pânza crem, pe care se deslușea numele scris cu mătase: Rita. Iar în marginea decolteului creștea fără grabă o umbră de caramel.

A cerut Bucovina, urmărind în continuare drumul sfârcurilor spre frigid, încălzit pe neașteptate de lumina călduță, în care plutea un praf de licheni. Abia când plasticul amorțit al sticlei s-a lovit gutural de teighea, a ridicat în sfârșit ochii.

Vânzătoarea i-a spus cât îl costă, iar din vocea ei joasă, ca o coardă de bas, a plutit până la el și-un plescăit mic, de balon spart.

Și-a căutat banii în buzunarele sacoului nou-nouț, constatând cu mâhnire că un tremur pervers i se strecurase în degete. În încăperea luminată instantaneu,

Rita îl cântărea fără ironie, în timp ce o țâță ca nisipul ofta sub poplinul ascetic.

Toată dimineața s-a scurs în repetiții, iar seara, a cântat Il Cardellino. Zece oameni, inclusiv electricianul, rămas peste program, au ascultat nemișcați. La o oră după spectacol, flautistul a luat trenul înapoi spre casă și, de-a lungul drumului lung, și-a sunat de cinci ori logodnica blondă.

După această banală întâmplare, dintr-un mărunț oraș, zilele și nopțile lui au luat-o cu totul razna. În creierul preocupat de note duioase a-nceput să crească perfid frunza cafenie a unui sân, pe care nici măcar nu-l văzuse bine. Cu buzele lipite de flaut ori în vacarmul unei club de noapte sugea în nări parfumul stins al castanilor înfloriți.

Nici măcar frumoasa lui iubită nu scăpase de acest suflu răscolitor. În nopțile bune, invoca amintirea acelei cărni sechestrate, imaginându-se ca eliberator aclamat, iar gândul ăsta victorios îi cobora până în cel mai important mușchi. Chiar ajunsese să se mulțumească și cu mai puțin, fiindu-i, de exemplu, suficientă doar amintirea asfaltului proaspăt lins.

Între fălcile care-i rodeau artera și areola nevăzută a unei țâțe străine, iubita lui blondă ajunsese un biet ștecăr de plastic.

Dar această preocupare aproape erotică n-a rămas fără urmări. Imediat ce flautistul amănunțea întâmplarea, ecourile ei de mătase ajungeau până în micul magazin de pe strada castanilor. Ori de câte ori la București se desfăceau picioarele blondei iubite, un zumzet infim trecea și prin moțul țâțelor provinciale.

El vedea neconținut lumina de jad în care se legănau florile albe, iar Rita asculta rumoarea mameloanelor ei inflamate.

Amândoi erau aruncați într-un pahar cu apă gazoasă.

Și toată această dulceață a unui viitor incert ar fi durat mult și bine, dacă într-o zi n-ar fi ajuns în micul magazin o revistă. Pe coperta lucioasă zâmbea flautistul. Era o poză aleasă dintre altele 50, făcute într-un studio elegant, special pentru această ocazie. Vânzătoarea a privit fotografia, degetele de gheață și clapele flautului. Și, în mod inexplicabil, vibrația, pe care o considera acum parte din viața ei, s-a oprit ca un tren. În sfârșitul rugoase s-a lăsat o tăcere definitivă și tristă.

În aceeași seară, flautistul și-a dat seama că pierduse puterea secretă, impulsul crescut dintre rafturile micului magazin. Ca și când i-ar fi scăzut brusc febra, s-a trezit

într-o normalitate senină, ca un geam nou-nouț. Nu-l mai mișca nici măcar amintirea asfaltului ud, deși vedea încă pulberea verde și țâța adormită în halatul untos. Însă vastele stadioane, care altădată îl făceau să palpitate, rămăseseră fără fani.

După multe săptămâni de viață tihnită, într-o altă zi de mai, la exact un an, a intrat iarăși în micul magazin de provincie. Castanii înfloriseră din nou, iar prin geamuri trecea aceeași lumina de-un verde pudrat.

Vânzătoarea își sprijinea coatele pe fotografia din revistă, presată sub geamul teighelei, iar în decolteul, care era același decolteu, așteptau adormite țâțele ei de culoarea trestiei coapte. Când ochii lor au luat în sfârșit cunoștință unii de alții, o boare de mai a uscat asfaltul, iar parfumul castanilor s-a risipit într-o clipă.

A trecut pe lângă mica masă de pvc, iar treizeci de secunde mai târziu alunecau amândoi spre depozitul din spatele magazinului. Prin fanta din acoperiș se vedeau norii îndepărtați, în timp ce degetele flautistului eliberau, în sfârșit, botul brun, care așteptase un an întreg. Și izbit de tristețea micului moț, nici măcar n-a mai măsurat diametrul bănuțului de ciocolată, a cărui catifea i se lipise de creier. Ci, cuprins de-o banală dorință, mâinile lui au coborât ca niște lăcuste la dantela scrobită a chiloților roz.

După ce ușa micului magazin a zornăit în spatele lui, peste oraș a-nceput să coboare o ploaie de toamnă. Asfaltul era acum înțepat de milioane de stropi. Îi era frîg și un fir gros, de mătase, i se răsuca monoton în fibra cartilajului tiroid.

Și, privind cum castanii-și pierdeau în suspine petalele albe, și-a dat seama că ploaia asta, așteptată poate cu ardoare toată luna lui martie, nu mai era de niciun folos. ■

Poezia antiutopică

Cum 25 de poeți s-au întâlnit într-o antologie a douămiismului poetic românesc prefațată de Daniel D. Marin, viața literară a devenit mai frumoasă și mai plină de... poezie. Rezonanța lecturării acestei cărți spune că, dincolo de unicitatea generației în care se află, poeții care fac literatura de azi modelează realitățile în funcție de propriile anti-utopii. Volumul începe cu poezia lui Constantin Virgil Bănescu, care, undeva metaforic, undeva doar plin de stare, dar aproape mereu rupt din gura morții, pare blocat într-o lume despre care nu știe nimic, însă despre care știe cum să vorbească: „sfârșit de primăvară/ în care mă întep și mă ard și mă tai singur/singur voi începe să plâng/adunat în sufletul meu ca norii adunați a furtună” (*furtuna*).

O altă voce mai apropiată metaforei ar fi Teodor Dună, un poet aplecat mai mult pe sugestii, decât pe directetea spunerii, bazându-se pe arhitectura imaginilor frumos poetizate. El scrie: „cu tot trupul/ca un păianjen țes lipit de perete cuvinte” (*paideuma*). În poeziile lui poți întâlni frecvent motivul mortului, al câinelui, păianjenul, mâinile, carnea:

„mâinile sunt acum două vâsle într-o apă înghețată” (*acea liniște neclintită care iese din morți*). Domnica Drumea adoptă, din capul locului, un aer și dramatic, și jucăuș, bazându-se pe realități concrete: „am ieșit în oraș gheara din piept mă strângea/tot mai tare vroiam să vorbesc cu andreea să te caut în ochii ei încercându-i/care văzuseră căciula lui gugută și terasa admiralis...” (**). Diana Geacăr se uită cumva dinafară la fenomenele care se întâmplă, detașându-se. Reflectă teme mai mult sau mai puțin grave, într-o manieră voit ironică. Mizează pe directete și nu se teme să se exprime despre subiecte tabu: „fragilitatea face un chist în inima mea//trebuie să fii iar între picioarele mele//deocamdată/carnea străină sub tine/în palmele tale/buzele tale lipite de ea/fac din mine hârtie creponată” (*ce-nu-mai-trebuie-spus*). V. Leac, mai salingerian prin limbajul abordat, dar și prin personajul Seymour, duce o scriitură jurnalieră cu o ironie evidentă, spărgând monotonia discursului prin spontaneitatea aruncării unor detalii vii: „și am mai observat că îți plac ridichile./te poți considera, până la urmă, un vierme de ridiche; ce nasol e că viermii de ridiche au o viață scurtă și tristă.” (*jacky e foarte atent la tot ce spune Seymour, pt jacky*).

T.S. Khasis scrie poezie pe o tonalitate foarte dezinhbată. O astfel de abordare identificăm în romanele lui John Fante, când protagonistul este Arturo Bandini. Dar degajarea aceasta îi oferă scriiturii un aer net superior și un farmec care cucerește încă de la prima lectură: „binele suprem: dimineața în bucătărie la prima țigară cu fereastra/deschisă/în depărtare un tren/un cetățean bine îmbrăcat trece pe lângă un boschetar/nici unul nu ține să schimbe lumea” (*XXXVI*). Gabi Eftimie, dezinvoltă și nonconformistă, are o scriitură curajoasă, organică și nu dă greș prin faptul că e așa: „mie ce-i mai nou/mie ce-i mai cald/abia desfăcut din ambalaj//ce mișto oamenilor le place de mine ce mișto” (*ego maniac*). Cosmin Perța e, într-un fel, chirurgul poeziei serioase și grele, având mereu instrumentele ascuțite, aplicând tăieturi direct în măduva (cuvintelor), fără să clipească prea lung. Cursivitatea spunerii, straturile de sensuri, limpezimea lor, și, pe alocuri, interjecțiile poetice, în loc de piper, fac lectura cu atât mai savuroasă, cu cât cititorul știe de unde să o apuce: „Iată cum moartea vine pâș-păș;/cum se leagănă ca o mare lighioană verzuie” (*I. durerea*).

Rita Chirian scrie dintr-o suflare, cu o sete perpetuă de a spune, lăsând ca interstii doar formulările mai puțin greoaie, care alternează cu poezia concentrată: „fiecare zi mai cuminte decât un câine dresat îmi linge fața/în fiecare zi mă întind ca o molimă voluptoasă peste cameră” (*fereastră*). Poezia lui Șerban Axinte este una dinamică și lucidă, pe alocuri chiar revoltată. Deși momentele acestea de luciditate devin chiar delirante pe parcursul lecturii, ele susțin o morală până la capăt. Sau, cel puțin, au la bază niște noduri puternice: „mă las târâit de șobolani prin canale, mă las în general târâit de tot ce mișcă – abia la sfârșit îmi dau seama/că trebuie să-mi lipesc urechea de un lemn scobit ca să pot asculta această muzică/atât de dăunătoare oamenilor” (*o muzică dăunătoare oamenilor*).

Fiecare dintre autorii acestei antologii aduce ceva nou și inedit în literatura română, redescoperind adevăruri poetice, în dimensiunile și formele în care se pot și vedea. ■

RECENZII

Spiritul unor zile

Ecaterina Bargan: *Ce v-ați propus să realizați în această carte, adică în volumul de poezie Singurătatea de miercuri?*

Liliana Armașu: Nu știu dacă îți poți propune ceva editând o carte de versuri, așa cum nu îți propui absolut nimic atunci când scrii poezie. Încerci doar să dai o anumită formă artistică obsesiilor și neliniștilor tale, fie pentru că simți nevoia să te eliberezi de presiunea lor, uneori insuportabilă, fie că îți cu tot dinadinsul ca lumea să vadă cu ce te (dez)iluzionezi în momentele de singurătate profundă. Sau poate e o încercare de a suplini, prin scris, partea netrăită a vieții...

Oricât m-aș strădui, probabil nu voi găsi un motiv plauzibil pentru a justifica apariția cărții. Știu doar că un volum de versuri sau de proză, reușit chiar, nu face mai mult decât să te legitimizeze în fața celorlalți ca om al scrisului. Dar și această legitimizeare poate fi până la urmă iluzorie, fiindcă nicio instanță critică, oricât de mult ar miza pe talentul și pe capacitățile tale creative, nu-ți poate garanta succesul în literatură.

Sigur că nu ar fi deloc rău ca, odată cu apariția fiecărei cărți de poezie, să se întâmple ceva minunat. Cu fiecare vers citit sau recitat, oamenii să devină mai buni, mai îndrăgostiți, mai puțin mercantili, mai puțin muritori... Dar, ca întotdeauna, și de această dată, nu se va întâmpla nimic miraculos. Nici nu trebuie să ne amăgim cu ideea că poezia va salva lumea, ea poate să ne ofere doar câteva clipe de reverie în toată existența noastră searbădă și fără noimă, restul e luptă pentru supraviețuire.

Altfel, la câtă poezie bună și mai puțin bună s-a scris de la începuturile lumii până azi, de mult trebuia să ne întoarcem în Par(ad)is și să stăm tolăniți pe iarbă verde cu câte-o cărticică de pasteluri frumos ilustrată în mână.

Singurătatea de miercuri e doar expresia unei stări pe care am (re)trăit-o și pe care o trăiesc încă din plin – expresia umilă și voalată a singurătății. Și dacă am hotărât acum să o fixez cumva între copertele unei cărți, după aproape un deceniu de așteptare, am făcut-o anume pentru a mai dilua din intensitatea și duritatea ei. Sau, poate, dimpotrivă. Deocamdată e unicul meu bun, care-mi ține de cald și de frig și pe care-l port întotdeauna cu mine.

Singurătatea, disperarea și tristețea din volumul de poezii al Liliane Armașu intitulat *Singurătatea de miercuri* sunt aidoma golurilor din spatele unor uși fără clanță. Niște stări bine ținute în cușcă, dar care pot transmite, dincolo de gratii, o atmosferă contrastantă la nivel de emoție. Autoarea se exprimă direct, fără menajamente, în versurile introductive, ceea ce facilitează pătrunderea cititorului în substanța poeziei. Astfel, se stabilește limpede contextul chiar din faza incipientă. Tonalitatea discursului, deși urmează o tentă mai mult dramatică, este încheată și bine echilibrată.

Textele de la începutul volumului poartă amprente ale unei sensibilități epifanice cu o aură caldă, care poetizează ideile, anume prin timbrul emoțional echilibrat și prin împărtășirea necondiționată a trăirilor mai vii și mai puternice, acelea care marchează. Sub intenția unei gradații de impact tactil/metafizic – furtună interioară/senzații psihedelice – ideal, se apropie și de o anume dinamică introvertită a discursului, în limitele simplității exprimării. Versurile au un caracter apodictic la nivel de idei și tehnici de structurare.

Autoarea nu atât pronunță, cât spune. Nu eludează realități sau bifurcă sensuri, cât transformă evenimente și sentimente intense în materie lirică. Cu atât mai impresionantă prin redarea subtilă a lumii interioare, cât și prin reținerea vocii, atunci când suportul poeticului nu mai permite umplerea, Liliana Armașu nu povestește senzații și nici legarea acestora în orșice noduri, ci trăiește strâmtoarea emoțiilor, care știu să-l facă și pe cititor să simtă.

Din curiozitatea de a afla ce impact au asupra cititorului versurile din volumul *Singurătatea de miercuri*, am făcut un sondaj cu trecătorii de pe străzile Chișinăului. Iată unele fragmente din poeziile alese pentru lectură și unele păreri:

• „Acum am învins. Suntem legați/de-a pururi de-un aspru legământ –/nimeni niciodată să nu știe/ce doar noi am aflat” (*Poem de leagăn pentru oameni singuri*):

– Seamănă cu o poveste de dragoste. Este de fapt o relație între doi îndrăgostiți și există un sentiment care îi leagă. Acest sentiment, după cum spune autorul, este etern.

• „Chiar dacă nimeni nu te vede și nu știe cum arăți/la față, nici ce vârstă ai, nici ce haină porți,/nimeni nu ne poate nega, nu-ți poate reproșa absența...” (*Dezvăluire*):

– Se simte suferința prin cuvintele ei, dar se vede că nu-l idolatrizează.

• „Uneori schimbi replici tăioase/cu cei care sunt deja într-o joi/sau într-o vineri,/zâmbindu-le ironic de la/înălțimea tinereții tale de miercuri” (*Singurătatea de miercuri*):

– Reală, poezia este în primul rând reală. Ca o trezire către toată lumea care o ascultă. Nu e ceva exagerat, misterios.

• „...să vă povestesc acum despre păpușa mea pe nume/ Williams pe care am găsit-o într-o cutie de la/ajutoare umanitare (aruncată undeva pe stradă)/... Nu plânge, dragă Williams, îi zic păpușii mele second-hand,/eu nu te voi părăsi

niciodată, așa cum nu m-a părăsit/pe mine Dumnezeu atunci când mama m-a pus într-o cutie/de carton, la adăpost de ploii și de gurile rele” (Williams):

– Este o poezie frumoasă, dar tristă, în care se deschid adevăruri despre umanitate, prin prisma unor obiecte-ființe simbolice. Aici, despre Williams, o poveste din care aflăm o altă poveste.

• „Vino să-ncerci disperarea cu mine...” (Invitație) ;

– Îmi plac monostihurile. Și acesta e frumos, dar cred că s-ar putea mai mult (nu în vederea lungimii);

– Starea de prăbușire interioară nu e secretă, din contra, eul liric face o invitație spre împărtășirea depresiei sale. Să fie oare din frica de a rămâne singur în fața unui sentiment atît de sumbru ca „disperarea”? Fiindcă, fiind singur, ar putea să nu se mai salveze de ea? Multe de gândit... Totuși, un lucru e cert, în versul acesta, eul liric își afișează deschis personalitatea sa aproape neagră la nivel emoțional și spiritual. Îmi amintește foarte mult de fraza asta super-cunoscută ”Come with me on the dark side”... ■

Sorin ALEXANDRESCU

Dispariția ficțiunii

Amintiri

Nu am nici un fel de legătură familială cu Basarabia. Când locuiam încă în Olanda, am avut impulsul de a pleca în Basarabia, mai întâi în 1992, apoi în 1994, și după aceea de mai multe ori, în diverse ocazii, descoperind mulți oameni de mare calitate, precum Vitalie Ciobanu, despre care am scris în *Secolul XXI*. M-am dus mai întâi singur, din curiozitate, nu aveam nici un alt motiv decât acela că, fiind un teritoriu interzis pentru mine ca român, m-am gândit că aș putea reuși să intru în acea lume ca olandez. Am descoperit în Basarabia o poezie extraordinară în limba română pe care am editat-o într-un volum trilingv (română-franceză-engleză) la Paris. Printre autori erau Irina Nechit și Dumitru Crudu, extrem de tineri. Îi știam din scris; când i-am cunoscut, am fost uluit de tinerețea și talentul lor.

O altă întâmplare a fost trimiterea mea acolo ca reprezentant oficial al guvernului olandez pentru a asista la alegerile din 1994 și a verifica dacă ele erau ținute corect. Fiind printre olandezi singurul care știam românește, am fost abordat de un ziarist basarabean care mi-a spus că doi dintre cei mai cunoscuți oameni politici democrați, partizani ai Unirii cu România *à la longue*, fuseseră bătuți îngrozitor de niște necunoscuți (firește!), iar unul dintre ei chiar în clădirea în care noi, observatorii occidentali chipurile, ne întâlneam, în fapt, ca să legitimăm alegerile. Președinte al Parlamentului era un anume Lucinschi care cred că a fost uitat între timp: nici nu merita altceva. N-am să uit niciodată rânjetul cu care a anunțat victoria în alegeri a Partidului agrar, fost comunist, bineînțeles, pe care îl prezida. M-am dus la spital să-l văd pe omul politic de care vorbeam, Vladimir Nicu; nu știu dacă mai e activ. Fusese agreat și un ziarist de la televiziunea Mesager,

Valeriu Săhârneanu. L-am găsit pe domnul Nicu, i-am luat un interviu, l-am fotografiat. Doctorul care-l îngrijea m-a condus tot timpul vrând parcă să-mi spună ceva, dar n-a avut curaj. Ne-am înțeles din ochi.

Am fost atunci chiar și în Transnistria, într-o mașină a ambasadei Olandei. Colegii mei au ținut să-mi spună: vezi, mergi cu noi, dar nu ieși din mașină și nu spui o vorbă nimănui, ca să nu vadă că ești român. Așa m-am și purtat. Dar am făcut fotografii.

La întoarcerea în Olanda, am publicat un articol în *NRC Handelsblad*, cotidianul cel mai important al Olandei, în care scriam cu regularitate, și am povestit cele întâmplate. Singura urmare oficială a fost că Ministerul de Externe olandez nu m-a mai invitat niciodată să fiu într-o comisie care să certifice că alegerile sunt corecte în Europa de Est.

Același articol a apărut în cartea mea *Identitate în ruptură*, din 2000. Unul din capitolele ei se numește „Această rană, Basarabia”. Am fost mișcat s-o aud pe Doina Jela, puțin mai înainte, folosind exact aceeași metaforă: „Basarabia, o rană a românilor”, o rană care nu se închide și care mi-e teamă că nu se va închide niciodată.

Patru coșmaruri

Cu această istorie în minte am ajuns să citesc volumul de față și am fost uluit, cutremurat, de cele citite. Pe Irina Nechit și pe Dumitru Crudu îi cunoșteam ca poeți, acum i-am descoperit ca dramaturgi. Când m-am dus prima oară în Basarabia, nu

exista decât Teatrul „Eugen Ionescu”, acum sunt multe altele, teatre *underground*, mult mai radicale ca orientare, dacă înțeleg bine, decât acesta, și care au jucat deja trei din cele patru texte ale volumului.

Am putea discuta enorm despre ele: aspectele lor politice, literare, instituționale. Cum nu avem timp, voi menționa doar câteva aspecte, așa cum apar la fiecare autor.

Aș începe cu **Irina Nechit**. Personajul principal din *Coridorul morții* este Valeriu Boboc, un tânăr care a fost bătut până la moarte în noaptea de 7 aprilie 2009. Nu-i cunoșteam, din păcate, nici numele, nici viața, dinainte, dar așa cum este prezentat în piesa de teatru, Valeriu Boboc apare ca un personaj absolut extraordinar. În realitate, autoritățile au declarat că Boboc a murit pentru că a inhalat un gaz necunoscut. În urma numeroaselor proteste, a fost deshumat și cercetările au indicat că moartea i-a provenit din contuzii. În teatru însă, el apare pe scenă numai după moarte. Un citat, vorbește Valeriu Boboc: „Expertul britanic mă tăia încet, cu atenție. Eu stăteam alături. Corpul meu de carne era întins pe masa de operații. Iar corpul meu imaterial stătea alături, ca un asistent.” Această prezență a lui Boboc este extraordinară în sensul că cel ce nu mai trăiește, nu poate nici să moară, el nu poate să plece dintre noi. Chiar așa spune: „Nu pot să plec. Nu pot dormi, nu pot să plec din lumea asta în care am trăit atât de puțin.” Mama și copilul lui spun același lucru. Mama: „Nu pot dormi”. Copilul: „Îl aștept pe tata”. Tocmai această blocare a lumii într-un interregnum în care cei care au murit nu pot pleca, iar cei vii nu pot trăi pentru că ceilalți au murit, are ceva shakespeareian: te aștepti să vină apoi un personaj care să izbăvească lumea de blestem, să pedepsească pe vinovați și să restabilească ordinea normală a lumii. Ne amintim vorba lui Hamlet: „Lumea a ieșit din țâțâni”. Crima asta înseamnă: că lumea și-a ieșit din țâțâni. La Irina Nechit este vorba de crime împotriva umanității, de un fel de genocid printre tineri cu totul și cu totul inocenți. S-a dovedit de-altfel după evenimente că multe distrugerii fuseseră puse la cale, că nu erau opera demonstranților.

În *Măine la aceeași oră*, **Dumitru Crudu** povestește cum o tânără este silită să devină turnătoare pentru ca să-și salveze tatăl. Ea evită o vreme acest lucru cu anumită inteligență, spunând mereu „nu raportez nimic pentru că nu s-a întâmplat nimic”, ca până la urmă să observe că în familie mai era o turnătoare, și anume mama ei, ceea ce îi provoacă un fel de colaps psihologic. De fapt, nici „Grăsana”, securista, nici tînăra Luiza nu-și țin promisiunile inițiale, Luiza – aceea de-a-și turna colegii, astfel încât piesa se termină într-un soi de remiză în care doar rețeaua de spionaj este o certitudine, nu și eficacitatea ei. Vorba lui Crudu: „România ceaușistă și Moldova voronistă, mai ales cea de după 7 aprilie, seamănă ca două picături de apă”. Mă întreb însă dacă este așa: numeroasele discuții de tip politic ar putea porni de la această frază dar, pe de-altă parte, evenimentele de la 7 aprilie și după au dovedit o solidaritate în Moldova și cu Moldova – vezi excelentul cuvânt înainte al Doinei Jela – de negândit la noi, și cu noi.

Piesa lui **Mihai Fusu**, Am ce am eu cu polițiștii, este și mai interesantă din punct de vedere al construcției, pentru că se

bazează pe un dublu limbaj. Personajul, pe de o parte, joacă un fel de teatru pentru polițiști, este actor în fața lor și cântă pe texte anti-Voronin, la care aceștia râd, pe de altă parte însă, el este arestat de polițiști, amenințat, torturat psihic. Vorbește mereu două limbaje, nu știe exact în care să se adreseze cui, devine rupt de sine, schizoid. Dacă la Crudu o fată este transformată în turnătoare, adică într-un dublu raport cu ceea ce este ea de fapt, la Fusu tortura morală este exact inversă: tânărul pare să nu mai poată ieși din viața dublă în care a intrat – vorbește de altfel în română dar și în rusă –, deși la urmă le zvârle în față: eu m-am înhăitat cu voi, dar „nu sunt de-al vostru”.

Ultima piesă din volum, a lui **Constantin Cheianu**, *Cu bunicul ce facem?*, este de departe cea mai crudă. La alegeri, bătrânii sunt considerați că trădează pe tineri, pentru că votează cu Voronin. Bunicul este atunci ținut în casă cu forța și la urmă are loc moartea lui, foarte ciudată. Se sugerează cumva că nepoata Valeria, de 11 ani, rămasă singură cu el, i-a făcut felul, de vreme ce ultima scenă ne-o arată „cu chipul împietrit și privirea de gheață”. Acest ambiguu sfârșit îndeamnă la discuții lungi și dureroase. Politica a divizat definitiv satul, ca și familia, chiar democrații – tatăl Valeriei, de exemplu – se exprimă represiv, cu o jenantă „nemilă” –, dar ea a introdus violența, am putea spune, și în scriitura piesei: aici apare, mai mult decât în restul volumului, *excesul ca stil*, indiferent de credibilitatea situației.

Ficțiunea și tortura

Ce teatru este acesta? Un teatru neobișnuit. Andreea Dumitru a spus foarte bine în nota asupra ediției că este un teatru „încă nedecantat”, adică „lipit” de evenimente. Putem să spunem că este un fel de docu-dramă, adică un document *din* realitate. Or ceea ce este extraordinar în carte, este că, din punct de vedere literar, în ea nu mai există ficțiune. Este un teatru *fără* ficțiune. Sigur că poți replica, da, totuși anumite personaje sunt fictive. Da și nu, însă. Numele personajului din piesa Irinei Nechit, Valeriu Boboc, este real, deși rămânerea lui printre vii, pe scenă, este fictivă. Nici aici sugestia nu este însă univocă: el este văzut și auzit de *ai lui* și de *noi*, nu de *ei*, de cei care l-au ucis. Adică la fel ca în *Hamlet*, unde personajul principal, Horatio, soldații, ca și noi, văd fantoma, dar Regele, nu. Mai general spus, nu mai există în acest teatru basarabean, între autor și evenimente, obișnuitul strat terț, *interfața* lor care, în teatru și, mai general, în artă, este și un strat protector al publicului în fața violenței care bântuie viața oamenilor din afara teatrului. Dimpotrivă, aici, autorul arată direct evenimentele. Nu mai avem de a face, ca în teatrul obișnuit, cu o reprezentare a lumii, ci cu o prezentare a ei. Singurul act fictiv este apariția pe scenă a unor oameni care au fost martori, au murit sau trăiesc în realitate dincolo de ea: este invitat președintele Voronin, care înjură în rusește, și o mulțime de miniștri care legitimează toate represiviunile. Invitarea lor pe scenă este singurul lucru fictiv pentru că, evident, actorii sunt pe scenă, nu personajele istorice propriu-zise. Restul – evenimentele, discursul – este de o direcție extraordinară.

Am putea asemăna poate acest teatru cu un teatru scris în Anglia, numit *in yer face theatre*, adică unul în care se aruncă publicului în față lucruri îngrozitor de violente, brutale, fără nici un fel de menajamente, nicio politețe: cel mai cunoscut dramaturg este, a fost, Sarah Kane, care s-a sinucis în plină tinerețe. Această brutalitate vine, dacă vreți, dintr-un fel de exasperare. Personajele amintesc de-altfel de *angry young men*, romancierii din anii '50. În Anglia, evident, furia, exasperarea de pe scenă sunt legate de extrema decență, excesiva politețe, obișnuită în societatea britanică, în timp ce în Basarabia sovietizată, exasperarea vine din nerușinarea cu care autoritățile mint populația, inclusiv rudele și prietenii celor asasiinați.

Această violență ne-ar putea face să ne gândim și la un teatru al cruzimii, un teatru aproape inuman. Mihai Fusu are un proiect – *To Beat or Not to Beat*, un joc de cuvinte care înlocuiește *a fi* cu *a bate*. A bate sau a fi bătut. Dar e vorba și de tortură ca atare. O a doua problemă teoretică ridicată de acest teatru, după aceea a dispariției ficțiunii, este *cât de mult putem reprezenta tortura?* Teatrul a reprezentat totdeauna crime și suferințe fictive, totuși până unde putem merge în a le prezenta direct? Eu cred că teatrul basarabean trece de o limită peste

care puțini au trecut, la fel ca dramaturgii gen Sarah Kane, dar puțini alții.

O singură literatură

Ultima observație pe care aș dori s-o fac este că acest teatru dă un nou impuls ideii de teatru și, poate, și de literatură, în Basarabia, dar aș spune și în teatrul de limbă română în genere. De câte ori am mers acolo, am avut impresia că pășesc printr-o Românie în care se vorbește o altă limbă, altfel spus sentimentul că sunt și nu sunt acasă, ca într-un fel de coșmar în care recunoști un loc și în clipa următoare constăți că el, brusc, nu îți mai este cunoscut. O impresie extrem de dureroasă. Și totuși, la nivelul literaturii, există o singură literatură în limba română, independent de locul geografic în care se scrie. Eu nu sunt critic de teatru, nu sunt nici critic literar, nu știu exact ce sunt, dar, ca simplu cititor de teatru, salut apariția unui teatru de o extraordinară valoare în limba română.

Articol preluat din revista *Teatrul azi* nr.9-10/2010

Christina MACOVSKI

O linguriță de apă

Volumul de poezii „Copilul din mașina galbenă” de Irina Nechit reprezintă un strigăt disperat al copilului din interior. Un copil care, de mult timp, nu mai este stăpîn pe lumea aceasta, dar care a supraviețuit și acum nu mai poate privi „cuminte” la ceea ce se întâmplă. „Călimara”, prima parte a volumului, reprezintă o definiție cu „litere adevărate”, dar și o călimară plină cu „priviri tăvălite prin glod”, sînge cald și „flori de metan”. „Drumul sîngelui” pare a fi și cea mai clară linie conceptuală, evidențiind legătura primordială mamă-copil: „Mama iese încet din casă/încă o mai țin picioarele o duc pînă la/poarta verde abia mai circulă/sîngele prin tălpile ei”; „mama îmi ungea pâinea cu un strat gros de unt/îmi punea o lingură mare de zahăr în ceaiul fierbinte/uneori sufla ea în cană să se/răcească mai repede să nu întîrzii la școală”; „parcă o văd cum aduce în tindă/o căldare cu cărbuni și un braț de lemn”.

A doua parte apare ca o „Mașină galbenă”, ca un simbol al copilăriei pierdute, îmbibate de amintiri: „Casa noastră era înconjurată/de indivizi nevăzători care scoteau/serpentine din buzunare/aruncîndu-le peste acoperișul de ardezie./Mama asculta sunetul unei aeronave/eu mi-am privit degetele și fiindcă nu lipsea niciunul/am început să scriu mici istorii despre bulbii de lalea/din pămîntul înghețat/despre caietul cu foi arse pe jumătate/și despre lumina ce mirosea a copil părăsit”. „M-a găsit și aici” este un alt poem ce caracterizează partea a doua. Un poem fin și sentimental despre bunica devenită un înger păzitor, care, prin protecția și grija ei, îl ajută pe copil să simtă copilăria oricînd: „Nu vrea să mă lase singură într-un oraș străin/își dezleagă încet basmaua/cosițe cărunte sâni revărsați”; „azi vorbim despre zilele în care/ne duceam împreună să strângem baligă de cal/de pe toate ulițele/.../vroiam să fiu cea mai harnică

din sat/prima îmi băgam mâinile în baliga proaspătă/ungeam pereții casei cu lut/.../pereții unși de bunica s-au dărîmat/acum ea urăște lutul/nicio floare pe mormîntul ei”.

Parte a treia devine o încheiere, un ecou al volumului, o semnare impusă, adîncită în neștiință.

Acest volum, dedicat părinților autoarei, e o revoltă firească, înăbușită de ani, o imagine complexă a copilului orfan, lăsat singur cu propria credință, în cotidianul amar și rece. Un copil care trăiește în fiecare dintre noi. Și care, ca orice copil, privește lumea în felul său. Iată cîteva poeme extraordinare, care subliniază identitatea infantilă:

Cine va lătra după

„Gard verde
printre scînduri o cărare
o spinare
un șoșon
câinele sare în sus
limba-i atîrnă fierbinte
vin atît de rar, de ce se bucură? ce va fi după?
îl vor lega cu un lanț mai lung
casa pe care o păzește are flori de beton sub acoperiș
am visat-o cum se înclină se lasă pe o parte cu ferestre cu tot
nu puteam să intru prin ușa în formă de romb nu-i mai
auzeam pe cei dinăuntru,
o voi moșteni cu tot cu umbre,
mie îmi va aparține răsăritul soarelui din camera cu divanul
enorm
mereu te trezește chițcăitul de șoareci după te culci pe el
degeaba ai pus otravă
micilor spurcăciuni le place să doarmă în el
nu-l voi lua cu mine
cine va face încă o dată dragoste în așternutul lui moale

moartea e viața fără mine fără casa alor mei și fără câinele ăsta
cine va lătra după?”

Cerul

Cerul nu apare din nimic
mai întîi trebuie să aduci de undeva de la capătul pămîntului
șesături ușoare ca pânza de păianjen,
să ai grijă să aduni nori de diferite forme,
să trezești dis-de-diminează adierile înmiresmate apoi să chemi
vântul
dinspre miazăzi și pe cel de niciunde,
să aștepți îngerii să vină din toate cele patru colțuri ale lumii
să le presari trupurile cu flori de măr,
apoi să te concentrezi,
să dai la o parte gândurile de prisos
să-ți ștergi sângele de pe față
(cununa de spini e mult mai veche decât soarele)
și din toate câte le-ai adunat să faci cerul.

Cine se uită în sus și crede că bolta aceea îndepărtată
a apărut din senin,
că ea nu are nici o legătură cu circulația de pe străzi
sau cu devalorizarea valutei,
este cu siguranță o persoană grăbită,
asaltată de treburi care nu suportă
nici o amănare,

doar în toaletă mai are o clipă de răgaz,
aici poate să se concentreze, îi vin idei
pentru care va primi premii,
norișorii albaștri de pe tapet
îl fac să zîmbească.

Omulețul meu

Toți omuleții pe care îi desenează
bărbații femeile copiii
pe uși pe asfalt oriunde se nimereste
la matinee summituri și cenacluri
ajung să trăiască într-o țară a lor
a omuleților cu bețe în loc de picioare
cu cercuri în loc de capete.
Acolo am să-i pot găsi pe omuleții
pictați de mîna mea cu tot felul de creioane și
pixuri.
De fapt, eu îl caut pe cel mai frumos dintre ei —
odată am luat o carioca și mi l-am pictat pe burtă.
Are un semn pe obraz.
Nu l-ați văzut?”

Coroniță

Craniul tău a rezistat.
Mai întîi căldarea aceea plină cu cireșe
nimerise drept în creștetul tău
vacanța se sparse în două
o parte pînă la accident una după
ți-au pus o mămăligă pe rană
plîngeai că te legaseră ca pe o fată
mi-ai arătat cicatricea din neavînd ce face
zăceam prăjindu-ne pe o plajă
nu țin minte cînd începuse capul tău să mă doară și pe
mine
multă apă s-a scurs peste Prut
apoi o ușă de metal îți crăpă țeasta
doctorului îi tremurau mâinile cu tot cu brățările de aur
curat
ți-a pus copci bandaje sofisticate
două săptămîni te-ai uitat doar la televizor
nebul de plictiseală

Acum dă-mi voie să-ți pun pe cap
această coroniță de păpădie.

Ion BUZU

Boxînd

Într-un altfel de ring

De John Fante am aflat citind *Femei* de Charles Bukowski. Îl întrebă cineva ce recomandă de citit și acesta spune: tot ce există de scriitorul John Fante. Se miră că nu auzise aproape nimeni de el. De fapt, chiar și pînă acum foarte puțini au auzit de el, deși a fost numit precursor al generației Beat, iar personajul său, Arturo Bandini, e considerat fratele mai mare al lui Holden Caulfield al lui Salinger.

Am început să-l caut și am găsit două cărți de-ale lui. Am deschis una, cea care costa cel mai puțin și am început să prind câteva fraze sau cuvinte din ea, să văd ce mai e și cu acest Fante despre care Bukowski scria: *Fante este zeul meu!* (în acea vreme, eram înnebunit de ce scria Bukowski). Am dat despre un fragment în care personajul principal, Arturo Bandini, citea din Friedrich Nietzsche în veceul unui magazin, șeful căutîndu-l peste tot. Mi-am spus: interesant!, un tip care se ascunde în veceu în timpul serviciului ca să citească din Nietzsche, și înca din *Așa grăit-a Zarathustra*, seamănă cu momentele în care citeam și eu *Zarathustra* în timp ce udam roșiile pe un timp ucigător de cald, era un timp potrivit pentru a citi așa o carte. În final, am decis să cumpăr cartea. În acea săptămîină stăteam în bibliotecă de dimineață pînă seara învățînd pentru examene. Bani pentru prînz i-am cheltuit pe *Drumul spre Los Angeles* a lui John Fante, toată săptămîina m-am hrănit cu mere pe care le luam de acasă.

Arturo Bandini este un tînăr care a terminat liceul, trăiește cu mama și sora sa și muncește prin tot felul de locuri mizere ca să-și întrețină familia. Altceva necesar de știut despre Bandini este că citește Spengler, Bergson, Schopenhauer și, desigur, Nietzsche (alt autor de care sunt înnebunit); tipul este mereu iritat și rîde batjocoritor de persoanele mediocre și stupide care nu pot vedea mai departe decît orizontul format de slujbele mizere pe care le au. Personajul se ia la hartă cu șefii, vorbindu-le despre industria peștelui, despre reevaluarea tuturor valorilor și *Weltanschauung*-ul lui Hitler, dînd din cap a mirare că aceștia nu au auzit de *Weltanschauung*. O scenă amuzantă apare la început, cînd Bandini e spălător de vase și privește la mormanul ce-l înconjoară, un morman de vase murdare, zicîndu-și: „Arturo, e o ocupație fără nici un viitor, de ce n-o tai chiar în seara asta? De ce nu-i spui bucătarului să se mai ducă naibii?”. Și demisionează, rîzînd că lasă bucătarul înconjurat de gunoi și vase nespălate.

Și pe parcursul romanului personajul își relevă ciudățeniile, care te fac să pufnești în rîs, de multe ori îl pun în situații penibile, însă e caracteristică lui Arturo Bandini puterea de a rămîne în picioare fără a primi vreun knock-out din partea vieții. Niciodată nu rămîne umilit, ratat și îngropat în rahat în fața propriei conștiințe. E genul de om care încearcă să

găsească în lume ceva care să-i merite atenția, ceva demn de a-i îndeplini vocația, se proclamă un viitor scriitor care va primi Nobel-ul, vor fi oameni care să-i caute prin casa părinților documente și fotografii vechi pentru a-i scrie biografia. E tipul care visează să se prăbușească vreun avion din apropierea locului unde muncește, fuge să vadă cum decolează, îl privește cum ajunge teafăr dincolo de orizont și, amenințînd avionul cu pumnul, urlă: „Las' c-o pățești tu!”.

Alt roman pe care îl găsești în română al lui John Fante este *Întrebă Praful*, fiind un fel de continuare a primului. Deja Arturo Bandini ajunge în Los Angeles și încearcă să devină un scriitor, îndurînd foame și dureri de burtă mîncînd doar fructe. Tipul intră în biblioteci și privește raftul unde e litera B, își imaginează cărțile sale acolo și zîmbește spunînd că e un loc destul de potrivit, va ridica nivelul aceluia raft că oricum scriitori adevărați nu sunt pe acolo. O fază mișto e atunci cînd intră în biserică și vrea să spună o rugăciune, vorbește astfel: „Eu, unul, sunt ateu: am citit *Anticristul* (lui Nietzsche) și îl consider o operă capitală. Da, domnule, eu cred în reevaluarea valorilor. Biserica trebuie să dispară, este refugiul nerozimii, al găgăuțelor și al mitocanilor și al tuturor șarlatanilor de doi bani... Doamne atotputernic, îmi pare rău că acum sunt ateu, dar, L-ai citit pe Nietzsche? O, ce carte!” În această carte, Bandini intră în situații mai penibile și mai amuzante, e mai emoțional, poate chiar ușor mai iritat decît în *Drumul spre Los Angeles*. Deși e tras pe sfoară, reușește să degajeze un fel de energie jucăușă combinată cu un anumit gen de agonie. Viața personajului ar fi un ring special de box, iar acesta face mișcări energice și istețe, rămînînd invincibil.

Deși se spune că *Întrebă Praful* a fi romanul cel mai bun (asta din cauza că are o prefață scrisă de Charles Bukowski), mă simt mult mai apropiat de prima carte din tetralogia cu Arturo Bandini, deoarece personajul de acolo are mult mai multe în comun cu mine: sfîrșitul liceului și încercarea de a face ceva cu viața lui, de improviza un sens fără a fi absorbit de acel sens al mediocrității, lectura cărților bune, greața provocată de un volum de poezii („am urît-o pe poeta aceea. Mi-am dorit s-o fi văzut pe ea muncind la fabrica de conserve, măcar cîteva săptămîni. Ar fi adoptat cu siguranță un alt ton”), nevrozele provocate de familie, nonșalanța, superioritatea în fața celorlați, entuziasmul intens, aproape de nebunie sau stupiditate, provocat de primele încercări de a scrie (lui Arturo ajunse să-i pese doar de mîna dreaptă și de ochi, căci ele foloseau la scris, în rest, celelalte părți ale corpului erau inutile). De fapt, la un moment dat, Fante m-a ajutat să trimit dracului o slujbă distructivă psihologic. Arturo Bandini e tînărul care scrie liniștit apoi, brusc se ridică și începe a boxa în aer, dă lovituri de grație indivizilor imaginați de el exclamînd „hai, veniți, cine se pune cu mine? O să snopesc în bătaie orice idiot îmi iese în cale! Dobor pe toată lumea!”

Este o chestie interesantă pe care o zice scriitorul undeva: „Tatăl meu a fost foarte fericit cînd m-am născut. Era atît de fericit încît s-a îmbătat și a stat așa o săptămîină întreagă. De atunci, timp de 21 de ani a continuat să celebreze venirea mea”. ■

Alexandru VAKULOVSKI

Statul nu suntem noi.

Jurnal patriotic

După exact jumate din termenul interdicției de-a intra pe teritoriul României – după un an și trei luni, din cei doi ani jumate – am pus piciorul în România.

Asta se datorează în primul rînd lui Mugur Grosu și tuturor celor care au scris și semnat numeroase petiții ca eu să primesc cetățenia română. Le mulțumesc mult și vreau să spun că ei sunt patrioții adevărați, nu Băsescu, Boc sau politicienii moldoveni.

Outro

La Consulatul României, chiar dacă ești cetățean român, birocrația e aceeași ca și pentru basarabeni. Cât am așteptat titlul de călătorie (65 euro) am auzit cuvinte ca: *grădina zoologică și piața centrală sau din Tiraspol...*

Chiar dacă auzim asta din gura funcționarilor de acolo, pînă la urmă, cum spuneam în copilărie: cine zice, ăla e! Da, la Consulatul României din Chișinău e exact ca-n piața centrală sau cea de la Tiraspol. Ba mai rău. Nimeni nu se mai târguiește cu lei sau ruble, ci direct cu euro. Ce nu se poate cumpăra „în incintă”, se cumpără după gard, unde sute de persoane așteaptă zilnic viza, pînă hotărîsc să dea o mită la intermediari, ca să scape de „grădina zoologică”.

În fine, după o zi pierdută, mi-am luat titlul de călătorie. Dar cum totul e posibil, nu eram sigur că o să mă lase la granița României. Statul Român îmi impune dubla personalitate, ca basarabean am interdicție, ca cetățean român, nu.

Spre surprinderea mea, vameșii de la Albița au fost foarte amabili, nici nu mi-am dat seama cum am pus piciorul în România.

Sibiu

Nici nu am simțit cât de repede a trecut timpul în microbuz. M-am simțit ca un câine care a reușit să-și rupă lanțul de la gât.

Mi-am dat seama că iar nu mai știu cât valorează leul românesc, asta după mult timp în care în Moldova nu-mi dădeam seama de valoarea leului moldovenesc.

M-am simțit bine și ciudat să fiu așteptat la miezul nopții în Sibiu. Și nimeni n-a folosit cuvinte ca „grădina zoologică” sau „piață”.

Alba Iulia

După-masă, pe 24, împreună cu Moni Stănilă și Dumitru Bădiță am luat autobuzul spre Alba, unde eram așteptați la Colocviul Tinerilor Scriitori, la invitația lui un cristian.

Au fost trei zile faine – și Diana Iepure, Vasile Ernu, Mihail Vakulovski și eu – ne-am simțit ca acasă.

Și nici Aurel Pantea, Nora Iuga sau Octavian Soviany nu ne-au spus să ne alegem o masă separată, pentru că suntem basarabeni.

Nici măcar SGB nu ne-a spus asta, vă dați seama? :)

Autostop

Din Alba am mers cu autostopul spre Tomești. Am mers cu o mașină, cu un TIR și un microbuz. Șoferii povesteau de drumurile lor prin Europa, România, Moldova, când aflau de unde sunt.

Ca să se distreze, Moni le povestea cum am fost expulzat. Atunci șoferii se apucau să-i pomenească pe Bănescu și Boc.

Cred că cel mai mișto e să călătorești cu autostopul. Așa îți cunoști mai bine țara. Afli de multe lucruri de care n-a auzit nici ministrul turismului, Elena Udrea.

Tomești

Am ajuns în deja celebrul Tomești, așa cum îl face Moni în textele ei. Pare altă lume, deși ai acel sentiment de acasă.

Blocurile răsar parcă din inima pădurii, printre stânci, dealuri și copaci. Zici că au fost aduse acolo de extraterestri. Turnurile cunoscutei fabrici de sticlă au fost

deja dărâmate. Fabrica a fost închisă în timpul lui Constantinescu, deși funcționa fără pauză din 1820...

Aici toată lumea se cunoaște. Și se recunosc când se întâlnesc în alte orașe.

Am mers cu Moni pe ploaie la cules de bureți iuți. În unele locuri din pădure îmi venea să nu mai plec, atâția bureți erau. Deși ploia de mult ajunsese la piele.

A doua zi am mers la Liman, o stațiune de lângă Tomești. La inaugurarea Limanului am înțeles că a fost și tovarășul Iliescu.

Pe o stâncă de pe drum se vede și acum un L mare. Lumea și acum discută dacă e natural sau cineva l-a cioplit.

Pe vremuri, în Tomești, din pădure ieșea la joacă cerbul Victor. A dispărut odată cu fabrica de sticlă.

Timișoara

Cu alt TIR, împreună cu Iaia și Moni, o luăm spre Timișoara. Drumul e foarte frumos. Oprim la o cafea pe drum, într-un local unde se fac clătite la cuptor, reclama spune că-s cele mai bune din țară.

Înainte de Timișoara, văd câteva sate cu castele țigănești.

Îmi amintesc de decembrie anul trecut. Când m-am simțit ca un câine. Cenaclul Pavel Dan a venit în Chișinău, unde, împreună cu revista Stare de Urgență, a realizat proiectul *Interferențe. Timișoara – Chișinău*.

Proiectul se încheia în Timișoara, dar eu n-aveam nici o șansă să ajung acolo, cu interdicția mea.

De când am fost expulzat, mai trăisem sentimentul de ghetou, dar atunci, când îmi conduceam prietenii la

autobuz, am simțit foarte dur cât de tare mi-e îngrădită libertatea. Am simțit că niciodată nu voi putea circula liber. Că am în față un gard pe care n-o să-l pot sări vreodată. Doar alții, fără lanț, se pot apropia de mine. Și atât.

Auzisem multe păreri despre Timișoara. Unii spuneau că e cel mai mișto oraș din țară, alții că n-ar avea nimic interesant.

Am vrut să stau o zi, dar am stat aproape o săptămână, cred că asta spune cum mi s-a părut Timișoara.

La Mișu

Moni m-a plimbat prin locurile frumoase și eu simțeam nevoia să fac încontinuu poze clădirilor vechi, foarte faine. Și porților, graffitiurilor și stencilurilor.

Am trecut și prin Papillion, unde s-a încheiat proiectul *Interferențe* și prin Manufactura, un local în care au loc multe evenimente culturale.

Am trecut prin La Mișu, localul librarului Mihai. De mult nu am văzut într-un local așa atmosferă mișto. La bar e un raft de cărți faine, îți poți alege să citești cât stai acolo. Aproape toți se cunosc din cei care vin, așa că te simți ca acasă. Aproape toți, adică vreo 4-5, normal, fiindcă Mihai nu vrea să-și facă publicitate, vrea ca localul să aibă în continuare aceeași atmosferă.

Miercuri am fost pentru prima oară La Mișu și Mihai m-a chemat a doua zi. Joia prietenii lui gătesc. M-a luat gura pe dinainte și i-am spus că și eu gătesc. Vrând-nevrând, a doua zi am fost gospodină.

Am gătit un gulaș. Însă surpriza a fost că în loc de 5 persoane au venit cred că peste 20. M-am simțit ca mama la sărbători, adică a fost o seară în care am tot gătit! Dar nu m-am ofțicat. Din contra, m-am gândit atunci la

o chestie. Să fac un tur prin țară și să le gătesc câte-un gulaș tuturor celor care au scris și au semnat petiția de primire a cetățeniei române. Ar merita mai mult.

Mihai m-a întrebat dacă nu am chef să citesc ceva vineri. Și am avut.

Înainte de asta, am trecut pe lângă Bega, unde Blazzaj a avut un concert pe vapor. Uitându-mă la ei, aveam impresia că vapoarele sunt create special pentru

concerte. Vita sărea viori, deși cu o zi înainte așteptase până târziu ca să termin gulașul.

La Mișu, am prezentat *Noua poezie basarabeană*. Iarăși au fost mai mult de cinci persoane :). Înaintea mea a citit Nicolae Strâmbeanu din *Psaltirea profană*. Am primit cartea și abia aștept s-o citesc, pentru că textele pe care le-am auzit m-au impresionat. Se pare că și *Noua poezie basarabeană*, antologia lui Dumitru Crudu, a trezit interesul, fiindcă am fost invitat de Mihai la altă lectură, când voi reveni în Timișoara.

Brașov

Patria mea e mare. Noroc că în Brașov stă fratele mai mare. După 10 ore de mers (cu tot cu popasuri), am ajuns. Zece ore e destul ca să scrii biografiile tuturor celor din microbuz.

În parcare de sub Tâmpa, am văzut trei ursuleți cu ursoaica. Săreau ca niște pisici de pe asfalt direct peste gardul de aproape doi metri de unde începe muntele.

De data asta, n-am apucat să urcăm pe munte, ploua, dar nu-i bai, Prutul nu mai e o graniță de nepătruns. Nu mai e o graniță între mine și fratele meu.

Vama

Dacă la intrarea în România bagajele sunt controlate, la intrarea în Moldova, vameșii nu s-au mai obosit.

Concluzia este extrem de simplă: n-ai ce aduce din UE. În România e un lux să fumezi, un pachet de țigări costă cât un cartuș în Moldova. Și așa mai departe. Și intră în vigoare tăierea cu 25% a salariilor bugetarilor. Și experții avertizează că așa e doar începutul.

Întâmplător, chiar când intram în Moldova, de pe CD-ul șoferului a început să se audă *Deșteaptă-te, române!*

Pe drum – gânduri patriotice

România înseamnă România + Moldova. Este Patria noastră.

Statele România + Moldova nu-s Patria mea.

Patria mea sunt oamenii minunați din ambele state și locurile unde mă simt acasă.

România (ca stat) mi-a pus interdicție. României i-e frică de mine.

Nu-ți fie frică de mine, Românie, m-am întors în Moldova. Moldova m-a chemat anul trecut la procuratură.

Un stat n-o să fie niciodată o Patrie. Pentru că statul sunt ei, cei ce n-au nici o treabă cu noi. ■